

Me tenet in eximio Sigismundi
cura Kethij

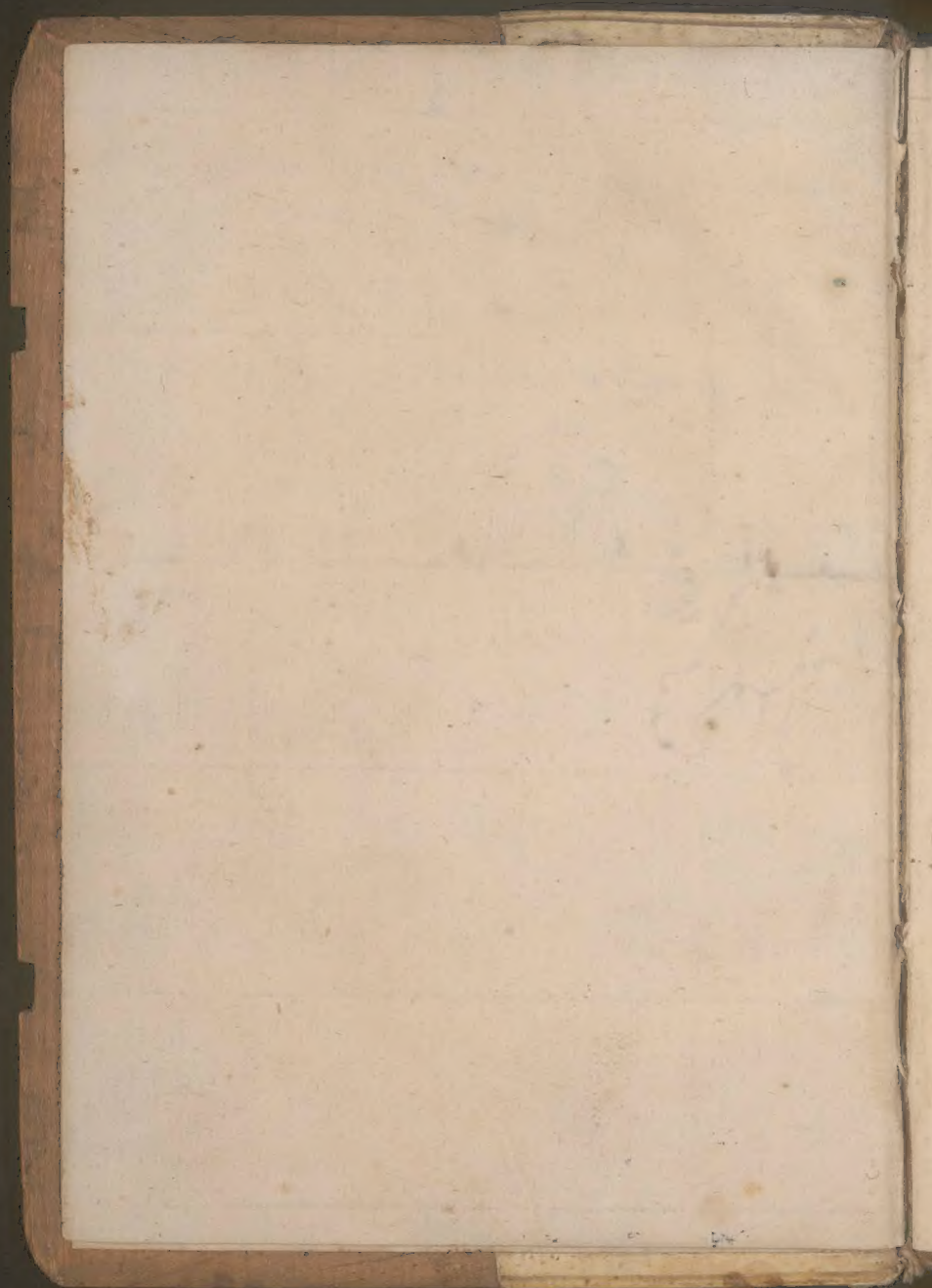
Cui vitam Podniebrad
Blorama veng dedit

1512

Superat Cuncta Palatgia

41 3 3 10 4

GVLIELMI GRAE

TAROLI BERGOMATIS ARTIVM

& medicinæ doctoris opu-
scula, uidelicet:

De memoria reparanda, augenda, conser-
uandaq̃, ac de Reminiscencia: tutiora omni-
moda remedia, præceptiones optimæ.

De prædictione morum naturarumq̃ ho-
minum, cum ex inspectione partium corpo-
ris, tum alijs modis.

De temporum omnimoda mutatione, per
petua & certissima signa & prognostica.

Omnia ab autore correctæ, aucta satis, &
ultimò edita.

Car. de Gual. Rom. 1644
BASILEAE, APVD NICOLAVM
Episcopium iuniozem, Anno
M. D. LIII.

Erasmus Camaldul
Montis Regij
per Varsaciam

SERENISSIMO AC PIO BOE
mię Regi Maximiliano perpetuam
felicitem à domino Deo precatur
Gulielmus Gratarolus Do-
ctor medicus.

VPERIORI ANNO,
Rex optime, libellos
tres etsi multis antea
mēlibus elaboratos,
citius quā uoluis-
sem emisi in lucem, amicorum ac ty-
pographi coactus instantia: cumq̃
me absente, non pauca inter cuden-
dum errata fuissent cōmissa, arrepto
rursus libro non tantum menda cor-
rexī, sed primariam ac omnem ferē
adhibens operam, extremamq̃ (ut
uocant) manum, adeo rebus & bo-
nis, & his non paucis auxili, ut ueluti
non imensis partus septimestri, aut
a 2 purum

purum aurū argento, ita æditio hæc
priori præstat. Dedicaueram prio-
rem Anglorum regi, qui antequam
reſcire, nedum uidere potuerit, uitā
cum morte coactus eſt commutare.
Quærendus igitur mihi erat patro-
nus alter, ſub cuius auguſtiori nomi-
ne ruruſus exiret liber nitentior fa-
ctus. cumq; animi oculos huc illuc
nō parum uoluſſem, tua Maietas
mihi tandem magis arrisit cum non
nullis de cauſis, quas in præſentiarū
omitto, tum quia inter cæteros prin-
cipes ac Reges, nō tantum apud po-
tentes Germanos, & Hiſpanos, ſed
etiam Italos (è quibus unus ſum) be-
ne audiat tua optimæ ſpei Maietas:
faxitq; omnipotens Deus ut indies,
quoad fieri iuſtè poteſt, unā cum no-
mine creſcat et res. Huc accedit q̃
etiam intellexerim, ornatiffimā apud

PRAEFATIO

T. M. perstrui bibliothecam tali Re
ge non indignam, in qua, spero, non
postremam partem obtinebit liber
meus, qui priore sui parte mirum in
modū eos iuuabit, qui ex ea uel qua
cunq; alia librorum supellectile pro
ficere in ediscēdo uoluerint: eorum
namq; libellorum unus est De Me-
moriam recuperanda conseruandaq;
secūsus De Physiognomia: tertius
prognostica perpetua certa q; conti-
net. Cæterum cum sapientis & phi-
losophi proprium sit, rationē & cau-
sam sui operis reddere, dicā breuissi-
me, quid me potissimum ad hæc
mouerit. In tanta librorum ac discen-
tium copia, uidebar mihi, ita mouen-
te Deo, rem studiosis non inutilem
me facturum, si de Memoria (etsi ar-
gūmenti talis plura bona aliās extēt
opuscula) succincte præcepta & sele-
ctissima

etissima remedia indicarem: quam si quis iustis præconijs ornare uelit, multas opplebit chartas, actumq; aget. quis enim est qui nesciat Memoriam, uniuersorum sensuum cōmunem fore arcā? siquidem quicquid uel oculis conspiciamus, uel auribus haurimus, aut deniq; ipsa mēte concipimus, usui ac meditationi seruat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, est res ex omnib. partibus animi maxime delicata et fragilis: in quam primum senectus incurrit, &c. De physiognomia itidem nō est quòd multa præfari uelim: nam si concesserimus (ut concedere par est) sapientissimum Deum non ab re corporum atq; hominum uarietatē fecisse, dubio procul fatebimur, hāc diiudicandi facultatem probe tractatam, & utilem

tilem admodum & bonā esse. Cum enim sine ullius rei adminiculo solus deus in corde uideat, homo tantum in facie & ab extrinsecus intrinseca cognoscit. Quis cordatus princeps seruum in familiam accersat, nisi antè solerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animæ fenestris, & ex omni denique corporis situ & specie naturā illius rimetur atque exploret, num frugī & rei familiari usui futurus sit? Proditū est memoriæ, Pythagoram à principio statim adolefcentes prius quàm in disciplinam suam admitterentur, *φυσιογνωμονεῖν* cōsueuisse, hoc est, indolem ex oris, uultus, totiusque corporis serie atque habitu scrutatum, num ad philosophandū apti essent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamuis autē illud interdum prae-

ter communem philosophorum fide-
dem & sententiam longè secus eue-
nire cernas, ut è corpore deformi in-
signes prodeant uirtutes, hoc tamen
eatenus fieri existimandum est, qua-
tenus animus diuini numinis affla-
tu, philosophiæq; adminiculis adiu-
tus, externas omnes uirtutiq; cōtra-
rias exuit affectiones, & rebus hone-
stis inuigilat: ut Socratis, inter cæte-
ros, exemplo notum est. Illorumq;
opiniones explodendæ sunt, qui cæ-
co quodam iudicio uanam physio-
gnomiæ artē censent, quæ iam à pri-
scis illis statim temporibus ad hanc
nostram usq; ætatem longissimis ob-
seruationibus, multo rerum usu, uar-
rijsq; euētibus comprobata, ex cer-
tis et peculiaribus corporis humani
indicijs naturā inuestigandam tra-
didit. Et quāuis non pari modo mor-
tales

tales affectus & detegant & aperiāt,
nemo tamen ad harum alteram par-
tium tam cautè inclināt animū, quin
tempore procedente deprehendi
queat, siue is secunda eleuetur sorte,
siue egestate premat. id enim quod
casu fit, siue uirtutis, siue uitij speciē
gerat, ordinem minime statuit: sed
qua in parte mens affixa maneat spe-
culandum est, indeq; actiones nomi-
nandæ sunt. Tertium De perpetuis
prognosticis adieci, cū uiderē quo-
tannis incertas prædictiones falla-
cesq; (causa equidem difficillimæ as-
trorum scientiæ, ac humani ingenij
caritate atq; audacia) inuulgari, uo-
lens nimirū ex ijs quæ sub sensibus
cadunt, ostendere longe certio-
rem esse prædictionem. Non nouas ar-
tes scientiæ sue propterea me allatu-
rum nunc polliceor, uerū earum
a 5 quæ

quæ à clarissimis uiris inuentę sunt,
partē utiliorē aliquā dilucidare ac fa-
cilē reddere augerēq; nitimur. Neq;
illud à me expectetur in his opuscu-
lis, quò uarios adducam sępius auto-
res, cū nullam ferē auctoritatem ex-
postulem, pręterquam experientia
ipsa exhibebit. Quod ad stilum spe-
ctat, usus sum (id postulante operis
materia) nō latinissimis uerbis & ab-
strusis, sed perspicuitate qua potui,
id est, uocabulis plurimum usitatis,
seruata illorū significatione. Nunc
serenissime Rex luculentius meę er-
ga T. M. obseruantię symbolum da-
re non potui: neq; ego, ut moris est,
partem aliquam tuarum laudum at-
tingam, quòd nec idoneus sim tan-
to muneri, nec hactenus defuerint
aut defuturi sint doctissimi uiri, qui
hoc munus obeant. Quamuis, utpo-

te qui bonorum principum exemplum iam esse inceperis, humanis laudibus non egeas, satis ex re ipsa commendatus. Me uero tuae Maiestati humillimè cōmendo ac dedo: quis sim, si non aliq̃ ob locorum distantia, facile poterit indicare serenissimæ Reginae coniugis tuae medicus excellens ac perspicax Iosephus Salandus, qui me iam diu familiarissimè nouit. Christus Deus optimus maximus M. T. quàm diutissimè incolumè ac florentem suis donis augeat ac seruet. Basileæ Calendis
Febr. M. D. LIII.

PRIMVS LIBER DE MEMO-
ria & reminiscencia diuidetur
in capita septem.

Primum caput declarat quid sit Memoria, ubi uigeat,
quam utilis & necessaria sit, &c.

Secundum potissimas quibus ledatur causas, earumq;
notas continet & curationem.

Tertium quomodocunq; memoria nocentia præcipua
ostendit.

Quartum similiter iuuantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora selectioraq; medica re-
media composita continet, seruantia multumq; au-
gentia memoriam.

Sextum philosophica consilia, canones, & præcepta
reminiscencie narrabit.

Septimum caput breui sermone de locali uel artificio-
sa memoria agit.

Dictorum breuis epilogus ultimo ponitur.

CAPVT PRIMVM

MEMORIA est per
quā animus repetit illa
quę fuerunt. Vel, est fir
ma animi rerum & uer
borū dispositionis per
ceptio. Aut (ut Aristo
teles opinatur) imaginatio est, quę ab
his quę sensus deprehenderat, remanet.
Platonis autē sententia, Memoria est sen
sus & incolumitas: nam anima sensuum
officio adipiscitur quęcunq; sub sensum
cadunt, indeq; opinionis origo est. Sed
per mentē ipsam intellectualia animad
uertit, & intelligentia fit. At memoria a
missa per reminiscentiam denuo resumit
ur: nam cū obliuio siue memorię amissio
duplex sit, perpetua uidelicet & tem
poranea, in hac quidem reminiscentia a
git, de qua interius suo loco dicetur. Se
dem uerò habet memoria in occipitio in
tertio uocato uentriculo, quem & pup
pim uocāt. Longum esset ac penē super
fluum hic (ubi studeo breuitati) cerebri
totius anatomē describere, quam in mul
torum libris uidere licet, præsertim do
ctissimi

Etissimi pariter & diligentissimi Andreae Vesalijs. Dicam tamē aliquid breuissime ad rem nostram propius faciēs. Tres animæ operationes sunt in cerebro, phantasia, ratiocinatio, & memoria. Primæ duæ in duobus uêtriculis cerebri maioribus, tertia in tertio & minori exercetur. Inter cerebri caua animalis spiritus tenuis purus, mundissimusq; uersatur, atq; talis defertur memoriæ: quæ quidem claritate et subtilitate spiritus indiget. Quòd si non aperiat uia illa qua transit spiritus ad pupin cerebri, nihil homo reminiscitur: & contrà qui uelocem habent huiusce uite aperitionem, prudentes sunt, & uelociter respondent, ut sunt quidam choleric: qui uerò pigram illam & tardam habent, pigri sunt & tardi ad discendum atq; respondendum, suntq; tales ut plurimum phlegmatici uel melancholici, crassisq; ac multis cibis ac potib. utētes. Rari quidē reperiuntur, qui felici ingenio, & foecundam emoria dotati à natura sint. siquidē ingeniū subtilem et mollem cerebri substantiam, memoria permanētem indicat. Dicit quoq; Galenus capite duodecimo

Artis medicinalis, ingeniū quidem subtilem cerebri substantiam indicat: tarditas uerò intellectus crassam, etc. Huic functioni deseruiens spiritus, à corde per arterias ad caput subuolat, & exterius nos cingēte aere alitur, diuturnitatemq; consequitur. Et deniq; conueniunt physici omnes, Memoriam potissimum polere ex bona temperatura organi sedis, in qua hanc functionem anima exercet. Sciendumq; quòd sapere fit ex spirituum bonitate: boni uerò spiritus sunt qui claritate ac motu tēperati sunt & subtilitate. Plato in Theæteto, Non recte, inquit, anima se habet in denso, aut lutulento, aut molli nimis, aut duro. Intemperies autem multifariam cōtingit: nam ex utero quis tam ualidam nonnunquam contrahit, ut nō solum memoria, sed & ratio lædatur, atque ita stultitia fiat: cuius inter cetera signa, ut habet Aristoteles primo De Animalium natura, sunt pregrandes & erectæ aures. Ex prauo item uictu frequens est cerebri intemperatura, quandoq; ex insalubri ambientis aeris constitutione: nam uetus est dictum, ubi sit sic
cior

ciora aer, ibi ferè etiam animam prudentiorem melioremq; seu promptiorem: ut etiam habet Galenus in libro Quòd animi mores, &c. Quinetiam ex casu, ex percussione, ex morbo & alijs id genus iniurijs labefactatur, quorum exempla uaria & ex Thucydide & ex alijs haberi possunt: quidam ictus lapide, oblitus est tantum literas, ex præalto tecto lapsus, matris, affinium & propinquorū cepit obliuionē: sui uerò nominis oblitus est Messala Coruinus orator. Ecce igitur quàm fragilis sit omnium preciosissimus hominis thesaurus. Memoria inter humanæ naturæ cōmoda, teste etiam Seneca, primum sibi locum uendicat: nam multa legere studiosis facile, multaq; intelligere bono atq; exercitato ingenio non difficile est: uerum ea congerere, & in memoriæ scrinio conseruare, ita ut nō effluant, necessarium ac præcipuum est humanæ uitæ bonum. Vt testatur Plinius libro 7. cap. 24. Cyrus Persarū rex omnes suos milites appellabat. Mithridates duarum & uiginti gentium rex, totidem linguas absq; interprete & audiebat & alloquebatur

batur, nec defunt innumera penè quorū
cunq; temporum exempla præstantissi-
mæ in hominibus memoriæ. Quibus igitur
non est tam excellens memoria, labo-
re ut eam assequantur, opus est, sine qua
uix in utrum excellentem quisquam e-
merget: fieri enim solet, ut quātum quis-
que memoria emineat, tantum eniteat et
sapientia, nisi sit somnolentus atq; ocio-
sus. Et poetæ nō ab re sapientiam memo-
riæ filiam finxerunt: ac de ipsa recte, scri-
ptum est, *Vsus me genuit, mater peperit*
memoria. Quo igitur pacto ea acquiri
augeriue possit ac seruari, hoc opere dis-
feremus. Constat autē cum pluribus do-
ctis, tum uerò Ciceroni, memoriam ha-
bere quiddam artificij, & non omnem à
natura proficisci: Sic igitur & nos prius
docebimus quo uictus genere, quibus-
ue medicaminibus ea acquiri firmariq;
possit, breuia, clara, usq; probata ponen-
tes: postea, de artificiosa memoria, quæ
observationibus, locis imaginibusq; cō-
stat, succinctè agemus.

b   Præcipuæ

Caput secundum, præcipuas quibus lædatur causas,
earumq; notas & curationem continet.

DVæ sunt causæ principales quæ ob
sunt memoriæ, frigiditas & humidi-
tas: quæ frigiditas uel sola est, uel cum hu-
miditate cōiuncta: omitemus corruptio-
nem quæ fit à calido & sicco intēsis. plus
tamen nocet frigiditas humiditate: ea si-
quidem confundit naturam, neq; eius o-
pus ingreditur nisi tanquā subdominans
instrumentum. Humiditas uerò retenti-
uæ contrariatur, quæ sicco proportiona-
to confortatur: nam siccitas superflua no-
cet præsertim apprehensioni, dum impe-
dit ne insigillantur formæ. Frigidi est siste-
re, & calidi mouere: ergo frigiditas impe-
dit motum necessarium ad memorandū.
Retentionem uerò impedit humiditas.
Deniq; cum frigiditatis filia sit obliuio,
ut & Paulus Ægineta, & reliqui tenent,
dicendum ac tenendum est, eam magis
obesse memoriæ, quàm noceat humidi-
tas. Propter frigiditatē enim quæ humo-
res & spiritus congelauit, spectrum seu
species imprimi non potest. Quorum igi-
tur memoriā uel intellectus perit, som-
nos

nos etiam obseruare oportet, utrum uehemēter an modice somnolenti sint, aut omnino non somnolenti, sed secundum naturam habeant. Sic enim uincētē inuenies intemperaturā : nam ex multo ac profundo somno, humiditatem obest : ex uigilia, siccitatem : & ex horum medio æqualitatem & bonam humorū proportionem cognosces. Adhæc considerandum, utrum excernat quippiam ex naribus uel ex ore quod à capite defluat, an arida ex toto uel ut plurimum huiusmodi partes sint. atq; antecedentium causarum & externarum cognitio capitis dispositionē declarabit, quò idoneam dispositioni curationē adhibere possis. Vbi dominat cerebri humiditas, multi somni cupiditate tenētur, oris plurima est salua, & in naribus oculisq; pituita frequēs : omnes motus hebetes sunt. Tales præsentia recordantur & nuperrimè gesta : dudum uerò facta, aut nequaquā aut difficile recordant : nā humiditatis cerebri est facile admittere & dimittere quas libet impressiones.

Siccitate dominante, quæ humidita-

ti contraria est, ex cōtrarijs signis indicatur: adsunt enim capitis uigiliæ, leuitates, & rarissima illarum superfluitatum emanatio, quæ à naso, palato, et oculis expelli solet: oculi sunt caui: citò calui fiunt: aurium tum abundabit cerumē. Quantum uerò ad memoriā spectat, præsentia difficilius inscribuntur, & inscripta diutius tenentur: inde fit, ut quæ antea gesta sint, facilius memorentur & reddantur, quam quæ nuperrimè geruntur. Exemplo sint senes, qui gesta ab ineunte ætate recitant ordinatim, præsentia uerò non recordantur aut confundunt. Hoc etiam contingit senibus: quia ex frequentatis actibus fit habitus: hinc fit ut decrepiti bene recordentur antiqua, quoniam sapius circa illa uel illis similia considerauerūt: male autem noua, quòd illis impressio non facile fiat ob duriciam sensorij.

Si dominatur frigiditas, his facies albet, lumina languent, uenæ inconspicibiles fiunt, somnolenti sunt, partes ad caput attinentes parū calidæ erunt, nec rubicundæ: mens erit stupida, uertigineq; grauatum caput, & tardæ rememoratio-

nis

nis. Hæc qualitas, ut prædiximus, ualde officit, & animi facultates imminuit, inertesq; efficit: nam ut calidi est mouere, ita frigidi econtrario facere: scias tamen in uniuersum, uiuentis cerebrum calidius esse aere æstiuo, ut Galenus habet in De usu partium.

At cum uiget in cerebro caliditas, his notis facile innotescet: nam quæ circa caput sunt, calida magis ac rubicunda sentiuntur: oculos cernes uersatiles, eorumq; uenas magis apparêtes: Capilli in lucem editis statim oriuntur, nigri, robusti, crispique fiunt: breuibus somnis nec profundis cõtenti sunt: motuum uelocitas & recordationis inest. Si uerò auctior sit & facta innaturalis caliditas, uigiles erunt. Hic nimius calor animales spiritus excoquit, in fumosq; ac fuligines diripit, & succos generandis spiritibus aptos torrefacit. Qua de re felici uel tuta memoria destituuntur.

Si uerò duæ qualitates adiungantur, si gna earum tâta proportionem cognosces, quanta istæ qualitates aut intenduntur, aut remittentur: nec difficile fuerit iudi-

cium ex præmissis, ut si fuerit caliditas & siccitas extra tempericm, aderit permixtio sensus, uel phrenitis iuxta intēsiorem gradum qualitatum.

Quo ad curandī rationem, uictus primo pro causarū uarietate mutatur, ut infra dicemus. Annotandū ueró prius est, obliuionem à natura reportatam, non facile remoueri posse, nec quæ à causa calida & sicca fuerit, sano in cæteris corpore. Hoc etiā interdum euenit, ut præter consuetudinē sit diminuta uel abolita memoria: tunc timēdum est de peiori ægritudine, nisi ocyus succurratur, scilicet Lethargia, Epilepsia, Apoplexia, Paralysis, cæterisque id genus quæ a phlegmate in cerebro fieri solent, pro quibus ad medicos confugas. Si etiā ob extremam senectam memoria perierit, frustra laborandum admouendis scilicet remedijs, non est: sed tantum conueniente uictus ratione contentos esse oportet, denturq; cibaria & linctuariā humectantia & restaurantia siccitatemq; arcentia.

Si propter uehemētes purgationes ceterasq; inmodicas inanitiones, uel à siccitate

citate, memoriæ noxa superuenerit, uictu tantum reficiente succurrere oportet: corroborato siquidem corpore, collatisq; uiribus, memoria reparatur. Cibi conferent igitur succulenti & boni succi, qui facile concoquantur in uentriculo: uinum sit rubrum, maturum, dilutum: exercitia moderata & citra fatigationē: caput clemēter fricetur: prolixē dormiant: molliter cubēt: tepidæ aquæ balneis utantur: sudationes uitent: capiti abrafo epithemata infundantur, uel fomentationes, ex decocto florum chaniæmeli, meliloti, seminis lini, ordeï decorticati: aut ex lacte recens mulcto: inungatur oleo fusino, amigdalino, dialtea, butyro nō salito. Sumāt cōseruā boraginis, buglossi, cortices citrei conditas, & similia.

Sī à frigida cerebri intemperie sola sine materia malum ortum fuerit, opponatur caliditas frigiditati, & pariter humiditati siccitas, cum temperamento tamē: in caliditate em̄ & siccitate naturali omnis æqualitatis debet esse proportio, ut ne quid nimis. nō enim omnis caliditas bonā memoriā facit, nec omnis siccitas: sed

quæ proportionē respōdet temperamento, nec fluat in intemperiem immoderatam, cuius uis est actum propriæ uirtutis tollere. Cauendum est ergo ne nimis cerebrum calefaciamus, aut exsiccemus nimis. Et qui temperato est capite, caueat ne medelas apponat. Qui igitur corruptionem memoriæ patiuntur ex immenso calido & sicco, quam coniunctionem plerumq; phrenitides & deliria sequuntur, ijs oxyrhodinum capiti infundatur, & curatio reliqua cum his quæ refrigerant & humectant, pulchrè complebitur. Quod si ex nimia frigiditate adnixa intensæ siccitati fuerit, quod accidere consuevit aut propter longos morbos, aut uehementes corporis labores, aut acres ualde animi affectiones, quib. naturæ uires fathiscunt, et animales spiritus dissipant, humectantia & mediocriter calefaciendi simul uim habentia, haud mediocri erunt præsidio.

Cum autem non solæ ac nudæ qualitates offensionem erūt, sed adiuerit simul humorum copia, ab euacuatione incipiemus premittendo concoctionem conuenientem

uenientem, si opus erit. Sanguinis copia uenæ postulat sectionem, quæ cū medicī doctī consilio fiat: incidatur aut humeraria, quam cephalicam uocant, si caput solum degrauatur: si corpus totum, aut interna, aut mediā. Si bilis flaua abundauerit, consulto medico, cum educentibus bilem purge, ut cū rhabarbaro, māna, cafia, succo rosarū, electario rosato: syrupo rosato solutiūo: tamarindis, uel aureis uocatis pilulis, & similibus. Si atra bilis, præsidis itidem cōuenientibus à peritis medicis traditis, educatur, ut senæ infusione, epithimi, ueratri in fortioribus: dyasene, pilulis indis, &c.

Quòd si fuerit causa quæ penè semper contingit, frigida & humida, hi modi in curando seruentur: Et primo quo ad uictum, moram trahat quantum poterit, in aere luminoso non uentoso, nam uenti plurimum obsunt. Euitent quæ phlegma multiplicant, omniaq; frigida, similiter & uaporosa, ut cepe, & super omnia repletio & satietas aut cruditas, multus potus, multa fructuū comestio uitetur, cibi grauis concoctionis, ablutio cum nimis cali

da uel frigida aqua, potatio eius nimia
uel uini. Conferent igitur cibi bene nutri
entes, calidum & spirituosum sanguinē
gignentes: ueruecina, hædina, capi, pha
siani, perdices, quorum oua singulari po
testate in hoc pollent, pipiones, turtures,
passerculi, galeritæ, turdi, merulæ: paren
tur cū hyssopo, satureia, thymo, sampsu
co, rore marino, garyophyllis, macere,
zinzibere, pipere, cinamomo, granis iu
niperi, præsertim hyeme. Animalia fugi
ant nuper edita, quod mucosam ac uisci
dam habeāt carnem: animātis cerebrum
ut pituitosum incōmodat, nisi sit gallinæ,
quod peculiariter & summè laudatur. Si
militer fugiant medullas, gruinas carnes,
pisces præsertim uiscidos & lacunales, o
lera frigida, lac, caseum, præcipue multū,
aut prauū: fructus humidos & horarios:
acriora interdum, hyeme præsertim, exhi
beantur, ut allium, puleiū, capparis remo
ta falsedine, sinapi à Pythagora laudatū:
parcè epulentur præsertim cœnantes: ui
num bibant album, aut uermiculū subru
brum' ue: aquā nisi sit cum melle uel cin
namomo aut alio cum aromate decocta,

non

non gustent. Prolixū somnum diurnūq;
auerſentur, nec super nucham, uel super
nimia repletionē fiat: à superflua quoque
uigilia caueant: debilitat enim spiritū, ip-
sumq; resoluit ac caput replet. Exercitiū
fiat deambulando, & cibos præcedat, cū
fricatione etiam partium capitis (facta ta-
men prius cōuenienti purgatione) cum
pannis asperis, & pedum & manū, sed
moderatum: circa lacus, flumina & uligi-
nosa loca non uersentur, austrinos flatus
& pluuiosas constitutiones declinent, lu-
cidam & altam domum inhabitēt, caput
oleis conuenientibus (ut etiam infra di-
cetur) ungatur. à multo uel frequenti coi-
tu omnibusq; cerebrū debilitantibus ca-
ueant: nam principali debilitato, nocent
& orta ab eo: corpus seruetur mūdū à su-
perfluitatibus. Si igit pītuita lenta ac cras-
sa fuerit, fiet illius attenuatio, & conco-
ctio, & præparatio ad educationem, cum
oxymelle cōposito uel scyllitico uel de
quinq; radicibus, de stichade, de raphani
radicib. facto, melle rosato prout opus fu-
erit, & aquis seu decoctis cōueniētibus.
Ad educendā uerò præparatā materiā
exhi-

exhibeantur pilulæ uel cochie, uel ex hie-
ra Galeni addito modico castorei & nu-
cis myristicæ, addatur etiã præparata co-
locynthis secundũ medici præsentis pru-
dentiam: uel detur hiera magna cum nu-
ce moschata: uel hiera Ruffi, de qua Ae-
tius libro tertio: conueniet etiã yeralo-
gadij, & alia quæ conueniunt dolori ca-
pitis ex phlegmate, deinde fiant etiã gar-
garismata, fomentationes, unctiones, sac-
culi, & huiuscemodi: clystere etiã si o-
pus fuerit fiat ex respiciẽtibus caput: ster-
nutationes fiant, ut cum pipere, struthio,
seu condisi, elleboro albo, iride, & simili-
bus. Conferũt præterea si pituita ulterius
exundat, quæ saliuam mouent seu apo-
phlegmatismi, odoramenta: cubebe ma-
sticata seu cõmansæ, modis omnibus au-
xiliantur: auribus indatur oleum casto-
rei, lauandulæ, spicæ. rursus pro purgatio-
ne conferent hæ pilulæ etiã à proprie-
tate: Recipe thuris masculi, mirrhæ ele-
ctæ, zinziberis ana drach. i. med. pulue-
ris capitis upupæ drach. duas, acori scru-
pulos duos, hieræ maioris drach. i. med.
castorei, colocynthidis ana scrupu. med.
confice

confice cum bona terebēтина uel cum se-
rapio de stichade, & fiat pasta, denturq̃
pīlulæ numero pauca, sed crasse, supra le-
uem coenam in lectum descendenti: pos-
sunt etiam auferri ea quæ soluunt, ut tan-
tum confortent: hæ ferunt principatum
hac in causa, & præ cæteris conferūt me-
morīæ. Item ad corroborandum, fiat ec-
licma uel linctuariū tale, uel similem in
modum: Rec. couseruæ anthos, melisso-
phylli, ana unciam unam, inulæ conditæ,
zinziberis uiridis uel conditi, ana unc.
med. corticis citrei conditæ drach. 6. dia-
trionpiperon, diambaris, ana unc. med.
cum modico aquæ uitæ in uasis uitreis se-
mel distillatæ ex uīno bono, uel cū aqua
mellissæ, aut florum lilij conuallij: cōmi-
sce: sumat horis duabus ante cibū in ma-
ne drachmam unam aut alteram, & semī
drachmam hora somni.

Norandum autem quòd nucha est ce-
rebro frigidior, ideoq̃ calida magis pati-
tur & tolerat, frigida deterius: meminisse
igitur oportet, ne frigefacientia quæ fo-
rinsecus inducuntur, in occiput cadant.
Calefactoria itaq̃ medicamenta tam ex-

tra quàm intra corpus adhibēda. Extrinsecus autem inunctiones capiti ex oleo calido, idq; æstate adhibēda, ut rutaceo, anetino, &c. hyeme uerò irinum in quo incoctum sit serpillum uel calamentum, piper, bacca lauri, addendo acetī modicum ad penetrationem. Vtile erit & castoreum cum oleo illitum occipiti: uel tale unguentum: Rec. olei de lateribus, de castoreo ana unc. med. radicis acori, phuseu Valerianæ, ana scrup. .i. pyretri, rutæ ana scrup. med. cum cera quantū sufficiat. fiat unguentum, quo rasum occipitium inungatur: & subinde sacculus imponatur, qui recipit florum rosamarinī, mellilīo phyllī, lauandulæ, singulorum manipulū med. florum sambuci manip. unū, stichadis drach. 3. nucis moschata, ligni aloes, maceris ana scrup. .i. contusa in sericū demittantur formeturq; sacculus.

Linimentum aliud conferens diminutioni memoriæ & obliuioni: Recipe olei sambucini unc. unam, olei de been unc. duas, olei euforbij, castorei ana un. med. acetī drach. 3. misce, inungaturq; locus. Item oleum philosophorum uocatum à Mesue

Mesue, occipitio inuncto, memoriã mirabiliter reparat.

Alia inunctio. Recipe radicis rutæ, bu glosi, phu cum radicibus ana unc. 4. castorei duorum uel trium annorũ, linguae auis quam semen fraxini uocãt, ana drac. duas: redigantur in puluerem & misceantur: pòst Rec. succi eufragiæ, orminĩ quã sclaream uocant, uerbenæ ana unc. 4. medulle anacardi unciam unam, axungię urli, quantum satis sit, fiat unguentũ liquidũ, & ponatur in uase cupri uel stanni, ut stet liquidum, nam aliter haud uale ret, ungaturq; occiput.

Emplastrum quoque de sinapi Mesue secunda descriptione Antidotarij ualebit in affectu frigidiori: uel oleũ de sinapi. Superiora conferunt etiã absq; præuia purgatione, ut & sequẽtia, his qui frigiditate sola absq; notabili humiditate laborant. Intrinsicus quoque præter suprã narrata conferunt, uerus acorus conditus (quem calamũ aromaticũ credo, uel galangam) saccharũ, florum betonicę, roris marini, lauandulæ, spicę nardi, melisso phylli, adiectis longo pipere, garyophyllis

lis, cinnamomo, nuce moschata, & id genus alijs odoratis. Valde etiã iuuat zinziber conditum ad auellanæ quantitatẽ, præsertim in uentriculo frigido & humido, uti ferè est in omnibus uel pluribus tali causa & affectu laborantibus: nam re parat memoriã sumptum mane in temporibus non calidis, horis quatuor ante cibum.

Confert non parum & hoc: Rec. thuris, cyperi, piperis longi, croci, mirrhæ, ana, confice cum melle, & ex eo omni die fumatur drachma una horis supradictis, præsertim mane.

Aliud ad idem præcipue senibus ualens. Rec. mellis anacardini, thuris albi, cyperi, acori ueri ana partes duas, rotundipiperis & longi ana partem unam, myrobalanorum cepulorum, cæruleorum ana partes duas, cymini partẽ unam, mellis quantum sufficit. datio sit drach. 2. singulo mane. diambbar etiã conuenit.

Prodest & cõfectio anacardina si probe conficiatur, ac post sex menses ea utaris, hæc enim acuit ingenium & sensum, & intellectum clarificat, mentem reuocat

cat sopitam, lethargiam curat & arthetico: confertq; dolori uentriculi & alui à frigiditate, & c. sic uerò fit: Recipe myrobalanorum empeliticorum, belezicorū, piperis albi & longi ana drachmas duodecim, zingiberis, mellis anacardici ana unc. unam, castorei, styracis, garyophyllorum ana drach. quinq; , florum camæmeli, baccarum lauri, cyperi ana drach. tres, mellis quantum sufficit, misce in modum electarij: Datur in sero ad modum paruæ nucis siue auellanae, id est drachm. 1. s. cum uino calido decoctionis seminū anisi & feniculi. potest & mane sumi. Caueat uerò sumens à frigiditate, à cibis phlegmaticis, ab ira, coitu & ebrietate. Anacardi autē antequā in aliquibus medicinis ponantur compositis, debent in hunc qui sequitur modum præparari.

Rec. anacardos ac eos tere optime in mortario, atq; in aceto fortissimo ponantur per dies septem, post lento igne in eodem aceto coquantur, quoad acetī pars tertia remaneat: tum percola fecem illam quæ in fundo uasis remanserit, prius aceto leuiter extra colato, eamq; colo trans-

missam fecem, in medicinis pone: neque enim anacardorū fructus medicinis per os assumendis immiscētur, nisi prius hoc modo uel simili præparentur.

Quod si mel anacardinum facere uolueris, pone cum ipsis anacardis eo modo in aceto coctis, tantundem mellis despumati, ac simul ambo bulliant ad spissitudinem, & mel habebis anacardinum, quod in prænaratis affectibus operatur mirabiliter, si ex eo des drachmas duas in aurora.

In Sicilia dum recentes sunt anacardi ponuntur in melle prius liquefacto, & diu morantur in eo, taleq; uocatur mel anacardinum, & habetur usui absq; anacardis, & inditur linctuarijs. Si eo ex melle dentur drachmæ duæ, recuperat memoriam ex proprietate sua.

Expertus est & acorus nutritus ac coctus in melle & reservatus, ut condiuntur nuces ac radices: similiter piper longum nutritū coctumq; in melle & asseruatum, nam seruant & augent memoriā: dosis communis drach. i.

Aliud expertum in forma pulueris. Re
cipe

cipe thuris drach. unam, cyperi, piperis, croci, myrrhæ ana drach. duas : terantur subtiliter, & per cribrum ducito, & fiat puluis, de quo omni mane dū surgit detur drach. 1. uel serò in ingressu lecti.

Aliud expertum. Recipe cimini, piperis ana drac. duas, sacchari albi drac. tres : terantur & fiat puluis, cape drach. unam omni die in mane. Aliud itidem expertum. Recipe thuris albi drach. unam, piperis longi uel albi scrup. unum, fiat puluis, qui mane totus pro una datione bitur per plures auroras cum uncis tribus aquæ mellis, uel decocti cinamomi modici & garyophyllorum.

Aliud æque bonum ac certum, Recipe cimini drac. quinque, piperis noui drac. unam, acori ueri uel galangæ, cyperi, mirbalanorum nigrorum ana drach. duas, mellis anacardi (de quo supra) drac. unā, mellis cōmunis unc. 2. s. terenda terantur, & cum melle prius despumato incorporantur, & fiat conditum in pixide. datio in omni mane drach. 2.

Caput tertium, quomodocumq; nocentia memorie præcipua ostendit.

CAuere oportet in uniuersum cruditates, tãquam rationi infestissimas, & toti corpori.

Plurima uini præsertim potentis potio pessima est: uehementer enim humectat caput, ac ferè nihil æquè obliuionem inducit, quàm superflua humiditas.

Exterior excedens frigiditas lædit memoriam, præcipue nocturna propter malam capitis cooperturam.

Caliditas intensa ualde quandoq; perturbat rationem & memoriam lædit.

Ciborum fumosorum comestio & potus, ut alliorum, porrorũ, ceparum, item casei & leguminum uitetur.

Potus post comestionem dum cibi fit concoctio eam interrumpēs præsertim à cœna, memoriæ cerebroq; ualde nocet.

Quies superflua calorem debilitat: superfluitates retinet & aggrauat, ideoq; lædit memoriam.

Somnus cibo propinquo, antequam scilicet descenderit cibus ad uentriculi fundum, infestissimus.

Dor-

Dormire calciatis pedibus, præcipue cum sotularibus, memoriam impedit, ob vaporum reflexum.

Crudæ herbæ comestæ, multum nocēt memoriæ, ut plurimum.

Videre uel audire nō placētia animo: & huiusmodi animi symptomata.

Metus perimit memoriam, uel tristitia perseverans.

Somnus immoderatus, & uomitus laboriosus, & frequens coitus.

Acetum & acetosa omnia. Sunt qui dicant gallorum ossa exucta, ueternum adducere.

Caput quartum, iuuantia particularia præcipua enumerat.

FRUCTuum stipticorum ex natura uel arte post comestionē moderata sumptio, prohibendo fumos eleuari, memoriam iuuat ualde.

Temperatorum ciborum & potus, sicut gallinarum & perdicum præcipue cerebello corum temperata refectio, non tantum memoriā, sed & totum corpus confortat.

Ante cibum moderatè & conueniēter exerceri, non tantum memorię, sed et ceteris functionibus prodest.

Superfluitatum per intestina, per nares, per palatum, per os, aures, per urinā, per capitis frictionem cum pectine conueniens & debita expulsio, confert plurimum uirtuti memoratiuæ, si post somnū & ante exercitium fiat.

Visorum auditorū ue frequens recordatio, memoriā corroborat & confirmat: nam nihil eque aut cura augetur, aut negligentia intercedit, ac ipsa memoria: quia nisi excolas & iugī meditatione exerceas, inertia situq; corrumpitur.

Gaudium temperatum & honesta delectatio non solum memoriā, sed uirtutem intellectuam ceterasq; uirtutes corporis etiā augmentat.

Sæpe lauare pedes in aqua calida in qua bullierint melissophyllon, folia lauri, chamæmelon, & similia, memoriæ, capiti, oculisq; ualde confert.

Abluere caput decimo quoq; die cum lixiuio in quo parum bullierint chamæmelon uel assarum, melissophyllon, sal-

uia

uia, amaracus, siue sampsucus, lauri folia, uel similia, additis in ætate rosis, memoriam corroborat & confirmat, ut in capite etiam sequenti latius dicitur.

Stare pedes post comestionē, uel suauiter deambulare, quo cibus ad fundum descendat uentriculū, multum expedit & confert, ob bonam ciborū concoctionē.

Coriandri bene præparati & saccharo inducti post cibum assumptio, prohibendo fumos ad caput ascendere, memoriam iuuat: id præstat & Diacotoneon.

Masticatio masticis cum modico zingibere facta ieiuno stomacho, ab humiditate phlegmatica sine molestia caput purgat, indeq; præpedita confortatur memoria.

Recipe thus albissimum, tere in puluerem, pone in pura & simplici frigida aqua, bibe in augmento lunæ in ortu diei, in meridie, & solis occasu, facit bonā memoriam, acutum sensum, exsiccans cerebrum & uentriculum.

Tradit Symeon Sethi, sel perdicis arterijs temporum illitum, ut penetret, semel in mense, ad memoriam confirmandam

dam prodesse plurimum.

Melissophyilon confirmat eam, & ingenium acuit, hominemq; quocunq; modo comedatur herba facit industrium: quod etiam nasturtium in frigidioribus & segnioribus efficere potest, unde natū est in tegnem adagium, Ede nasturtium. Melissa præter hæc, animi tranquillitatem præstat soporem capiti iucundum inducendo.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam iuuat, adeo ut aliquos qui delirare cœperant, relipiscere fecerit.

Semē ormini seu schlareæ domesticæ fertur ad recuperandam memoriam mirabile, si in puluere sumatur cum aliquo potu, aut cibo. Item eboris limatura conducit obliuioni, si parū de ea in uino modico sumitur mane.

Item granum unum thuris albi cum lectum petis, maxime conducit solū transglutitum: nam capitis humiditatē exsiccat & uentriculi, ac ita memorię confert. facit hoc post purgationem his terue in hebdomada, si multa adsit humiditas.

Pleresarchoticum confectio, duarum
drach.

drachmarum pōdere hora somni assumpta, uel myrobalanus cepulus conditus sumptus in aurora horis quatuor ante cibum beneq; mansus semel in hebdomada, memoriam restaurant ab humido læsam præsertim. nam roborant intellectu, & iuuentutem ferè conseruant myrobalani cepuli conditi. ita passula, &c.

Memineris in materia humida prius fieri euacuationes. nam materia humida plerunq; est debilitatis memoriæ causâ, ut superius dictum est.

Caput quintum, nonnulla probatiora selectaq; medica remedia composita seruantia continet, multumq; augentia memoriam.

ANtidotum mirabiliter conferens memoriæ, lethargięq; uel obliuioni: uentriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore.

Recipe zingiberis, galangæ, mastitis, cimini, origani ana drach. sex, nucis moschatae, calami aromatici, assari, carpesiorum, id est, cubearum, ligni aloes, mace ris, seminis apij, ammeos ana drac. 2. thuris albi, garyophyllorum, cardamomi, zedoariae

doariae, piperis, castorei, piperis longi & nigri, costi, cyperi, ana drach. tres: mentae siccae unc. med. terantur & puluerizentur omnia, ac cum penidiarum & mellis despumati quantitate sufficiente fiat eclicma. Cuius modus usus, ut reliquorum sit, praesertim tempore frigido uel non calido multum, & per interualla.

Pilulae quae languenti cerebro conueniunt, praesertim senioribus ac frigidis. Rec. succini odorati seu ambræ delectae drach. unam, ligni aloes scrup. s. cubebarum scrup. duos: cum uino meracissimo pilulas confice quindecim, da binas ante coenam.

Pomum odorandum pro memoria: Rec. radicum iridis drac. i. med. seminis feseli, id est, sileris montani, stichadis ana drach. duas, nucis moschatae drach. med. mentae drach. unam, ambari (uulgo ambræ) thuris, calamenti, styracis, ligni aloes ana drach. med. ladani quantum sufficit, fiat pomum secundum artem.

Probatissimum experimentum ad ingenium & memoriam, quod ferunt esse Aristotelis. Re. ursi pinguedinem quam habet

habet in humero seu spatula dextra, eāq̃
repone in uelica ipsius urli simul cum e-
ius urina, & simul stent octo diebus: tum
extrahe, et accipe succū ormini siue schla-
reæ domesticæ, eufragiæ, berbenæ, bu-
glossi, plu seu Valerianæ, aloes, omnīū
æqualiter, & simul misce cum prædicta
pinguedine super ignem cum lignea spa-
tula agitando, quoad fiat unguentū spīs-
sum. ex quo cum uolueris accipe quanti-
tatem paruæ fabæ. & unge frontē & tem-
pora fricando aliquantisper, & audita re-
cordaberis.

Lixiuuium pro ablutione capitis humi-
di frigidīq̃ confortatiuum, & memoriæ
conferens, debet autem esse ex cinere sar-
mentorū uel quercus, postea intus hæc
bulliant. Rec. acori ueri, stichadis, folio-
rum lauri, roris marini, iuæ, saluiæ, ana ma-
nip. unum. ex isto lauato caput: post ue-
rò ablutionem aquæ uitæ modico sinci-
put madefacito, & sequēti puluere asper-
gito. Rec. pulegij, calamenti, garyophyl-
lorum, sandaracæ, macis, stichados, men-
tæ siccæ, maioranæ, ana drach. quinq̃: mi-
sce & fiat puluis subtilis, & post inspersio

nem

44. DE MEMORIA

nem superpone stupā canabis. alijs quoque diebus ingrediens lectum pone super capitis bregmate ex puluere illo etiā illoto capite, nam siccat, &c.

Aliud lixiuium ad confortandum caput & memoriam. Rec. hederam muralem, rosmarinū, laurum, stichadem, marubium aut betonicam, & bulliant in lixiuiō, quo caput laua. Idem ferē operantur cupressi nuces, frequenti usu.

Aliud in humido capite, quo bis uel semel in hebdomade utendum. Rec. senæ, rosarum, florum chamemeli, acori, stichadis, foliorum lauri, nucum cipressi, saluig, iuæ, baccarum hederæ partes æquales, hæc in hyeme bulliant in lixiuiō pro lotionē capitis. at in æstate remoue stichadem, & rosas adde, ac aliqua myrti grana, & minus calido utere.

Optimum remediū aliud, sed longe difficilius paratu. Rec. florum citrullorū siccorum, buglossi, roris marini ana drach. duas, chamemeli, uiolearum, rosarum ana drach. 1. med. seseli drach. duas, seminis uiticis, rutæ campestris ana scrup. 4. foliorum lauri uiridium, maioranæ, stichadis

dis, saluia, florum sambuci, artimisia ana
drach. tres: contundantur optime & in-
fundantur in lib. 3. aqua uitae optimae, &
unc. 6. aceti albi scyllitici fortissimi, ac si-
mul quiescant duobus diebus in uase ui-
treo bene cooperto, & postea destilla ad
cineres cum suauis igne: deinde Rec. olei
de terebintina destillati optimi unc. octo
decim, olei de been destillati unc. octo,
praedictae aquae destillatae unc. uiginti-
quatuor. loco olei de been potes accipe-
re olei destillati de adipe ursino, sed me-
lius si de utroque acceperis partem media:
si uero neutrum reppereris, recipe oleum
sambucinum: adde praedictis rebus capil-
los hominis bene adustos, nam a proprie-
tate euigilare faciunt, & excitant lethar-
gicos: misceantur & destillentur in uase
uitreo usque ad extractionem totius aquae,
& aquam ipsam seorsum serua: deinde re-
cipe euforbii drach. quatuor, piperis lon-
gi drach. 3. med. cumini drach. tres, thu-
ris masculi clari unc. duas, & drach. duas,
masticis, myrrhae electae ana unc. unam,
anacardorum bene contusorum unc. 1.
drach. 2. carpobalsami drach. quatuor,
pulpae

pulpæ castorei drach. med. myrobalano-
 rum empeliticorum drach. 4. med. opo-
 panacis unc. tres, serici crudi minutimq;
 incisi drach. 1. med. costi, radicum pæo-
 niæ fœminæ, cyperi electi ana scrup. qua-
 tuor, ladani drachmas tres, sanguinis dra-
 conis, id est, gummi ita ob similitudinem
 dicti drach. 2. med. bdellij clari drach. 6.
 puluerizanda puluerizentur optime, &
 omnia iufundantur in prædicto oleo to-
 to, & sic quiescant in balneo temperato,
 simul in uase uitreo bene obturato dieb.
 quinque, sed singulo die arundine sicca cō-
 moucantur miscendo, postea colentur,
 & optime exprimantur cum panno rudi
 prius infuso in aqua & bene expresso: Et
 oleum postea taliter expressum destille-
 tur, uel fiat sicut in destillatione olei de la-
 dano fit. uidelicet, primò incipe cum ig-
 ne carbonum leui ad fornacē, donec leui-
 ter ebulliendo incipiat communiter de-
 stillare, dehinc procede cum leui & pau-
 ca flamma, & quandoq; interpolata, do-
 nec liquidum & subtile destilletur quasi
 totū ex appositis oleis, id quod scire po-
 teris ex uisu, sed melius ex pondere olei,
 destillati

destillati: postea procedē cum igne carbonū mediocri, omittēdo omnino flammam:& destillatū seruetur in uase uitreo bene clauso. Demum recipe galliæ moschata, garyophyllorum, macis, cubebarum, nucum moschatarum, cardamomi, ana scrup. quatuor, spicæ, calami aromatici, corticum citrei exteriorum ana scrup. duos, ligni aloes boni drach. 2. med. ambari electi drach. 3. med. moschi optimi drach. 1. med. puluerizentur omnia subtiliter, & misceantur cum toto predicto oleo destillato, sicq; simul quiescant duobus uel tribus diebus in calore temperato, & postea iterum destillentur arte sua, & ad subtilem substantiam reducantur, feruenturq; in uase uitreo forti bene clauso cum cera, & est optimum. Utendi modus talis est, ut prius si oportet facta purgatione totius uel capitis, eo utaris incipiendo mense Nouembri per dies quinquaginta continuos, postea semel omnibus octo diebus, postea solum quando uis memorari, capiendo illum in sero precedenti ante mane quo uis recitare uel concionari.

Vnguen

Vnguentum ad idem. Recipe adipis urſi, capi, gallinæ, uaccae, & gummi hederæ, ana pondus æquale, omniaq; alembico uitreo deſtilla ſuaui igne, quo oleo unge tempora & pulſus manuū ter in hebdomada, & rem optimam ſenties.

Vnguentum quo tempora unges me diocriter in tempore frigido tantummodo. Recipe talpæ pinguedinem, urſi, muſtelæ caſtoreiq; ana, ſucci betonicæ & roſis marini ana: ex omnibus confice unguentum, quo utebatur, ut fertur, Ariſtoteles.

Vt profundè memoria teneas & perpetuò, utq; uelociter apprehendas: hoc uſi ſunt multi magni uiri. Recip. radicū linguæ bouinæ, radicū ualerianæ, ana uncias quatuor, radicū rutæ unc. duas: fac inde pulueres ſubtiliſſimos. poſtea recipe ſuccum eufragiæ, ſchlarææ ſiue ormini, berbenæq; ana uncias quatuor: coletur bene ſuccus per pannum, poſtea miſce ſuccos ſimul, ambo tamen ſeparatim, poſtea recipe medullam anacardorum unc. unius pondere, & fac puluerem ut ſuprà. Item recipe linguæ auis, id eſt, ſemen

men fraxini, & fac puluerem subtilissimum, postea misce omnia prædicta simul scilicet succos & pulueres, & accipe saraginem terream uitreatam, & pone ad ignem, intusq; pone ex ursi pinguedine, & funde seu liquefac paulatim, & intus proijce dictos pulueres cum succis miscendo semper, apponendo de dicta pinguedine quousq; fiat unguentum subtilissimum, quo unge tempora & partem memoriæ & frontem & uerticis partem uersus nuchā: hocq; ter uel quater in anno facies, & continuabis sic ungendo, etiam prout magis aut minus oportebit, hoc enim in uirtute excedit superstiosam artem notoriam.

Ad idem Rec. octo calices aquæ communis, foliorum hederæ, stichadis ana li. i. med. ponantur simul in aqua ad bulliendum ferè ad consumptionem aquæ, post ea coletur beneq; exprimat, & intus pone modicum terebentinæ lotæ cum rosa cea, postea caput laua cum bono lixiuio, & post exliccationem unge cum prædicto liquore tempora & occiput.

Pomum odoriferum ad confortatio-
d nem

nem cerebri frigidi. Recipe ladani, ligni aloes, styracis, ana drach. unam, garyophylloram, nucis moschatae, seminis ozi mi ana drach. med. cum aqua rosacea, in qua nonnihil moschi & ambari dissolutum sit, fiat pomum.

Ad habendam profundam memoriā, uel si quis eam ex debilitate uel infirmitate amisisset: ualet etiam uertigini. Rec. roris marini, id est, libanotidis, boraginis, chamæmeli, uiolarum, rosarum ana unc. unam, stichadis, foliorum lauri, maioranæ, saluæ ana unc. duas: omnia incide & pone in optimo uino, & post diem destilla per alembicum uitreum aut uitreatū, & destillatū serua, in quo pone terebentinæ odoratæ lib. unam, thuris albi uncias octo, masticis, myrrhe, bdellij, anacardorum ana unc. quatuor: omnia tere, & dimitte sic stare per dies quinque cum destillatione cooperta, postea destilla in tantū cum igne fortiori donec ex eis oleum habeas, quod serua bene clausum in ampulla uitrea bene cū cera & pergameno obdurata. modus usus talis est, Recipe ex eo quātum caperet cortex auellanae per os, &

& tinge etiā partes memoriæ, scilicet occiput & quasuis partes iam dictas, optimum experieris.

Possem hic plura etiam utilia remedia aggregare, sed hæc sufficient, & uia struent alijs pro occasione paradisi: nam breuitati studui, & meliora ex bonis selegi, nec penes me, ut nec Christianū decet, latere uolui. plura & non spernenda composita reperiet quicumq; apud Antoniū Fumanellum medicum Veronensem, in opere suo De cōpositione medicamentorum, &c. Hic ea non transcripsi, ne actum agerē, quamuis meis aliqua ex parte consonent illius nōnulla. eligat quisq; quod sibi cōueniens sit: & qui nescit, medicum consulat doctum, memineritq; nihil sine labore fieri aut parari dignū laude. nam omnia proposuit labori Deus: nec sunt spernenda media illi qui finem assequi desiderat: cū nec iuxta physicos, ex extremo ad extremum perueniatur si ne medio conuenienti.

*Caput sextum, philosophica consilia, canones, &
reminiscentie praecepta narrabit.*

VT Aristoteli placet, duo sunt memoratiōis actus, memoria scilicet & reminiscētia: quanquam reminiscētia respiciat ea quorum sumus obliti, sitq; extimatiuæ seu cogitatiuæ uirtutis officium, non principaliter memoratiuæ, ut Auerrhous & Albertus in suis tractatulis uoluerunt: uel dicas facultatem illam reminiscendi esse mentem & intellectū, ut Themistius uoluit: quoniam nulla facultas uidet discurrere, nisi intellectus. hæc autem sine obiecti præsentia in homine solo est: nam cum obiecti præsentia etiam in brutis reperitur, ut Aristoteles innuit, & in cane uenatico satis patet: diciturq; sensus phantasticus.

Memoria uero est retentio imaginum prius ab anima perceptarum, quæ tamen neque utilis est nisi & omnes retineat, & eo ordine quo eas concepit, reddat. non est autem præsentium neq; futurorum, sed præteritorum tantum, ut inquit Aristoteles. Memoria rursus & reminiscētia, quamuis eidem subiecto generi compe-

tant

tant, differunt tamen aptitudine, quoniam bene reminiscentes, communiter male memorari consueuerint. tempore item memoria semper reminiscenciam præcedit: non enim quis reminisci potest nisi ex his, quorum habet memoriam. hæc etiã multis alijs animalibus concessa est, illa uerò solis hominibus: nam cum reminisci sit uelut syllogizare, id est, ex notis ad ignota deuenire, hoc uerò proprium sit hominis, inde fit & reminiscenciam hominis esse munus, ut superius innui.

Ad memorandũ quatuor motus concurrunt: primus est motus spirituum qui à cogitativa ad memoratiuã figuras aut species transportant. Secundus est pictura fixioque figurarũ in ipsa memoria. Tertius est reportatio à spiritibus. à memoratiua ad cogitatiuã seu ratiocinatiuã. Quartus est illa actio quæ cogitativa recognoscit, quæ proprie est memorari. Dicimus etiã quod actus memoriæ uel reminiscencię supra tres res quasi tria obiecta per se cadit, uidelicet supra rem alias apprehensam, supra actum quo illa res alias apprehensa fuit, & supra tẽpus determi-

d 3 natum

natum uel indeterminatū in quo apprehensio illa fuit.

Ad cuiuslibet harum rerum defectum necesse est deficere etiam memoratiōē. Quapropter etiam bene memoria sic de finietur, quod sit apprehensio in anima existentium specierum, cum indagatiōe & inquisitione: sed de his in primo capite iam dictum. Nunc de artificiosa memoria dicere instituentes, quæ oporteat de se præstare uolentem memorari, præscribemus. Erunt aut pro nunc præcepta uiginti, sed breuibus uerbis complexa.

Primum iudicato (hoc & similia sint dicta iunioribus studiosis) studia quæ sequeris omnium præstantissima: & te felicem si consequeris sapientiam, & sapientem audias præceptorem, quem etiam cogaris admirari: plurimum enim memoriæ conducit, si quæ aut leguntur, aut audiuntur, cum admiratione ac uoluptate incident.

2 Eam scientiam iudicato difficilem & per paucis bene cognitam: quia inde oportet ingenium assurgere: & id utile est memoriæ.

Attentè

3 Attentè & accuratè audias præceptores; similiter si legeris facias, ad studium omnes animi vires congregando: ille enim est docilis auditor qui attentè paratus est audire: nam ex diligenti attentione maior fit motus, ac impressio firmior. Vnde Terentiùs: Vbi intenderis ingenium ualeat,

4 Cum multa sis collecturus, quantum fieri potest ad paucitatem breuitatemq; reduces: aliter enim addiscens, aliter memoraturus procedit: nam qui addiscit, genus in species secat usq; ad specialissima: qui uerò uult memorari, multitudinem in unum, uel saltem in pauca redigit.

5 Ordo ante omnia diligatur in diuisione corporis in membra: sic tractatus in capita, & capita in conclusiones secabis.

6 Singula sæpe repetenda, ita ut cum unum caput & sequēs pariter didiceris, & primum & secundum rursus animo repetes: & cum tertium didiceris, rursus à primo inchoandum erit, & sic successiue.

7 Complexurus multa, membratim secabis: ne diffusa multitudo memoriã confundat. Vnde poeta ille: Scire si uis hanc

rem, tota sit separata minutim.

8 Sit tibi frequens & diuturna de eadē re cogitatio, uel cum alijs disputatio, uel alteri declaratio. ex frequentatis enim actibus generatur habitus, qui est memoria. Nec te à disputatione deterreat erroris timor: nam tenacius retinebis quod didiceris cum rubore. unde Seneca: Memoria nihil perdidit, nisi quod saepe non respicit.

9 Conare ut intelligas quæ uolueris memorari: neque ita curandum est ut multa legas, quæ ut multa intelligas: aut pauca multum legas, eorum præsertim qui non nugis chartas implent.

10 Caue ne obsint memoriæ literæ, ne scilicet illa quæ scripseris in memorabilium libello, ea ueluti certa & alligata tenens, custodi de desinas, & ipsa securitate fidens, è mente dimittas. Clarum est in hoc Antisthenis Atheniensis exemplū, qui amico cuidam deploranti quod commentarios suos perdidisset: oportuit, inquit, ista potius animo quæ chartis inscribere: sentiens librorum fiduciā esse causam, quo minus memoriā exerceamus.

Procu-

11 Procuranda est cibi concoctio, & quæ obsunt memoriæ fugienda sunt, & sint in usu quæ illi cōferunt, ut suprà cap. tertio & quarto dictum est.

12 Liberāndus est animus ab alijs cogitationibus, ab his scilicet quæ studiū non respiciunt: nam pluribus intentus, &c.

13 Non audienda tantum, sed etiam uidenda sunt quæ uolueris memorari: nam semel uidentes magis memorātur quàm identidem sæpe sæpius audientes.

14 De quibus interrogatus fueris, confestim ne respondeas, id est, absque meditatione: nam subita responsio semper inconсульта est.

15 Metiri debes uires ingenij tui tuæq; memoriæ, ne ingeras illi plus quàm semel capere possit aut tenere: exemplum à stomacho sumendum, quia si supra uires oneretur, inualidior fit, nō enim concoquit: nec impinguatur corpus gulosi: ita quicquid addiscitur, nisi retineatur, parum prodest: ideo si quantum oporteret retinere non poteris, numerum multiplacabis, & continuā imminues quantitātē.

16 Certas horas studio constitues, il-

las præsertim quibus à cibo stomachus seu uentriculus erit uacuus: tunc enim in genium uaporibus nō obtenebratur. hora cōueniētes erūt cōticinia & matutini galli cantus: curabisq; ne aliqua ratione fortunæ, deferas tempora studio decreta.

17 Vesperī quotidie quid discendo lucratus fueris repetes, imitatiōe Catonis, qui quicquid die fecisset, legisset & dixisset, in crepusculo commemorabat.

18 Memoria est à teneris exercenda, ut & in iuvene & uiro promptior sit & paratior: Quo fuerit imbuta recens, seruabit odorem Testa diu. Omnia enim pueris noua sunt: noua autem & admirabilia fortē faciunt in memoria impressionem.

19 Ad animi recreationē uirumq; reparationem, nō ad obscœna confugies, sed mutato id facies studio: remittere enim animum quā amittere, melius est. Sed & ludicra Christianorum debēt esse seria. Post studia igitur seria uel grauiā, ad leuiora confugiendum, ut ad historiam uel exercitiā musicalia: nam uires reparatilitq; tempestiua quies, ac etiā maior est post ocia uirtus. Sunt qui ludere malint

malint, quod quidem cōceditur, si ludus sit ludus, & non res seria: sitq; brevis, honestus, sine dolo uel damno aut cupiditate. Mouet ingeniū ludus duodecim scruporum, quem moderni scaccorum nominant, sed in eo nimis sæpe adhibetur temporis & studiū, quod præstaret melius collocare. Paruæ pilæ ludus, etiam toti corpori proderit: deambulatio, præcipuè capiti. Hæc animi recreatio non sit diuturna neq; frequens, & præsertim horis studiū non agatur. Reuolandū est statim ingenio confirmato ad studia literarum, ne tempus deprecatur, quo nihil carius, agendumq; ut quod deperditū est, auido studio recuperetur.

20 Ne discedas à præceptoribus antequam deceat: plures enim scientia in summos euaderent uiros, nisi prius esse discipulos puderet, quàm sapere ualeant. Proderit & alios docere, dictare, declarare, interrogare, ac respondere: dubitare de nonnullis bonum est, modo id sine ratione non fiat.

Vltimò, inter infelices dies illum computabis, quo aliquid non profeceris didiceris

ceris'ue quod tuum esse possit: ut nulla dies sit (ut in adagio est) sine linea.

PRÆCEPTA REMINISCENTIÆ.

Primum præceptum est, ex ordine & reminiscibilium consequentia: cum enim didicerimus ordinatim aliqua, connexionione & depēdentia quadam ordinata, & de illorum aliquo obliti fuerimus, id facile reminiscemur ordine reperito: cognito enim antecedente, facile in consequēs deducemur, & deperditum inueniemus. Recte igitur dicit philosophus, Quæ bene inuicem ordinata sunt, bene reminiscibilia sunt: quæ uerò malè, difficulter in memoriam reuocantur. Facile enim gesta recēsemus, cum eo ordine in oratione collocātur quo facta sunt: quoniam sicut se habent res gestæ ad inuicē, ita se habent & in mouendo animam.

Secundum, ut uno simili in consimile prouehamur: ut, si Homerī non recordamur, Latinorum poetarum principē Virgilium memoramur: ex quo facile in Homerum Græcorum uatum primarium descendemus.

Tertium

Tertium est, ut aliquando contraria recogitemus: qui enim memor erit Hectoris, reminiscetur & Achillis.

Quartum est, loci ac temporis recordatio in quo res tractata est: locus enim & tempus facile rem adducit memoriæ. Sunt etiam tres argumentorum sedes, à similibus, à contrarijs, à propinquis.

Quintum est, res omnes à proprietate repetere: ut si saginati memoriā habere uelimus, ad Dionysium Syracusanū descendamus uel recogitemus: qui, ut autor est Iustinus, præ sagina uisum perdidit.

LIBER SECVN

DVS DE LOCALI VEL

artificiosa memoria.

ARTIFICIOSA memoria, ut inquit Cicero secūdo ad Herennium, ex locis ueluti ex cera aut tabella, & imaginibus ueluti figuris literarum constat. Sic enim fieri solet, ut quæ accepimus quasi legentes reddamus: neq; multum intersit an à uertice an à calce incipiamus. Lo

cos ipsos ordinatos esse oportet: nam si in eis confusio sit, confundantur omnia necesse est. Multos etiam eos esse decet, ut multa locari eadem exercitatioe possint. Cicero centum eos esse debere iudicat. Thomas Aquinas plures habendos consuluit. Hos multi varijs artibus quaesiere. Metrodorus in signis duodecim per quæ sol meat, tercenos & sexagenos inuenit locos: quòd tot gradibus apud astrologos secari soleat. Cicero familiarẽ domum finxit, locis discretam multis, placuitq; illi, ut inter locorum quinarìa, uel manum auream, uel aliud quid discriminẽ figuremus, quo alter ab altero secernatur: in eisq; immobilem ordinem haberi, ut semper dextra ingrediamur & egrediamur. Quidã nō ignauus autor, ex animalib. locos fingeat, & eorũ ordinẽ ex alphabeto Latino deduxit, ut à singula litera unius animalis nomen inchoaretur: perinde ac si nomina hæc essent. Asinus, Basiliscus, Canis, Draco, Elephas, Farnus, Gryfus, Hircus, iuuenus, Leo, Mulus, Noctua, Ouis, Pãthera, Qualea, Rhinoceron, Simia, Taurus, Ursus, Xystus
philo-

philosophus (qui de his scripsit) Hyena,
Zacheus. Hæc singula in quinque locos
diuidebat, in caput, in anteriores pedes,
in uentrem, in posteriores pedes, & cau-
dam: nam hunc ordinem ipsa natura por-
rexit: neq; confundi in eis enumerandis
ingeniū potest. Sic itaq; centum & quin-
decim locos nactus, in eis rerum memo-
rabilium imagines sculpebat, ac etiam in
loquentis facie multa ingenio scribi præ-
cipiebat, in capillis, in fronte, in oculis,
sicq; deorsum ad pedes descendi. Mihi
uerò facillimum uidetur non modò cen-
tum, sed propemodū infinitos locos red-
dere & effingere: cū neminem lateat
ciuitatis originalis situs uel in qua diu ha-
bitauit. Igitur cū per portam mens in-
greditur, dum secantes se ad diuersas re-
giones uias cōsiderat, dumq; amicorum
domos, ædes publicas, prætoría publica
repetit, miram locorum quantitatem as-
sequetur. Accedet ad hoc potestas atria
effingēdi, in quibus quantū libeat, nume-
rum locorum faciet, ut inscribi quæcunq;
uoluerit possint. Et quia breuis atq; effi-
cax est doctrina per exempla, hinc exem-
pla

pla ponam, ut res facilius intelligatur, de decem ponam exemplum, et consequenter ex proportionē habebitur uel de mille. Capio igitur domum magnam & uacuam, ad quam non frequenter sed raro ire debes, & statue primū locum qui est apud ostium distans ab ostio per tres pedes. Secundus locus sit ab isto distans per duodecim uel quindecim pedes: ut, uerbi gratia, sit angulus unus. Tertius locus sit a secundo distans per totidem pedes, uel duodecim: & erit forte alter angulus, uel medium inter angulum primum et secundum. Quartus, erit angulus. Quintus, erit angulus distans per tantundem. Sextus consimiliter, & finita sala, intra bis unam cameram, atq; intra ostium immediate signabis septimū, deinde in primo angulo camerae octauum, & in secundo angulo nonum, & in tertio decimum cum sua distantia. Si uis plura loca, exeam cameram, & signa sic alias cameras proportionabiliter. Nota tamē, quod distantia data mediocris est & conueniens, sed si tanta distantia non inueniatur, sed minor usq; ad octo uel ad minus quinque pedes

des, adhuc tolerabile foret. De templo scito tale esse debere quod non multum sit frequentatum etiam à te, ne multitudi-
ne imaginum confundaris. Ista loca de-
bent esse signa memorabilia & manudu-
ctibilia, loci enim non sunt anguli, sed fi-
xæ imagines in angulis situatæ: super qui-
bus sicut super charta aliæ pîngûtur îma-
gines delebiles, sicut literę. Vt, uerbi cau-
sa, primus locus signatur per urinale, po-
nendo in eius loco urinale. Secundus si-
gnabitur per pixidem. Tertius per mor-
tarium. Quartus signabitur per pistillum
ponendo illud ibi. Quintus per pugilla-
re. Sextus per pedem leporis. Septimus
per cribrum. Octauus per sacculum po-
nendo similiter sacculum. Nonus per pa-
nem cereum. Decimus per cānas cassiæ,
&c. Et ista nomina oportet mēte semper
tenere, & loca de quinto in quintum, ut
quinarij loci mēti semper habeantur. de
distantiā satis dictum. Scito tamen, quod
usq; ad uiginti quinque licet transire, nec
ultra: ne fiat negatio in imaginibus. Et cō-
similiter dicatur de quantitate quantū ad
altitudinē, ne sint multæ altitudinis, sed à
c quinq;

quinq; usq; ad duodecim pedes. Et notetur quilibet quintus, ut dictum est de ordine, de qualitate autem ut non nimis lucida, nec nimis obscura, nec nimium frequentes. Transeamus ad imagines, quæ sunt res collocande: debent ita imagines nobis notæ in istis locis collocari cū motibus talibus, ut per eas ualeamus memorari. Verbi gratia, uolo memorari de uiginti nominibus, sic faciam: in primo loco imaginem Petri mihi notissimi loco, cum urinali in manu pleno urina quæ fundet super Iacobum mihi notissimum: & ex isto actu notabili, horum duorum memorabor: & sic duorum nominū memoriam mihi fecero. In secundo loco ponam Martinum mihi notissimum (nam oportet imagines istas esse notissimas, ut cito in memoriam recurrant) qui ponet digitum suum in pyxide & extrahet unguentum, quo cum digito orificium unget ani Henrici mihi notissimi. In tertio ponam Andream mihi itidem notū, qui cum manu ex mortario extrahet emplastrum quod ponet super faciem Francisci, uel alios ridiculos actus fabricando;

ex quibus memoria de talibus nominibus confirmetur. Et ita pariformiter procedatur in alijs.

Similiter si recordari uoluerò alicuius cum suo actu, illum imaginabor cum re illius actus: ut, si recordari uelim alicuius comedētis ficus, tunc imaginabor quòd cum ficu aliquid solatiofum faciat uel stupendum:

Si argumenta recordari uis, capias substantiam argumenti, & ipsam tantum locabis, quia totum argumentū haud posset locari, sicq; de alijs rebus suo modo.

Rursus de figuris etiānum differamus his quinq; præceptis.

Primum est, ut aut risum moueat figura, aut misericordiam, aut admirationem: facile enim inuenitur figura quæ affectū animæ conuertit. Exemplum huius est, si in ore asini rabidi caput Antonij constitutam morsibus ferè confringí, cruorem effluere, auxilia petere, ac pallis palmis uociferare: nam fieri non poterit, ut cum uoluerò, non uideam hunc oculis mentis meæ, & reddere Antonium nesciam repetenti:

2

Alterum

Alterum est, ut aut simile per simile, aut per contrariū figuremus, aut per proprietatem. Primi exemplum est, ut si nomen Galeni sim locaturus, alicuius illustris mēdici nomē scribam, cuius quoad fieri potest, aut par sit, aut paulo debilior autoritas. Secūdi exemplum est, si idem per indocti medici nomen conscripsero: si Therisitem per Achillē, & bonum pro malo: informem per formosum annotaui. Exemplum tertij est, si Ouidiū Nasonem, per magnum nasum: Platonē per humerorum latitudinē: Crispum per anulatos capillos: Ciceronem per Gelasinū sculpsero.

Tertium est, ut à tenellis annis assuescamus locare, & cum quotidiana exercitatione crescamus: quanquā etiā adultis prodesse possit ipsa doctrina. Efficacior fit habitus, si quæcūq; aut dicturi aut facturi sunt sic locent: quæcūq; etiā inter fabulandum audiant: Sic pingant mores, gestus, temporaq; sculpant: Sic enim breui tempore fient exercitatissimi: Ludere etiā prodest alterum cum altero, illum uincere qui plura clarius, ordinatius

natiſ, uelociuſq; retulerit.

Quartum eſt, ut omni quinario rerum ſignandarum repetamus à principio que cunq; ſignata: ſolet enim repetitio ualde conferre.

Quintum eſt, ut quæ non ſunt ſimplicia, ea per componentium ſimilitudines ſtatuamus, uerbi cauſa: qui memorari uoluerit huius enunciationis, Cicerò cum Hortenſio diſputat, Cicer legumẽ in horto finget, qui de horti ſterilitate conqueratur: ſic enim & cicer Ciceronem, & hortus Hortenſium, & querela diſputationẽ reſentat. Sic autem ſeruari ſolent & legum capita, ut ſi locanda illa lex ſit, Publicati teſtamẽti fides, effingamus dicam teſtamentalem patentem, cui quiſpiam cœnum iniecerit: & eius fides aboletur. Ecce publicati ſemel teſtamenti fides relegi poterit. Verum hæc facilius fient, ſi adlit doctrina & rerum memorandarum cognitio, neq; deſit conſummata & inuieta exercitatio, cum exercitatio poſſit omnia: ita & medicus medicinalia, & iure conſultus plebiſcita facilius recordatur.

Locus igitur tabulis (in quibus anti-

quitas multa scribebantur) comparatur: imago autem scripturæ: nominum recitatio, lectionis aut rerum lectarum recitationi. Locus est pars uicaria memoriæ & instar illius capax. multiplicaturq; per antrorsum & retrorsum, per dextrorsum ac sinistrorsum, per sursum atq; deorsum, aliquid addendo uel diminuendo: multiplicatur etiam mensurando longū, transversum & mediū. Locorum regula breuiter & hæc ordine est, ut primò sit locorū inuentio (de qua superius dictū est) dein de ordinatio, meditatio, distantia, fictio, solitudo, mediocris lux, dissimilitudo, quantitas, loci quinti signatio per manū auream uel alterius metalli, illiusq; uariatio, ne similitudo confusionem pariat. Imagines sunt similitudines rerū in mente conceptarum, siue simulachrum simile ex toto uel ex parte rei cuius recordari uolumus, imò pro ipsis rebus collocandis accipiuntur. Sunt uerò in duplici genere, scilicet aut notæ aut ignotæ: notarū quædam animatæ, aliæ inanimatæ: & tam animatarum quam inanimatarū aliæ simplices, aliæ compositæ. Illud rursus non obli-

obliuiscaris, quòd in collocandis imaginibus super locis, semper res locanda est cum actu ridiculoso, uel admiratiuo, uel crudeli, uel alio modo in consuetudo: nam ridiculosa, crudelia, iniuriosa, admiratiua, excellenter pulchra, uel turpia, immutant sensus ac melius excitant memoriã, cū anima circa talia multū aduertat. Variant quoq; imagines per transpositionē literarum, & per transumptionem: ut si uelim Romam recordari, ponam deum amoris, qui uocatur amor: & pro tyranno lupum rapacem. Sufficit itaq; nos methodum ostendisse, quam qui sequetur, haud difficilè, modò exercitatio accedat, multorum ac uariorum sibi pro occasione debita, recordationem certam pabit: ignaui autem & ociosi torpeant, quibus omnia insensa sunt.

Vltimò, epilogi uice ac ueluti colophonem addam quę scribit Erasmus Roterdamus lib. 3. Eccles. Ad natiuæ memoriæ uim natura felicem, accedat intelligentia, cura, exercitatio, & ordo. ad memoriam confirmandā nonnihil opis pollicentur & medici, & secundū hos Marfi

lius Ficinus: sed præter ea quæ diximus, plurimū cōfess̃ perpetua uitæ sobrietas: nam crapula & ebrietas, ut ingeniū hebeant, ita memoriā prorsus obruūt: officit etiā curarū uarietas, & turba negociorū. officit & tumultuaria diuersorū uoluminum lectio. Hanc præcipuā arbitror causam cur senectus sit obliuiosa: q̃ ea uis animi multitudine rerū obruīt. officit memoriæ pudor immodicus, auditorū nouitas, & anxia cura: pudor & nouitas uincitur assuetudine. Anxiū studiū officit ad hoc ipsum q̃ impendio affectat. Alibi sic inquit: Optima memoriæ ars est, penitus intelligere, intellecta in ordinē redigere, postremò subinde repetere quod meminisse uelis. Hactenus Erasmus. Si uis igit̃ rerū bonarū pollere memoria, diligenter curato, ut eius quod ediscendū est, certā intelligas rationē. Ratio enim est indissolubile ueritatis & memoriæ uinculū. Ob hoc forsità Plato inquit, quod bene intellectum est semel, obliuioni omnino traditurū posse. Ea quoq; memoriæ tradēda sunt, quæ nō solū utilia sunt, sed & iocunda. nā alimēta quæ suauissimū saporē afferunt

intelli
genda p
q̃ que
memoria
in uand
de it.

runt, facilius in naturā nostrā transeunt
atq; cōuertunt: & quo auidius quid hau-
stum est, eo diutius retinet. Adde his, q̃
obseruandū omnino Aristot. & Simoni-
des arbitrant, ut certus quidā in ediscen-
dis ordo uel insit, uel saltē excogite. Or-
do in proportione quadā & cōnexionē
cōsistit. In his autē quę ordinata serie dige-
sta sunt, siquid unū acceperis, reliqua cō-
tinuò necessaria quadā uel naturæ uel ar-
tis cōtinuatione sequuntur. Obseruandū
insuper, ut sapenumero, quæ didicimus,
meditemur: sic enim alimēta animi cōco-
quuntur, & quasi cōuertuntur in animū.
Confert etiā quamplurimū siquis elegan-
ti oratione cantuq; suaui, quæ memoriæ
mādaui sæpe recēseat, ut dictū suprā est.
Voluptas enim rerum condimentū est,
amoris esca, incitamentū ingenij, uolun-
tatis pabulū, roburq; memoriæ. Purgāda
est etiā anima à malis, ut impleatur bo-
nis: orationeq; ad Deum fideli petendus
est spiritus sapientiæ & sciētiae per domi-
num nostrum Iesum Christum, cui cū pa-
tre & sancto spiritu sit honor, laus

& gloria semper.

DE PRAEDICTIO-

NE MORVM NATVRARVMQVE

hominum facili, cū ex inspectione uul-
tus, aliarumq; corporis partium,
tum alijs modis,

Opusculum in 23. capita diuisum.

AVTORE GVLIELMO GRA-
tarolo medico Bergomate.

De physiognomia in uniuersali. Cap. I

OMNIBVS animalibus
commune est agere uel
pati ab inclinatione na-
turali, quæ ut in brutis
impetus, ita in hominib.
propensio dicitur: ut in cho-
lerico est ad iram inclinatio, in melācho-
lico ad metum, in sanguineo ad iucundi-
tatem, in phlegmatico ad segnitiam. In-
clinationes ergo istæ in hominibus mo-
rum atq; affectuum semina dicuntur, quo-
niam ratione regulari possunt: in brutis
uerò mores & affectus, quoniam sensi-
bus

bus & appetitu uiuunt. Ex quibus patet
Physiognomiam scientiam esse necessa-
riam, quo per ipsam prædicimus aptitu-
dines naturales ad affectus uel mores:
quo uerò per ipsam prædicimus affectus
uel mores actuales, nec est sciëntia neces-
saria, nec firma: uerum quia homines ple-
rumq; uiuunt sensu, & non nisi sapientes
uiuunt ratione, ideo physiognomia est
scientia prædicendi mores actuales & af-
fectus ut in pluribus, quoniam plures ap-
petitu & sensu uiuunt quàm ratione. quã
etiam ob causam Bías Prienæus dicebat
plures esse malos quàm bonos: quoniã
plures appetitu quàm ratione mouëtur:
atq; ut inquit Aristoteles, à medio pluri-
bus modis delinquitur, acceditur uerò
non nisi uno modo. Duo autem sunt si-
gnorum genera: aliqua quæ à qualitate
elementaria sumpta, animi affectiones si-
gnificant, ut thoracis pilositas, quæ ira-
cundiæ est indicium, ex corde calido. quæ-
dam à proprietate, ut capitis in dextrum
declinatio, quæ signum est cynædi, nec
ex causa calida aut frigida, sed ex proprie-
tate colligitur. Peripatetici uerò (ut Ari-
stoteles

stoteles secundo Priorū) supponunt nul-
lam homini inesse aliquā affectionē, aut
aliquem morem à natura, quin illum in
corpore comitetur signum per quod illa
passio aut mos possit significari. Ac licet
anima quo ad intellectum sit à corpore
elevata, quo ad alias tamen partes & po-
tentias est à corpore comprehensa.

Quamvis quoque hominum aspectus
non differant specie essentiali, differunt
tamen specie accidentalī. Sufficit autem
pro differentia morum, accidentalis aspe-
ctuum differentia. Si quis autem illud Io-
annis septimo obiiciat, Nolite iudicare
super faciem (seu aspectum) sed rectum
iudicium iudicate. Respondeo dictum il-
lud à Domino esse in illos qui ex prauis
affectibus arrepti, non ex re & causa iudi-
cium faciunt, sed ex personarū acceptio-
ne, hominumq; odio uel contemptu alie-
nantur à rei ueritate: quod fugiendum est
tum aliàs, tum maxime ubi de cælesti do-
ctrina agitur. Hoc etiam est super faciem
(ut supra dictum) iudicare ac falli, si quis
uultispex aliquē ex natura hilarem, quē
aliquando contingat casu aliquo uitam
tristem

tristem ducere, sic eum natura tristē censeat, qui tamen natura hilaris est, uel eōuerso. Sciendum etiam duplices fore passiones, uidelicet naturales & accidentales: accidētales sunt quæ animæ insunt, & ex eo quòd animæ insunt, nulla fit in corpore mutatio, ut artis & sciētiæ, & hæc per signa in corpore non indicantur. Naturales uerò, quæ cū in nobis insunt, aliqua mutatio apparet in corpore, ut ira, metus, &c. de quibus tractatur. Est enim physiognomia cognitio affectuū & morum animę: mores autem & affectus sunt in parte sensitua, quæ dianœa appellata est, animalibusq; & hominib. cōmunis.

*De capitis iudicio, super magnitudinem, figuram
& dispositionem. Cap. II*

CVM caput inter reliquas humani corporis partes omnium maxime conspicuum sit intuentibus, haud ab re etiam Hippocrates ex eius potissimum figura de totius corporis constitutione iudicare docet in sexto Epidemion: quod enim iusto plus magnum aut paruum fuerit, id uitiosum existit; & qui eo prædicti
sunt

sunt, ijs quæ ad intellectum attinent, euis-
denter lesa ac impedita esse apparent. Ut
autem caput parvum perpetuo vitiosum;
ita magnum interdum bonum, interdum
etiam malignum existit. Optimum uero
caput id est, quod exacte rotundum, &
utrinque paulatim depressum existit. Velu-
ti si sphaeram exacte rotundam ex cera
constructam, paulatim utrinque depressam
excogitares: nam rotundum, ut geome-
træ asserunt, est capacissimum. Caput er-
go melius, in magnitudine moderatum
existit, & habet decentem rotunditatem
quæ ante & retro eminet, parva compres-
sione temperatum. Causa parvitatis capi-
tis est paucitas materiæ: causa magnitudi-
nis capitis est materiæ, scilicet spermati-
cæ, multitudo. Cerebrum sequitur formam
cranei: paruum namque si fuerit cranium,
paruum erit cerebrum, & e contra. Cra-
nei figura si corrumpitur, corrumpitur et
cerebri forma. Caput hominis inter cæte-
ra animalia proportionaliter plurimum
cerebri habet. Mares plus cerebri habent
quam foeminae: licet effectus aliquando
contrarium indicet; sed de his quæ raro
sunt

sunt, uel per accidens, nō est ars uel scientia. Caput hominis iuncturas plures habet quā ceterorum animantium, & maris plures quā fœminæ. Caput debitæ formæ habet formam mallei, in qua pars anterior & posterior eminet. Forma mediū uentriculi debet esse leuiter compressa, & ita nobilior est cogitativa. Forma anterior si depressa est, iudiciū abest. Si posterior depressa est, abest memoria, & inest imbecillitas motus neruorū, & per consequens totius corporis: nam ex cerebri fortitudine ostēditur fortitudo colli & neruorum: similiter spatularum amplitudo, pectoris, hipponcondriorum & ossium. Caput non ultra condignam formam & rationem, adauget sensum uirtutemq; & denotat in homine magnificentiā. Caput paruum & indebitum, oppositum arguit. Cū enim caput fuerit magnum, cerebrum erit magnum: & cū cerebrum sit omnium sensuum principium, caput si magnum sit, erit multi sensus, & e contra.

Maximum ergo habenti caput non ultra formam, formositas & conditio bona denotatur.

Caput

Caput magnum cum figura diuersa, & subtilitate neruorum, ac uiuido collo, & subtili, ossibusq; subtilibus, signū est maliciæ formæ cerebri.

Caput habentes magnum præter formæ debitum, fatui sunt & stolidi, & indociles.

Caput magnū & collum paruum, malum est: deficit enim uirtus formatiua, & materia est inobediens: inde stoliditas & fatuitas.

Caput magnum corpori proportionatum, præsertim collo, ita quod collum sit forte & mediocriter grossum cum fortibus neruis & grossis, non extra laudem bonum est.

Caput pineatum in formam piramidis, ita quod pars inferior sit grossa & rotunda, pars uero superior acuta & pineata, inuerecundiam arguit, rapacitatem, et audaciam temerariam: hoc ex caliditate & siccitate cerebri est. Ianuenses ut plurimum talis sunt figuræ & naturæ, & plurimi cucullati quos religiosos uocant, præsertim Bigotti & hypocritæ: Phoxi etiam dicuntur a Græcis, acuminata capita habentes

bentes, ut Therſites Iliados B. Quo non
deterior alter uenerat ad Troiam.

Caput magnum, cæteris ſignis inge-
nium denotantibus, eſt bonarum artium
receptaculum: ſecus eſt cum caput ma-
gnum eſt, non reſpondentibus cæteris
membris.

Caput forma decens eſt cum uentricu-
lo anteriori bonæ formæ & ſatis humido,
quia apprehenſio ſpecierum fit ab humi-
do: retentio fit à ſicco, in poſtrema parte.

Caput cum uentriculo medio aliqua-
liter compreſſo circa latera, denotat uir-
tutem cogitatiuam in componendo eſſe
promptam, & in diuidendo quod appre-
henſum eſt, propter unitatem ſpirituum
in loco.

Caput ſphæricum, mobilitatem, inſta-
bilitatem, obliuionem, exiguamq; diſcre-
tionem, paruamq; denotat ſapientiam: mo-
tus enim ſpirituum nunquā pauſat: quod
in plurimis annotatum eſt Gallis, Vaſco-
nibus, & aliquibus Teutonicis. Si enim
forma capitis ſphærica eſt, uētricus me-
dius amplius eſt, & ſpiritus eō tendentes
dum amplum locum inueniunt, non be-
f ne

ne uniuntur: & sic extimatiua debilitatur, quia in girum spiritus obuoluuntur. Talis capitis homines multa pollicentur & attendunt parum: sunt importuni, auari, inuidi, de presenti tantum cogitantes. Nihil confidas his hominibus, presertim si corpus est cholericum aut melancholicum. Hi si dominium habent, crudeles sunt & tyranni, depra-datores, & homicidæ, nisi pij sint ac deum timentes.

Caput paruum de necessitate malum: ideo & facilius agrotat, & intus est paruum cerebrum, & angustia uentriculorum: in quibus spiritus angustiantes, non operantur debitum: conculcantur enim, inflammantur, & suffocantur: ideo non imaginantur bene, non disponunt, non memorantur. Tales sunt irascibiles, timidi, & iram retinentes propter cerebri siccitatem & calidam temperiẽ. Sunt quoque exigui iudicii & intellectus, nec possunt recte discernere: tractant falsa, maledicunt, & sunt bilingues, à quibus fugiendum est, tanquam ab hoste: ab omnibus excipe sanctos.

Caput ineptẽ prolixum, obliquum in
organis

organis, impudicitiam refert, & impudentiam.

Caput humile & planum, insolentiae & dissolutionis uitium signat.

Caput in priori parte eminens, insolentiam testatur.

Caput in anteriori parte uallatum, depressum & concavum, iracundum ac dolosum significat. at qui occipitis caua demissa habuerint, pauidorum nota erit.

Caput magnum cum frontis latitudine & uultu quasi gigantis, tardum, mansuetum, fortem & indocilem denotat: refer ad boues.

Caput longum aliquantulum protensum ad mallei formam, prouidum & circumspectum arguit, quales ut plurimum sunt Thusci.

Caput rectum, in medio lene & fere planum, mediaque magnitudine, sensibus ingentem & magnanimum facit.

Caput ad omnia mensuratum, ingenio excellentem notat, & perspicacem liberalemque.

Caput esse paruum uel magnum, intellegendum iuxta corporis dimensionem.

Caput breue, sine sensu, sine sapientia est.

Caput ex posteriore parte cōcauum, dolosum & iracundum indicat.

In quibus tempora caua utrinq; inspicies, dolosos trucesq; iudicabis.

Ex colore corporis iudicium. Cap. III

Nigredo in homine ut cornu lucēs, adustionis signum est: tam in membris quam etiam in capillis.

Color niger, imbellem, timidum, uersutum indicat. refertur ad eos qui in meridiana plaga inhabitant: & etiam quia tales sunt melancholici, quorum proprietas est timiditas. Ægyptij uerò Æthiopes ex innato calore debili & ab extraneo resoluto, debiles sunt.

Flauus & albicans furoris & iracundiæ signum est.

Color medius inter album & nigrum fortitudinis est, quæ uirtus mediæ est audaciæ & timoris.

Color uiridis obscurus aut niger, pro nos ad iram indicat.

Rufus corporis color, perniciosi hominis

minis ac uarijs moribus præditi, argumentum est.

Rubei ualde, homines astuti sunt: refer ad uulpes. Rarò uidi breues humiles, rubeosq; fideles. sed pios excipio.

Homines supertabescētes facie, ita tamen ut rubedo maior in fronte, & oculi demissi sint, uerecūdi omnino dicuntur. refer ad passionem.

Color albus subrubeus, fortes & animosos indicat: referē ad septentrionales.

Color uehemēter albus, uirtuti est contrarius, ignauiq; indicium: nam phlegmatici ac frigidi sunt, & ideo etiam timidi.

Color qui pallore deformatur, imbellem, timidum, eundemq; tergiuersatorē significat, si non ægritudo sit studium' ue causa palloris. Cum fusciōr color pallori permixtus est, uoracē, loquacem, intemperatæ iræ atq; linguæ denūciat. Color igitur ad insaniam uergit. Aristoteles ad Alexandrum inquit, Albedo liuida uel flaua, hominis deceptiuū magnum signū est: quòd si cum hoc accīdat monstruositas, erit & natura & anima diminutus: fuge ergo, inquit. eodē loco, Caue, inquit,

ab homine omni qui aliquo membro diminutus ac mancus est, ueluti ab inimico: quoniam turpes ac manci temerarii sunt, loquaces, & sine iudicio omnia proferentes.

Homines rubore simplici cum labiorum titillatione & narium ampliacione, signantur animosi et iracundi: referuntur ad passiones.

Color tranquillè & moderatè rubeus, docile ingenium, ueloxq; declarat.

Homo cui ea quæ sunt circa pectus & faciem rubore flammeo ardent, inflammatur ira, maniacus facile fit ac rabiosus.

Habentes colorem flammeum uel circa, diu iram tenent, implacabiles sunt, delatores, & difficiles ad regendum dum sunt irati. Refer ad morem in iratis apparentem.

Dixit Loxus experientia se obseruasse hominem cuius nasus & maxillæ natura hepatico colore rubent, esse omni uitio horrendo affectum, ut libidine, uinolentia, crudelitate, & cæteris talibus.

Cum uenæ ceruicis & temporum extant, & sanguinei sunt oculi, iracundum animum

animum & uehementē ostendunt, nonnunquam & insanum.

Cū uultus rubet, aut uerecundum, aut uinolentum declarat. Discernes igitur hunc ruborem oculorum indicijs, & eius consuetudinē.

Capillorum iudicium ex substantia. Cap. IIII

Capilli plani, suaves, mansuetudinē & frigiditatē notant et humiditatē.

Calor hominis superiora petēs, & passim penetrans, capitis cutem perforat, & humorem per foramina educit, ac subtilior pars humoris euanescit, crassior uerò residet & cogitur in capillum cute duriorē extraneo frigore, & capillus fit tā latus quā foramē, tam lōgus quā impetus exeundi.

Qui tarde nascūtur, humidam indicāt complexionem, nec sanguineam.

Si festināt capilli, corpus ad siccitatem declinabit potius quā ad humidum: & cū caliditas & siccitas coniunguntur, capilli citius nascuntur, & grossiores.

Multitudo caliditatem arguit, & grossities multa fumositatem: ideo amplius

in iuvene quàm in puero : in puero enim materiæ uaporosæ sunt potius quàm humorosæ : in iuvene uerò secus : ideo contraria sequuntur ipsorum contraria.

In puero multi pili, docēt crescentem complexionem eius ad melancholiam tendere.

Crispitudine in extremitate, caliditatem & siccitatem notat, ut in leone.

Grossicies, ex uapore grosso & abundanti. Grossi & nigri capilli Saturno referuntur.

Capillatura cōpta nimis & ornata seu proluxa tam ab arte quàm à natura, arguit homines uenereos et solares. Qui ferunt capillos positicios gratia ornatus, omnino sunt uenerei. Nam sicut mulier sua natura induens ornamēta uirilīa, thoraces, trīlices, & alia id genus armorum, est de natura uiri, id est, masculina: modo simili uiros muliebri ornamēto gaudentes, effemīnatos appellamus, id est, libidinosos & pusillanimes.

Capilli in capite erecti, & pili similiter in reliquo corpore, timidos arguunt.

Directi ferum uel spīssi capilli. rari, infirmosum

diotum, molles, effœminatum.

Capillorum crispitudo sursum eleuata, calidæ est complexionis.

Polemon Græcus autor inquit capillos crispos (id ego de omnino crispis intelligo, ut in Æthiopibus) hominem admodum pauidum abominabilemque denotare: rectos (hoc aliàs haud est) inutilem & stolidum, mediàm autẽ inter hæc qualitatem, optimam hominis naturam testari.

Capilli compressi, fronti eminentes, animum fortem & brutalem ostendunt. refer ad ursos & feras.

Capillorum asperitas, asperos uel ferinos mores denotat.

Capilli compressi, supra mediàm frontem resupinati reflectentes in cerebrum, calidum, minus sapientem in bonis uirũ notant. refer ad bárbaros.

Capillus ex utraque parte depressus in frontem descendens, naturæ signum est equinæ.

Capilli iuxta tempora tenues & rari, frigidum & sine uiribus hominẽ annunciant: ratio, quia ibi arteriæ magnæ: & il-

le locus deberet naturaliter esse calidus, ergo & pilorum generatio, quia fit à calido: ergo quando ibi sunt rari & tenues, dicitur caliditas: refer ad mulieres ibi penuriam pilorum habentes.

Capilli iuxta tempora rari sed rigidi, timidum frigidumque profitentur.

Capilli densi circa tempora & aures, calidum hominem & libidinosum notant.

Capilli ibidem si fuerint stabiles, nigri, lutei, uiolentum indicant animum. refer ad apros.

Capilli ibidem si fuerint grossi & albiores, arguunt mores indociles et indomitos. refer ad Frisones.

Capilli molles & rari utraque mensura tenues, foemininum animum & sanguine depauperatum arguunt: similiter hebetem & pigrum. Et quando fuerint rariores magis, subdolum & asperum & lucri cupidum innuunt. refer timiditati barbarorum, & Assyriorum avaritiæ. Assyrij enim extra mensuram auari.

Capilli multi grossi atque depressi cum pilositate reliqui corporis, in puero testatur melancholiā futurā, id est manīā incursum.

Quando

Quando augmentur in ætate capilli, representant multam adustionem per naturam, quæ causat ægritudinem fatuitatis.

Linea ultima capillorum si à fronte recedat, callidū & parui intellectus arguit.

Linea ultima capillorum si fronti immines, animosum notat ac semiferum hominem.

Linea ultima si post sinciput ad quod terminantur origines capillorum descendit uersus ceruicem, in nequicijs callidū, in bonis uerò insipidum ac luxuriosum arguit.

Linea talis ex priori parte cum longe superior à ceruice est, tardum, timidum, fœmineumq; animum proficitur, & iracundum.

Mulieres non caluent, quoniam earū natura similis est naturæ puerorum.

Spadones non caluescūt, quoniam in fœmineam mutantur naturam.

Capilli in tactu crispī corrugationi piperis similes, debilitatem notant digestiuæ, & citam senectam.

Coloris

Significatio coloris pilorum non uerè
ficatur pro maiori parte, nisi in tem-
peratis climatibus. Aliquid tamē potest
comprehendi in quolibet climate com-
parando ipsi homines illius climatis: ut
puta in Teutonicis & Æthiopibus. Æ-
thiopes em̄ nigri sunt, & eorū capilli cri-
spi ultima tortuositate: non propter hoc
eorum complexio erit calida, sed hic ca-
lor & hæc crispitudo extrinseco calore
nascitur, nam potius frigidi sunt uaporan-
te calore. Teutonici uerò & Sclauī, id est
Illyrii, frigidas regiones incolentes, albi
sunt, & eorū capilli flauī & plani: nec pro-
pter hoc generatim dicendum est quòd
sint frigidi, imò potius eorum comple-
xio est calida ualde, quia calor clauditur
intrinsecus, ut accidit in hyeme, &c.

Albedo significat aut frigiditatem ue-
hementem, sicut canicies: aut fortem sic-
citatem, sicut accidit uegetabilibus cum
siccantur, quæ ex sua nigredine aut uiri-
ditate transeūt in albedinem. Et hoc qui-
dem non accidit hominibus nisi in fine
ægritu-

agritudinum exsiccantium.

Albus capillus est complexionis frigida. Colores capillorum praecipui sunt quatuor, scilicet nigredo, rubor, glauco, & canities. Regiones & aer operationem habent in capillis.

Canities capillorum oritur defectu caloris naturalis, uel ex putrido phlegmate: et aliquando uenereos mores indicat.

Niger capillus est ex cholera incensa superabundante, uel ex combusto sanguine.

Capilli subnigri si sint moderate tenebrosi, bonos mores indicat, & bonam complexionem hominis praeseferunt.

Capilli ualde nigri non plani sed asperi, calorem arguunt.

Capillus rubeus a natiuitate, caloris non adusti signum: sunt enim diminutae caliditatis capilli rubei, & complexio talium hominum minoris est caliditatis quam nigrorum capillorum, cum rubedo sit proxima & affinis nigredini.

Capilli rubei cum intensione rubedinis, insidiatorem, amentem, cholicum, iracundum, furiosumque absque ratione ostendunt. rubei subalbidi, auaros mores.

Capilli

Capilli colore castaneo, rectum, iustum, dilectum arguunt.

Aureus flauus est diminutæ frigiditatis.

Aureus ex flauo & rubeo mixtus, signum est temperatæ complexionis.

Capilli subflauî moderate tenues, Solis & Mercurij naturam notant.

Flauitas & albedo capillorû arguit frigiditatem, sed diminutam in flauo.

Capilli flauî longi solares sunt, id est animo regali existentium.

Capilli blondi aut flauî, dominio frigiditatis subsumunt, & calor in humido sopitur: refer ad pueros. Septentrionales tamen habent propter regionem: unde notandum est, quoniam hæc solent phrygnomum decipere.

Nigredo capillorum sicut cornu lucidum cum asperitate quadam & tortuositate, caliditatem cōplexionis arguit. Nigri simpliciter, timidum & avarum signant. Nam omnis timidus ferè est etiam avarus.

Color ut lucidum cornu naturæ Martis assimilatur: nihilominus capilli non sunt grossi, sed aliquantulū subriles, subtili-

et sitate humorum, & nigrificantur intensa caliditate: patet in pane super prunas adusto, quia fugit humiditas.

Crura satis admodum densis pilis oblongis quæ obsita, ruditati atque agrestiori naturæ adscribe.

Cum in residuo corporis autem est nimia pilositas, ibi Martis & Saturni sidus uim operatur suam. Tales uidemus depredatores uiarum, præsertim quando cilia sunt ualde pilosa. cum solum pectus pilos præfert, calidum & animosum significant.

Cum omne corpus contextum est pilis asperis & densis, animum quadrupedis potius quam hominis indicant. Cum ceruix à capite capillosa est, fortem & animosum indicant: refertur enim ad leonem.

Frontis iudicium. Cap. VI

Facies, pars ea tantum quæ caluæ subiecta est, & in homine tantum.

Frons faciei pars est inter sinciput & oculos.

Latitudo frontis incipit à naso ubi terminant cilia uersus commissuram coronalem.

Longi-

Longitudo frontis intelligit per latitudinem corporis, ut uilli ac nerui incedunt.

Per rotundam frontē intelliges quandam sphaericam eminentiā & promptuariam ad exteriora, et talem formā necesse est deficere in longitudine frontis.

Frons quibus magna, segnes : comparantur bubus. Frōs quibus parua, mobiles.

Frons quibus lata, idonei ad mouendam mentem: si ualde lata, stulti: parua discretione, & ingenio rigidi. Latam intellige cum debita quantitate longitudinis & latitudinis:

Frons quibus rotunda, iracundi, praesertim si promptuaria, & insensibiles: refer ad asinos.

Frons quib. parua et angusta, stolidi, indociles, inquinati, uoraces: refer ad fures.

Quibus oblonga, ualent sensibus, & dociles sunt, sed uehementes aliquantulum, refer ad canes.

Frons quibus est quadrata moderatae magnitudinis, consona capiti, tales uirtuosi, sapientes, magnanimi: refer ad leones.

Quibus est frons plana & continua si ne rugis, inflexibiles sunt & insensibiles,
contu-

contumeliosi, & ualde irascibiles, id est, pertinaces in ira, obstinati & litigiosi.

Qui mediā frontē simul cum supercilijs contrahit, est uili lucro intentus.

Quibus est protensa, adultores sunt: referuntur ad passiones. & est frons protensa æqualis, quasi ultra tensa. dicitur etiam collecta frons, id est, tensa uel tranquilla, ut in canibus patet & hominibus blandientibus.

Quibus est obnubilosa, audaces & terribiles: referuntur ad tauros & leones.

Frons quasi cacumen quiddā habens & fossulas quasdam, callidi & perfidi indicium.

Medius habitus frontis inter hos decenter congruit & bonus est.

Frons quibus tristis est, mœsti sunt: & referuntur ad passionem.

Demissa & obscura, planctui prōptos facit: refer ad pauones.

Frons magna semper cum grossicie carnis, & e contra, frons parua, cum subtilitate.

Frons parua & subtilitas pellis denotat spiritus subtiles & mobiles: & econ-

tra. Spiritus autem est corpus subtile ex uaporibus sanguinis caulatum: estq; spiritus lator uirtutum animæ in membra spiritualia: atq; ideo ubi est humorū grossities, ibi nō potest esse bonum ingenium.

Frons rugosa nimis, signum est inuerecundi. & rugositas caulatur ex nimia humiditate, licet aliquando etiam ex siccitate, & ista non occupat totam frontem, & declarat iracundiam & irascibilitatem, retinet iram & odium absque causa, & sunt tales litigiosi.

Habentes curtā frontem, tempora & maxillas compressas, amplis mādibulis, strumas contrahunt.

Quibus tensa est & lucida, adulatores sunt & dolosi, ut suprà dictum.

Frons in longum rugosa, præsertim in radice nasi, arguit cogitationes melancholiæ.

Frons laxa, diffusa uel aspera concaua in medio cum trāquillitate cutis arridentis, uersutos notat et auaros ac fortasse plebē in scitā.

Frons ualde distorta, secorem ac stupidum.

Cui

Cui uelut nebula in riuum frontis est,
uel in medium tanquā obstricta, iracun-
dus uocatur: refer tauro uel leoni.

Frons demissa & tristis, animum lugu-
brem, iracundiam & tristitiam notat.

Frons alta, inflata & longa, auget bona.
Humilis frons, uirilís haud est.

Frons in tēporibus quasi inflata grossi-
tudine carnis, maxillis plenís carne, mul-
tum animum arguit, iracundiam, super-
biam, & ingenij grossiciem.

Curua frons eademq; alta & rotunda,
stoliditatis indicium est & impudentiæ.

Superciliorum iudicium. Cap. VII

Supercilia in ossium compage posita
sunt: quamobrem compluribus seni-
bus crescunt.

Supercilia ualde pilosa ostendunt ine-
ptos ad loquendum, quia arguunt mul-
tam & adultam materiam: item ostendūt
ineptitudinem morum & maleficorum:
quia intellectus & morigeratio à tempe-
ramento tantum causatur, non ab adu-
stione & fumorū copia. Ex magna nam-
que adustione semper cerebrū calefcit, et

per consequens est garrulitatis causa & furibundi moris, nullo discursu.

Supercilia densa cum multitudine pilorum coniunctorum ad nasi principiū, signant adustionem intensam: & habentes sunt melancholici, & prauæ naturæ, impij, & aliquādo fures & omnino deceptores, homicidæ, ac lenones, & omnia mala complectuntur.

Supercilia ad superius eleuata si ad originem nasi descendunt, & superius eleuantur ad tempora, signāt dominium calidi & sicci, & sunt callidi & malefici.

Polemon ait, Si frontis pili ad nasi medium densi demittantur, ad partes uerò quæ utrinq; existunt minime, magnanimitatis & maximæ uirtutis animi argumentum esse. Ibidem rectos pilos, timidum & dolis præditum notare.

Supercilia multorum pilorum, multā arguunt cogitationem, & multæ tristitiæ, cum loquela plena & crassa: tale signum aliquando reperitur in deprædatoribus uiarum, homicidis & furibus.

Supercilia si descendūt inferius à parte nasi, & superius eleuantur à parte temporum

porum, inuerecundos & hebetes demonstrant, et hoc propter caliditatē furiosam.

Supercilia rara mensurate magnitudinis, arguunt temperamētum, humorum bonitatem: talia habentes, ingeniosi sunt & secreta indagantes,

Supercilia longa, arrogantiam & inuerecundiam notant. Longa multorum pilorum signant uirum magna meditantem.

Supercilia quando panduntur ad tempora, immundiciam signāt, & derisorem simulatoremq̃.

Supercilia inferius à parte nasi descendunt, & superius uersus tempora eleuata, & sic utrinq; diuulsa, inuerecundiam, inuidum, stolidum, insatiabilem, & porcis similem.

Supercilia quæ descendunt per incuruationē à parte nasi, ingeniosū in nefandis arguunt: & quando incuruantur ad lacrymale siluestre, signant ioculatorem.

Supercilia si fuerint directa lineata & proluxa, malum, imbecillem, & foemineū animum significant: refer ad mulieres.

Supercilia densa cū coeūt, tristē maxime hominē, sed et parū sapiētē significāt.

Supercilia dependentia uel oculis imminuentia, inuidum. Curuata, paruam & angustam mentem.

Supercilia arcuata adeò ut penè naso adiungantur, subtilem & ingeniosum ac studiosum.

Supercilia rara, diametro commensurata & magna, intellectum.

Supercilia arcuata, si coniungantur ad conum nasi, subtile & studiosum notant: si autem conuexùt ibidem, tristem & parum sapientem. Si arcuolitas declinat ad tempora & ad gibbositatem genarum, negligentem & fatuum.

De supercilijs male dixit Michael Scotus, quem Ioannes Picus dicit esse scriptorem nullius ponderis, multæ uerò superstitionis.

Ciliorum seu palpebrarum iudicium. Cap. VIII

Cilia tegmina sunt oculorum aperta, uenularum clausulis summis innitunt ex uapore crassiusculo. Causa paruitatis, est materia parua.

Subtilitas pilorum arguit subtilitatem materię, id est humorum, & dominium cholerae

cholere: & tales sunt maliciosi, uitiosi, malefici: & ceteras bilis passiones tu notabis. Et cum carnosior ille locus fuerit, ut miluorum oculi, astutia & mala caliditas indicatur. Miluorum natura est calida & rapax, & est species aquilæ ratione calidioris, & est animal cholericum: caue igitur a cholericis non regeneratis ex spiritu sancto.

Lacrymale domesticum cum est modicū, significat astutiā, ut tenet Auicēna.

Cilium superius eminens inflatum magis quā plenum, parum supra oculum declinans, insolentem & quasi uisum alligatum notat.

Cilia autem si declināt ad inferius, plenum & crassabundum ostendunt, maxime cum sunt rubore obducta, potatorē ruinosum denunciant. Et expertus sum in pluribus tabernas frequentantibus. ratio est, quia significat debilitatem oculorum, ergo et cerebri, ergo timent uinum.

Quod si subtile retractum inferius fuerit, intātū ut oculi obtegāt albū, denotāt humorū siccitatē: quod si cōtingit in acuta aliqua passione, mortem denunciant.

Quando pili palpebrarum (à palpitando dictæ sunt palpebræ) curvantur inferius, uel naturaliter ad unam partem torquentur, mendacem significat & callidū.

Qui maiorem & grossiorē habet palpebram, longius uidet: quia conseruat lumen à calido & frigido extrinseco.

Anguli oculorum quando sunt dilatati, signant oculorum ægritudinē: & si habent aliquam eminentiam carnosam, ebriositatem notant, & præcipue quando oculi eminent, tunicis eorum exsiccatis.

Palpebræ oculorum superiores palpebras inferiores cooperientes, longam uitam notant.

Crebra palpebrarum palpitatio, meticulosos arguit & maniacos.

Tenues palpebræ & in sanitate optimæ sunt, & mentē deo proximā indicāt.

Oculorum iudicium. Cap. IX

EX oculorū indicijis Physiognomones sententias suas confirmant. quoniam signa quæ in oculis cernuntur, idola affectionum cordis sunt.

Oculorum complexio humida est, &
septem

septem tunicis formantur cum tribus humoribus.

Oculis passiones animæ maxime indicantur, tribulatio, hilaritas, amor, & odium, & cæt.

Oculorum colores præcipui quatuor, niger, subalbidus, varius, & glaucus.

Oculorum forma rotunda, mobilior & perfectior et incorruptibilior, propter carentiam angulorum. Oculi quasi occulti dicuntur.

Angulati oculi, superfluitates sæpe sæpius in angulis habent.

Rectus oculorum status, probi viri indicium habetur.

Oculi grossi, timiditatem & pusillanimitatem arguunt, quia causantur à magna copia humiditatis cerebri, in qua est frigiditas quæ diffunditur per membra, & extinguit sanguinem. Ideo, quemadmodum spiritus sanguinis facit audacem, ita humida & frigida complexio, timidum.

Eminentes oculi timidos arguunt: refer ad lepores, cuniculos & ranas.

Extensi oculi in anteriori, stultum: pro fundi, in aliciofam subtilitatem.

Lati oculi in latitudinem corporis tendentes, porcorum oculis similes, arguunt corporis humiditatem.

Elevatos & eminentes oculos habentes, parum vident: quia elongatur à cerebro eorum fonte: & tales sunt loquaces.

Oculi in caput pressi, acutius vident.

Oculus profundus, signum est malorum morum.

Mobilitas oculorum à caliditate est, et iracundiam notat, luxuriam & audaciā: refer ad accipitres & astures.

Immobilitas oculorum à frigido est, et timiditatem ac modestiam signat.

Qui cum oculis palpebras motitant, imbelles, infirmiꝫ animi existimat Polemon.

Oculi qui clauduntur, ac denuo recluduntur, proditorē hominem, prauumꝫ denotant.

Sí uerò in íp̄s humor inierit, accuratū, artiumꝫ studiosum dixeris.

Oculi qui difformiter mouent̄, ut nūc currant nunc quiescant, ad facinora omnia faciunt, & cogitationē scelerū notāt: ideo tales homines pessimi moris sunt.

Cuius

Cuius oculi mouentur uelociter cum acuitate uisus, sunt latrones, infideles, & fraudulentī. Et multos notauī etiam à pueris, qui demum suspēsi fuere propter latrocinia: hi tamen habent ingenium subtile, sed ad malum promptius.

Intuitus fixus, ex nimia & fixa cogitatione est, & desiderio sapius ad decipiendum.

Qui habent intuitum ut mulieres, luxuriosi sunt & inuerecundi: nam hæc dispositio à simili complexione uenit.

Quando quis intuetur ac si puer esset, ita ut & facies & oculi quasi rideant, hic læta & diuturna potitur uita.

Oculi quasi ridentes cum residuo faciei, adulatōres, luxuriosos, & detractōres notant.

Oculi crocei crudelitātē notant & deceptionem, ut expertū est in lenonibus, & homicidis. hic color à cholera sit prædominante & adusta.

Hominem cæsius habentem oculos concretos, ac tenebricosos, fuge quantū liceat. Cæsius in siccis oculis color, impiorum est.

Ocu-

Oculorum color qui oleæ colorem representat, fortem uirum testatur.

Flauescens color oculorum, fortem et magnanimum.

Quos plurima nigredo infecerit, difficilis naturæ & fraudulentis iudicato.

Oculi parui, malum & stultū denotant & pusillanimum: refer ad simias.

Profunditas oculorum est ex siccitate musculos & ligamenta siccante, unde sequitur contractio ad interiora & cerebrum exhaustum.

Paucitas materie oculorum, significat in humido proportionato dominium siccitatis & melancholiæ adustæ, aut siccitatem adustiuam. Et ob hoc sunt timidi & fraudulentī ut simiæ sunt, & notat experientia.

Oculi in longum situati, inuidum, callidum & deceptorem notant.

Naturaliter in specie humana oculi situati sunt, secundū latitudinē corporis.

Oculi itaq; situati secundum longitudinem corporis monstruosi sunt, id est, præter naturā. Et unum tantum uidi Venerijs hominem malum & crudelem: huius

ius causa est caliditas adusta, ex quo sequitur deceptio, inuidia, & desiderium malum.

Quando igitur oculi secundum longitudinem corporis positi sunt, callidum et deceptorem demonstrabunt.

Caprini oculi, id est aliquantulum uarij & turbulenti in pupilla, stolidos & fatuos arguunt.

Vaccini oculi, id est similes oculis uacarum, crassum intellectum, dementiam, & simplicitatem notant.

Oculi parui & eminentes ut oculi cancrorum, stoliditatem & suas sequētes uoluptates arguunt.

Eminentia oculorū multa obiecta representat, unde sequitur ineptus discursus ex confusione obiectorum.

Sursum tendentes oculi ut bouum, qui & cum hoc rubei uidentur & maximi, pessimum hominem, stolidum, stultum, bibacem, ebriosum notant: hoc autem est ex debilitate cerebri ualde humidi & discrasati.

Oculi sursum directi, tremuli, & pallore infecti, scilicet inhumani & ingenij, inuidentisq;

dentisq; naturæ, & homicidæ notant.

Si quis natura oculos sursum ductos habet, is natura libidinosus est. Refertur ad apparentem morem in morietibus & coeuntibus, ut inquit Arist. in Prob.

Elevatio oculorum per accidens est: nam causatur à nimia caliditate, cuius signum est color rubens, ex qua est perturbatio animæ rationalis: ut uidemus in intensa irascibilitate hominum.

Oculi retorti, si ad dexteram tendunt, fatuitatem: si ad læuam, incontinentiam indicare dicit Polemon.

Si oculi uenter infra protēditur, uinum somnolentūq; denotat. si sursum tantum uergat, similiter.

Extensi oculi cum uultus extensione, notāt homines maliciosos & neq;: ratio, quia siccitas est in causa, similiter & caliditas: & anima calida maligna ē ut plurimū.

Asinini oculi, insipientes & duræ naturæ notant homines: sunt enim siccae & frigidae complexionis.

Oculi in capite quasi absconsi, id est intus concaui uident longius, & arguunt suspiciosum, maliciosum, pessimæ iræ, peruersi

peruerſi moris hominē: at ualde memorem, præſertim iniuriarum: audacem, crudelem, fallacem, mendacem, uitiouſum, luxurioſum, &cæt.

Oculi mouentes ſe in girum uniformiter, malos mores indicāt, & homines ſceleratos, facinoroſos, & uenenatores domesticæ familiæ ac pollutores: qualiſ Thieſtes & Thereus & Medea, quorum filij etiam laniati ſunt manibus parētum. Cū autem modò inuoluuntur, modò reſcitant oculi, modò interquieſcunt, ab hiſ nondum perpetrata ſunt huiuſmodi facinora: uerū in animo & in cogitatione uerſantur.

Oculi habent tantas colorum uarietates, quia diaphani ſunt & raræ ſubſtantię: & hoc ex aqueiſ humoribꝯ eſt, ex quibꝯ conſtant oculi: ideo ſpīrituſ uīſiui oſtendunt ſuaſ qualitateſ in oculo: ut mulier menſtruoſa maculat ſpeculum, & pueruloſ in cuniſ inſicit, & oculiſ ſaniſ interdum nocet.

Maculæ multæ circa pupillā in oculo apparenteſ, malum ſignificāt hominē, & deterior erit oculus maculoſuſ ſi uariuſ.

Oculo-

Oculorum uarietas non procedit nisi à calido eleuante uapores ad oculos, & quanto maior est uarietas, tanto maior est caliditas.

Quanto macule sunt magis uariæ, adustio est maior spiritus eleuati, unde et morum uarietates, & uitiorum caterua procedit: & ex magna uarietate deterioratur iudicium honestum & laudabile.

Qui oculos lucentes habent, ij sunt libidinosi. refer ad gallos & coruos.

Oculi in rubore prunæ, pessimos & obstinatos arguunt: igneo enim colore bilis intensa notatur.

Qui habet oculos mediocres declinantes ad celestem colorem uel subnigredinem, talis homo est penetrabilis intellectus, fidelis & curialis. Dicit Auicenna oculos similes antimonio.

Almansor dicit oculos meliores esse inter nigros & uarios, si non sint radiosi, nec rubedo aut citrinitas appareat. Oculi isti demonstrant discretionem & ingenium: ratio est, quia priuati sunt bile & melancholia adusta.

Color oculorum celestis & niger aut charopus

charopus, præsertim ubi non sunt maculæ, ab humoribus humidis & temperatis sine adustione causatur: ex quo sequitur spiritus similis naturæ, & inde ingenium & speculatio. Charopum Latine fuluum potes interpretari, ut fuluum aurum, fuluus leo, uel flauus luteus' ue.

Variis color fit ex clariore spiritu uisibili: unde tales sunt bene nati & indagatores scientiarum.

Deteriores oculi habent maculas albas uel nigras uel rubeas uel cuiuscunq; coloris: & talis homo deterior est omnibus, & magis reprobis: excipe tamē eos qui suffusione laborant, ex quibus probissimos & pios cognoui.

Oculi uarij, magni & glauci, si fuerint cum guttulis rubeis maxime puluerulentis, qui color cyaneus dicitur, ac nigro corrupto assimilati, in gyro ordinatè moti, turbatum animo hominē ac uitiosum designāt, uerū audacē & ingeniosum.

Per oculos non semper totum, sed nigrum intellige: nigrum enim est quod enarrat.

Quibus igitur nigri oculorum super-
h   rube-

rubescunt, ij adeò irascibiles sunt, ut ob iram stupeant & alienentur.

Obseruauimus etiam in albo oculorū uenulas oculorū sanguine plenas rubescencesq; iracundos ualde indicasse.

Cū altera pupilla plus est maior, altera minor, iniquitatem significant.

Guttulæ rubentes in oculis, sed nō ualde, ac potius in nigredinem uergentes, ita ut intuentibus nigrescere uideantur, generosi animi, iusti, probi, & ingeniosi sunt notulæ.

Oculi qui tanquam guttulis nitoris intus relucent, nitidos, compositos, gratiososq; ualde notant.

Oculi guttulis rubicundis omnino, nō tamen rotundis sed quadratis, ac ut ignis micantibus intrinsecus & inferius, & alię post ipsas sint pallidæ, & alię glaucescentes; & circuli forinsecus pupillas claudentes sint sanguinolenti, sitq; oculi magnitudo, & palpebræ & pupillæ moueātur, significant animum atrocem ultra mentis cogitationem, & domestici sanguinis effusorem, nefanda omnia perpetrātem, et dolo ac uersutia omnia subuertentem.

Tales

Tales erant oculi Ezelini tyranni.

Huiusmodi guttulæ quanto fuerint rubicundæ & minute, tanto maiorem iram et scelus facinorosum testantur. Maiores quidem & obscuriores hæc nefanda minuunt, sed minime tollunt. patet hoc in notulis serpentum.

Nigræ guttæ aut sanguineæ in nigris aut fuleis pupillis, maleficum & uenenum testantur. Pallidæ guttæ, dolos, fraudes, malignitates obscuras notant.

Nota quod quanto guttularum colores sunt uehementiores, tanto sunt efficaciores.

Oculi habentes maculas albas aut nigras uel sanguineas circumquaque, notant deteriores homines, proditores nefarios & reprobos, nisi suffusio fuerit.

Sunt tamen oculi ut iris colorati, qui si sicci sunt, insaniam arguunt: si uero humidi, magnificentiam & sapientiam significant, tamen cum iracundia & uenere turpi. Oculi humidi ut aqua fulgentes, hominem bonis moribus denotant.

Pupilla si nigra fuerit & claudatur ante dicta citrinitate, uel si deaurata appareat, ut dicunt medici, sanguinis flu-

xum præsignat per inferiora:

Oculi magni & supercilia longa, breuiem uitam notant, ut in pluribus iudicatum est.

Oculi longi cum supercilijs longis, erit doctus, sed brevis uitæ.

Qui habet albedinem subnigram in oculo, significat magnum hominē in honore uiuentem.

Oculi parui & rotundi, ad malum iterantes significāt, dummodo sit facies obducta pallore.

Oculi ualde mobiles & parui & palpitantes, pessimum indicant, ex caliditate.

Oculi bene mobiles & acuti, signāt suam rem: refer ad accipitres.

Venosi & sicci oculi, maniam futuram uel præsentem notant.

Obsiti caligine oculi, homines malis artibus imbutos arguunt & infideles ac intemperantes.

Oculi prædictis contrarij, boni: uidelicet perlucidi, nullo signo malo impugnati: ut erant oculi imperatoris Hadriani, referente Polemone.

Oculi lucidi magni luminis coruscant
etiam

etiam cum glaucedine & sanguineitate, temeritatem & insaniam arguunt: si uerò statum detinent mensuratū, bonum mentis habitum signant.

Oculorum mediocritas inter nigrum & uarium laudatur, etiam inter alios prædictos modos, nisi multum existant radiosi, aut ualde citrini uel rubei. At sanguine infecti, inconsultos, & ocyllime quæ proposuerant efficientes arguunt.

Oculi magni pellucidiq; nitore, iustū, docilem, prouidum & admonitorem signant, quales erant Socratis.

Oculi nimium præeinentes rubicundi & parui, mentem & linguam effrenatam, ac instabilem animum denunciant.

Oculi præeinentes & micantes, tremantes & salientes, quos Græci pantomimos appellant, prauos, dolosos & uersutos testantur.

Oculus tremulus leuitatem, id est animi instabilitatem significat.

Oculi tremantes, glauci, sine pudore, sine fide, sine iustitia sunt.

Mensurate magnitudinis oculi humidi atq; perlucidi, magnanimū & magna

cogitantem ac perficientem significant aliquando indicant iracundiam, uino deditum, latronem & cupidum extra modum: & tales erant oculi Alexandri.

Risui & maximi oculi, hebetem, luxuriosum & improvidum norant.

In Scythia foemina Bithia uocata in oculis pupillas geminas habentes, & uisu perimētes si quem fortē iratē aspexerint: hae sunt & in Sardinia.

Cauti oculi arridētes, uelut insidijs constituti reputētur: praesertim si genae supercilia & labra unā moueantur, infandas cogitationes ac dolos, praesertim si interdū palpebrae coeant et interdum se tangant: cogitationem nequissimam demonstrant etiam.

Et tristes oculi nō sunt omnino timendi: humidorum enim in cogitatione sunt dediti, & optimarum artium denotāt studia. Quod si horum supercilia & frons sint latiora cum tranquillitate cōuenientes & palpebrae laudabiles, ingenium testantur fidum, benignum ac graue.

Oculi humidiusculi horrendum intuentes, in iram propensos, acres, furiosos, sermone

sermone & actionibus properos, temerarios ad dicendum testantur & nequissimos. Aridi uerò oculi prauos impiosq;, cum huiusmodi exigui et cōcaui fuerint, deteriores supradictis.

Tristes oculi sed sicci cum asperitate frontis, & intensione aciei, & palpebrarum subiectione, nocentem, ferū, nihilq; inausum indicant relinquētē assignare.

Aridi oculi & tristioris intuitus, summae beneuolentię hominis argumēta testantur, inquit Polemon.

Quibus ab oculis pendent tanquam lippitudines, amatores uini sunt, & calurantur, & tali dispositioni inest cerebri humiditas & lassitudo.

Quibus autem ante oculos tanquam lippitudines eminet, sunt amatores sōni.

Lippitudo fit ex grosso sanguine ac melancholico humore ad palpebras affluente.

Lippitudines oculorum, inspecta dispositione, bibacem ebriumq; notant, & quando fuerint cum demissione oculorum, somni amatorem significant.

Oculi magni tardos signāt: refer ad boves.

Oculus mediſ inter paruum & magnum, bonus.

Oculi mediocritas bonitatem puritatemq; innuit.

Oculus concavus malicioſi eſt: oculus eminenſ, fatui.

Oculi ualde cōcaui, nulla prorſus laude digni: quos autem concavos ſed magnos uideris, non uituperabis.

Oculi cōcaui & exigui, doſoſos hominis mores teſtantur, ac proditorum, inuidiaq; ac æmulatione tabeſcentē denotāt, quiq; maiori æmulatione flagret, incredulum & ſacrilegum.

Concaui riſum præ ſe ferentes, malum cogitantem denotant.

Oculi parum concavi, magnanimes ſunt: refer ad leones. amplius uerò, manſueti: refer ad boues.

Pupilla nigra, pigrum nunciat & hebetem. Pupilla in circuitu cuius apparent margarite, hominem ſignat inuidum, uerboſum, timidum, & pellimū, inquit Raſis. Latas pupillas, prauorum morum fore dixit Polemon.

Paruas etiam, prauorum & peruerſo-

rum. Quibus circulos qui circa pupillas sunt inæquales inspexeris, hi stolidi habendi sunt.

Obliqui oculi cum febre acuta, signū sunt mortis.

Si diu oculi remāserint aperti, signum erit stoliditatis & inuerecundiæ.

Oculi ualde nigri, timidos arguunt: et nunquam fallit. Etiam ad lucrum auidos notant.

Nigri oculi ignauum moribus hominem, pauidum & infidum testatur. Color enim niger timorem arguit.

Oculi pallescentes, ad dolum propensos denotant.

Non ualde nigri, sed ad flauum declinantes, boni animi signa sunt & fortis.

Glauci aut albi oculi, timidi signa sunt, & de albo non fallit.

Nigri oculi, splendore notabiles, prauos, dolosos, & ualde maleficos testantur. qui autem nigros & leniter subridentes habuerint, in omnem turpitudinem coguntur.

Nō ualde glauci sed charopi, boni animi notā faciūt: refer ad leonē & aquilam.

h 5 Glaucus

Glaucus color est propriè noctuarum (quas ideo γλαῦκας Græci uocant) oculorum color: uulgò Italicè gazoli nuncupantur à colore pìcarum auium, quas gazas uocant, quæ alas eo colore uarietas habent.

Venosi oculi, maniacos testantur: refer ad capras. Venosi autem dicuntur illi oculi qui pleni sunt paruis & minutis tractibus ad modum minutarum uenarum: ex quibus color oculorū diuersificatur. Tales ergo sunt diminutæ phantasie quę seruit intellectui. refer ad oues.

Ignei oculi, inuerecundi sunt, refer ad canes: rapaces etiam & litigiosi. Oculi ignei sunt, quando ad modum ignis rutilant, flammant & scintillant: sunt enim accensi ira, & si unum uident, duo apparēt. Auerrois in De sensu & sensato, docet causas. Præcipuum signum iracundiæ est naturalis rubedo in uenis oculorum.

Discolorati oculi, timidos arguunt: refer ad pass. nam qui timēt, pallent, & sunt coloris inæqualis.

Oculi lati, luxuriam notant: refer ad gallos, coruos, &c.

Oculi

Oculi & genæ superrubentes, ebrios
signant & amatores uini.

Oculi rubentes sicci, animosi sunt, &
in iram ueloces.

Glauci aut turbidi oculi, timorosos ar
guunt, relati ouibus & capris.

Oculi mediocres & demissi, uerecun
dos & honestos demonstrant.

Oculi instantes, subrubentes, libidino
sum & uoracem nunciant.

Oculi stantes, breues, uel parui & pro
minuli, auarum, lucrorum uehementer
cupidum, appetentemq; declarant. Si au
tem etiam frontē cum supercilijs ad me
dium contrahat, multo est auarior, ac lu
crorum studiosior.

Lupus animal est rapax, iracundū, insi
diosum, audax, uiolentum. Qui ad huius
animalis speciem referūtur homines, ita
erunt: naribus obuncis, deorsum detra
ctis, supercilijs cōiunctis, hispidis, oculis
paruis, clausis, subcauis, capite paruo, ro
tundo, hispido corpore, protensis capil
lis, reductis ac restrictis cruribus. huius
modi homines callidi, impij, gaudentes
sanguine, ad iracundiam faciles.

Faciei

Facies eorum qui bene nati sunt talis est, scilicet mediocris in genis & temporibus, uergens ad pinguedinem. talis est uerax, amans, intelligens.

Cum Iacob ex facie Laban eius in se odiū deprehenderet, ad uxores suas conuersus dixit: Cognoui ex facie patris uestri, nō esse amplius in me qualis heri fuerat. Nam uultus, sermo quidam tacitus mentis est.

Faciei lætificatio est ex læto corde, & e contra.

Facies sape caput & simpliciter de naturali aspectu, uultus uerò de qualitatibus animorum. Deformis aspectus est rare felicitatis.

Facies quibus carnosā, rathymi sunt, id est faciliter cōcupiscibiles: refer ad boues

Quibus facies natura rubra est, ij & ue recundi, & hilares sunt. quibus pallida, ij sunt natura timidi.

Macilenta facies, arguit sollicitos: & aliquando proditorem.

Carnosā facies, timidos notat: refer ad ceruos

cervos & asinos. Timiditas soror est tenacitatis.

Magna facies tardos signat. sunt enim irregulata materia phlegmatica: ut boves asiniq.

Valde ossosa facies, laboriosos, pauidos, ac frigida naturae homines indicat.

Forma media, nec magna, nec parua, utiq; conueniens.

Paruifica facies, illiberales notat.

Carnosa ualde, pigriciem, stultitiam, et grande desiderium: ideo uana desiderat & impossibilia: & tales sunt creduli, studentq; in cotendendo, bibendo & luxuriando, si alia correspondentia fuerint annexa, scilicet magnitudo duorum uentrum.

Carnosus in facie, est minus sapiens, importunus & mendax atq; uorax.

Gracilis facies facit circumspectum in operibus, & arguit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugosa est, ex decrepitis parentibus sunt nati. Vis enim cordis ubi hebetata est, cutim contrahit. estq; indicium debiliu membrorum principalium.

Subtilis facies notat hominem multarum

126 DE PHYSIO-
tarum cogitationum.

Faciem habens ut ebriosi, facile inebriatur & ebrius est.

Modestam et uerecundam habens, pares habet mores.

Iracunda facies iracundiam denotat: & sic de alijs.

Rotunda, stultitiam notat. Magna ualde, pigritiam.

Parua ualde, malum, callidum, adulatorem, illiberalem & timidum signat.

Deformis facies raro arguit bonos mores. Distortum uultum sequitur distantia morum.

Longa, inuerecundum, iniuriosum, scilicet ex caliditate.

Inflata tempora uenis & arterijs magnis, iracundia & irascibilitate assignant.

Carnosa si squalida est, significat timidum & amentem.

Grossa cum maxillis amplis & rusticosa, hebetem rudemque naturam signat.

Facies per se rubicunda, asperos & truces hominis mores testatur: si uero male tantummodo huiusmodi colore inficitur, ebriosum hominem iudicatur.

Parua

Parua colore croceo, uitiosum, deceptorum, ebriosum signat. & hoc persæpe annotatum.

In homine facies manet, uultus mutatur: nam à uolendo dicitur.

Trux uultus ex conditione labiorum, genarum, frontis & rictus, stultum & insanientem.

Latus & arridens uultus, iucundum arguit & libidinosum.

Tristis uultus denotat tristitiam, deductus, cogitatorem, subdolum, timidum, astutumq; adseuerat.

Sudans sæpe facies etiam facili motu, caliditatem notat, luxuriam, gulã, ac magnam comestione, & inde inconcoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quam pinguis, iniuriosum, liuidum, mendacem, rixosum, crudelem, homicidam, præsertim si adusto sit colore, uel liuido uel croceo.

Facies bene disposita carne, colore & suis connexis, uitam laudabilem arguit, & uirtutum copiam. Omnis uultus, cum est plenus & crassus, ignauum significat, & uoluptatibus deditum.

Concava

Concaua facies à principio frōtis usq̃ ad finem menti, ut sit nasus & os in ualle, malos mores arguit, præsertim cum liuido & adusto colore. Vidimus istos esse interfectores, loquaces, prædones, fures.

Multos ego uidi propinquos infortunio, quorum aspectus celabant infortunium prius, demum ad id deformes facti fuerunt, uidelicet facies eorū facta est turpis plus solito, cōtractis cilijs, obliquatis oculis, & id genus effectibus uarijs.

Caue ne decipiaris iudicio in leprosis, quia rotundantur oculi & eminēt uenæ.

Vultus paruus, paruum & angustum ingenium: enormis, stultitiæ & ignauitiæ testatur.

Nasinariumq̃ iudicium. Cap. XI

HÆc pars præ ceteris, hominis faciē formosam deformēque maxime reddit.

Nasus porrectus usq̃ ad os cū decenti magnitudine, cartilaginem & carnositatem arguit ex calida complexione, & est signum probitatis & audaciæ.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt

guunt testiculos, & hominem luxuriosum, proditorem, falsum, audacem, mendacem, inuidum, cupidum, tenacē, et parum timidum, ac grossi ingenij.

Nasus complexiōnē cordis arguit, & ex magno naso irascibilitas assignatur.

Nasus magnus & paruus, arguit uerenda maris & mulieris qualia sint. Veretrum magnum est ex grossa materia et calido intenso.

Pes tamen mulieris est signum uulua.

Pes longus, strictus & macer, eandem uulua arguit, & econtra.

Mensura mediij pedis nudi, est mensura longitudinis uulua, in quacunq.

Labia quoq; grossa, grossam pellē uel labium uulua grossum testantur, & econtra. Et praesertim in uirgine.

Nares sunt nasi latiores partes, ubi respirandi foramina uidentur. Græcè *φίρες* à *φύω*, quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipsos defluit.

Nares nasi, signant testiculos, hoc modo: grossae & latae, signant grossos & latos: subtiles uerò, strictos et paruos. Vnde regula non fallit nisi per accidens, ut puta

per ægritudines, & per tractationes, ut cinaedi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera est maior sinistra, quia frequentius uenit in opus.

Aquilinus nasus est magnanimitatis nota, similiter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido est, inde irascibiles, & uindicatiui, & facientes illicita.

Aquilinus nasus in corpore ualde cholérico, id est citrino seu liuido adusto deterior est.

Aquilinus uerò in corpore sanguineo uel huiusmodi tendente ad cholera, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte, signat magnanimos, refer ad aquilam. Articulus in fronte intelligitur, quod habeat eminentiam uersus frontem: Dicuntur tales esse rapaces. fit à calido & sicco, signat irascibiles, impetuosos, cholericos.

Simus nasus, impetuosos & luxuriosos arguit, pusillanimes tamē, quia à phlegmate & humido.

Qui breui naso ac simo sunt, fures et lasciuos iudicatio.

Nasus curtus, os paruum, dentes cur-
ti

ni & grossi, sunt ab humido & frigido.

Nasi acuitas, collum longum, epiglottis, & uox acuta & pulchra, sunt temperaturæ cholericæ.

Nasus latus in medio ad summum declinans, uerbosum, mendacem, irascibilemque significat: & tales notauimus esse cum excellentia uitiorum, præsertim circa mendacia.

Nasus in extremitate acutus, mendacis est nota, litis & iracundiæ signum. Est enim à cholera.

Nasus extremus grossus rachimos notat, id est concupiscentes & abiectos: refer ad boues. Tales præsertim in re uenera concupiscunt quicquid uident: sunt etiam irascibiles.

Nares latæ luxuriosum annotant.

Nasus in extremitate grossus, insensibiles, inuerecundos, in disciplinabiles de notat, uel segnes: refer ad boues.

Nasus in extremo acutus, irascibiles notat: refer ad canes.

Qui naso plus nimium breui fuerit præditus, accusatorem esse, ac delatorem censeas.

Valde retortus nasus, magna ex parte
tum mores tum mētis propositum retor-
tum peruersumq̃ denotat.

Nasus obtusus rotundus in extremo,
magnanimi signum est. refer ad leones.

Nasus in extremo subtilis auicularis,
par rostro auium, festinos, leues et stultos
arguit. idem longus & subtilis.

Nasus à fronte in os curuus & ductus,
facit inuerecundos. refer ad coruos, & e-
tiam fures.

Nasus concavus cum fronte rotunda
fursum eminēte, luxuriosos notat: ut gal-
li. grandis nasus, probi indicium.

Nasus in extremo grossus foeda grossi-
cie, insensibiles significat: refer ad fures.

Nasus in superiore depreffus, animi im-
becillitatem & stultitiam signat: estq̃ si-
gnum foemineæ leuitatis.

Nasus à fronte si mox curuus produci-
tur, inuerecundos signat, ut coruos.

Curuæ nares, quas Græci *ῥίνας* uo-
cant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus nasus, præclara mente & in-
genio præditum indicat.

Nasus declinans in partes hominis la-
terales

terales, si ad unam tantū positionis partem declinat, à cingulo uersus partem extremalem, læsionem notat. Si uerò fuerit diuisus, in utraq; parte positionis, ægritudinem siue percussionē ostendit: & hoc uel à causa primitiua uel antecedente.

Nasus in origine sua propè simus, liberalem ostendit: ut leo.

Nasus rubeus cum basi atq; foramine & latitudine trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, uinolentiam & ebrietatem ostendit: & tales ut plurimum sunt humidi luxuriosiq; maxime si tale signum in corporibus paruæ dimensionis reperiatur. & hoc notū fuit experientia.

Nares apertæ iracundos signant, & quanto magis apertæ sunt, tanto maiorem iracundiam notant.

Obstruētas nares habentes, fatui censendi sunt.

Tenues & ualde apertæ nares, ferocitatem & mentem indignatam signant.

Tenues & longæ nares, mobilitatis et leuitatis dant signum.

Tenues & acutæ, querulum.

Narium pars admixta fronti, & à fron-

te deposita honeste & seiuncta compositione bona, ut neq; alta neq; humilis sit, et aliqua linea descēdat, uirilitatē indicat & constantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directē elcuatæ & continuæ, intemperamentum signant: & hæ sunt quæ in extremitate interiori cartilaginis eleuantur ad lineam, & descendunt ad nasum. Cū directæ sunt, lingue intemperantiam produnt.

Nares maiores, simpliciter minoribus sunt meliores.

Nares minores naturaliter seruilibus ingenijs, & furibus, & tergiuersatoribus adscribuntur.

Patulæ nares, alacritatis et fortitudinis indicium produnt.

Nares perangustæ, obtusæ, rotundæ, conclusæ, stultitiam proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnum multitudo & paucitas pilorū in genis, humidam complexionem significat.

Valde obtusæ nares, insipidos arguunt. Paruæ, mentem peruersam demonstrant.

Pili qui intra nares hominis nascūtur,

si quando denſi & multi & craſſi ſunt, im-
mobilem animum & durum oſtendunt.
Si pauci & molles, facilem ac docilem a-
nimum nunciant. uipreſſi dicuntur, quòd
cùm euellantur, uibretur caput.

Aurium iudicium. Cap. XII

Aures magnę generantur ex multa
materia à uirtute forti: & tales ha-
bentes, frequentius ſunt collo breui & ſa-
tis formoſo, & ſanguinei tendentes ad
choleram ex groſſo ſanguine aliquali-
ter aduſto, & hoc frequentius: & ſunt impa-
tientes, & cito irafcuntur.

Magnæ aures & erectę ultra modum,
indicanſtultitiã & loquacitatẽ.

Magnæ aures aſininae ſunt, cum ſtoli-
ditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, ſtolidum, & longæ uitæ
hominem notant ut plurimum.

Magnæ & deorſum flexæ, diuitias ar-
guunt.

Subtiles & ſiccæ aures, arguunt quòd
habentes non habebunt bonum, & no-
tant magnam inſtabilitatẽ.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, ta-

men bonæ intentionis & memoriæ.

Valde parvæ aures, stolidos, latrones,
& luxuriosos indicant: refer ad simias.

Parvæ aures simiales sunt, cū maligni-
tate & dolo.

Valde parvæ aures sunt ex parua ma-
teria cholericæ & uirtute imbecilli cere-
bri, inde subtilis spiritus, ideo signant in-
genium in operibus malis, fures, & om-
nia desiderantes, &c.

Angustæ & oblongæ aures, signum in-
uidiæ. Aures oblongæ, inuidum.

Parvæ aures, parvam dant uitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem ar-
guunt.

Aures excavatæ, prudentem denotāt
uīrum.

Mediocres aures habent notam morū
optimorum: ut quadratæ.

Optimæ & moderatæ aures, ad morē
canis, fideles arguunt & bonos, irascibi-
les tamen si irritentur.

Equinæ aures, principatum & domi-
nium testantur, saltem futurum.

Si prima pulpa aurīū iūgit cū carne fau-
cis, id est mādibulæ, stultū & uanū notat.

Flexibi-

Flexibiles aures ostendunt proportionem calidi & humidum.

Erectæ & cartilaginosa aures, ostendunt siccitatis dominium.

Aures proeminētes ualde magnæ, auditatem, stoliditatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures semicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compressæ uersus centrum, capiti adherentes, mediocriter pilosæ, bonitatē præstant naturæ.

Aures iacentes super caput applicatæ, hebetes & segnes notant.

Aures latentes, & capiti recto modo fixæ, pigritiam indicant.

Pilosæ aures, longam uitam assignant, & bonum auditum.

Aures inter has species mediocres bonæ sunt, & bonitatis signum.

Pili qui intra aures sunt, si plures sunt & spissi et longi, multum calidum animū libidinis appetentem indicant.

Maxillarum siue genarum iudicium. Cap. XIII.

MAlæ sunt eminētes sub oculis partes: maxillæ per diminutiū à malis

Mandibulæ sunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur sæpe pro mandibulis.

Maxillæ potissimum ostendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id est mandibulæ eminentes ex parte superiori oris cum longitudine maxillarum ex parte compositionis, maliciosos assignant, præsertim in illicitis ac incongruis: & assimilantur ex parte maxillarum bubus & asinis.

Maxillæ curvæ & eminentes ex parte superiori oris, maliciam, detractionē, uolentiam, inuidiam assignant, præsertim quando ibi non est præsentia carnis.

Maxillæ rubicundæ cum temperamento albedinis non nimis crassæ, sed mediocriter carnosæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento donant iudicium.

Maxillæ substantia macilentæ & tennes, colore fusce aut citrinæ, complexionē calidam & siccam demonstrant.

Maxillæ quasi liuidæ cum substantia à carnibus depurgata, significāt excessum sicc-

ficcitatis & frigiditatis, ut patet in melancholico.

Maxillarum caro grossa, naturam testatur grossam, ignauiam et uiolentiam: interdum & uiolentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatē arguunt. Lenes malæ & prolixæ, importunam loquacitatem designant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, et uana loquentis signa sunt.

Genæ sic dictæ, quod in ijs dentes pilique gignantur.

Genæ plene cum temporibus inflatis dant signum iracundiæ uehementis.

Genæ paruæ situatæ ut ab oculis conspiciantur abscisse, plenitudinem humorum grauantium arguunt.

Rotunditas genarum ostendit inuidiā & mores dolosos.

Crassarum genarum, ignaui & uiolenti sunt.

Genæ leues male dispositæ, prolixam linguam, importunitatem & loquacitatem arguunt.

Genæ supererubescentes, ebrios, uini amatores assignant.

Oris

OS latum, bellicosos assignat: & est à calido, unde magna membra procedunt.

Exiguum os, foemineæ est naturæ.

Os magnum, latum, iram, audaciam et prælium arguit: & tales etiã sunt gulosi.

Os dilatatum ultra mensuram ac si recisum esset & diductum, uoracem, immitem, impium, bellicosum, crudelem assignat: belluis marinis comparatum. Sunt etiã tales multi sermonis, iactatores, garuli, inuidi, mēdaces et ualde insipientes.

Os cum parua clausura & apertione, timidum, pacificum, infidelem tamen assignat.

Os longè prominens & rotundū cum spissitudine labiorum, & quæ sunt sursum exterius retracta habuerit, porcis comparatur: & significat immundum, stultum, ferocem.

Os in situ quantitatē habens cū paruis labijs & parua clausura & oculis risiuis cum residuo faciei, libidinosum, cynædū, mendacemq; significat.

Exiguum

Exiguū os exterius prominēs , prauos hominis mores, & proditores indicat.

Os in loquendo cum torquetur, ex catharrali uitio infestatur: ut expertum est.

Mentum cum prolixum est, minus iracundum, & minus perturbatis moribus esse manifestat: aliquando tamen loquacem, aliquando sui iactantem ostendit.

Qui paruum habent mentum, uitandi sunt: nam præter cætera immites, insidio si sunt, referuntur ad serpentes.

Si in rotundum desinat mentum, muliebres mores indicat. nam & signum fœmininum est. Virile autem mentum propè quadratum esse debet.

Qui menti figuram decentis magnitudinis sortiet̃, ad uenerea propensum esse & gratias sibi arridere iudicato. Debet autem mentum esse nō nimis rotundum nec acutum, sed mediocre.

Qui nimium protensum mentum habuerint, nequissimi homines, atq; importuna loquentes, susurratoresq; sunt.

Mentum in extrema parte diuisum, sic ut bisfidam exprimat formam, si talis figura immodica appareat, dolosis moribus adscribenda est.

Labia facta sunt ex carne molli, motu bono propter loquelam. Labium superius, inferius labrum: multi dicunt labia hominum, labra mulierum: confunduntur tamen hæc.

Magna labia sunt stultorū & hebetū.

Labiorum color rubeus uersus aperturam oris, est propter multas uenas ibi ad ductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus est rubicundus, propter cutis subtilitatem, & signatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati sanguinis in forti uirtute.

Liuiditas labiorū significat contrariū, deficit enim uirtus sanguinis & naturalis calor, talia habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum ualde rubicundum, in foemina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotaui. in pueris significat catamitos uel futuros, præsertim si uultus & oculi eorum sunt risiui.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna

Magna labia multam arguunt materiã attractam caliditate: & grossicies arguit humores grossos & spiritus, ex quibus sequitur hebetudo ingenij.

Si erecta sunt atq; spissa, id est firma & compacta, Mars eorum planeta est: pariter quando os est magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis uultibus contingentia, libidinem arguunt. aliqui tamen sunt etiam deceptores, fures, dolosi.

Homo cuius labia intrinsecus non rubent, ægrotat uel cito ægrotabit.

Labia oris ualde grossa, laxa uel nimium reuoluta foris, simplicem notant et cito ridentem, grossiq; ingenij: a sinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demissa ue, ita quod superius labium ad inferius portendatur ad coniunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam uidebis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum beluinum & indocilitatem.

Infe

Inferius labium superiore maius, stolidos notat.

Inferius labium ad caninos dentes intumescens, ueneno plenos indicat.

Labia grossa superius, ad inferiora pro-pendunt, fatuos arguunt: refer ad asinos.

Labium superius proeminens gingiuis, amatores contumeliarum arguit, & uersantes in litibus et controuersis: refer ad canes.

Parua labia & subtilia, & paruū os, imbecillitatem animi & uersutiā testantur.

Optimus labiorum & oris status est, quando non nimis humidus: nam humiditas oris & labiorum timiditatem et malignitatem arguit,

Labiorum præminētia, stoliditatem, loquacitatem, & audaciam testantur.

Labia conuenienter, id est non multū subtilia, & aliquantulum foris retorta, secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenij hominem signant.

Labia cum gingiuis super dentes præminētia, maledicum, clamorū, iracundum, & ad iniurias inclinatum indicant. refer ad canes.

Labia

Labia bene colorata, plus subtilia q̃
grossa, hominem bene cōditionatum &
cito conuertibilem in utrumque, sed po-
tius ad uirtutes. ibi Iupiter est.

Labia nō bene æquata, ut unum sit ma-
ius altero, plus simplicē quā sapientem
& uariæ fortunæ attestantur hominem.

Labia superiora parua, aliquantulum
elevatora, uerbosum notant, inuidum ualde
& accusatorem.

Labia superius eleuata, inferius uerò
submissa, testantur uitæ miseriam & mo-
res indebitos.

Labia superius subtilia & euerſa decli-
uia, furem & deceptorem notant.

Labia nō iudicentur de Æthiopibus,
nisi ab his qui inter Æthiopes uersati
sunt, & eorum qualitates annotauerint.
Nos autem iudicare possumus de regio-
nibus nostris.

De dentibus. Cap. xvi

Dentes canini si longi sunt & firmi,
ad exteriora expoliti, gulosum, ira-
scibilem & malum arguunt, similiter &
lasciuum: refer ad apros & canes. Cogno

uistos esse maximos lurcones, bibaces, deceptores, lenones, homicidas: præsertim si aliqua est correspondētia portionū.

Dentes debiles rari & minuti, totum corpus debile arguunt, ac uitæ debilitatē ac breuitatem, & e contra.

Sonus à dentibus factus, maniam denotat: quod interdum infantibus dormientibus accidit, cum indicio lumbricorum.

Grossi latiꝑ; dentes siue intus siue foris declinent, signant hominem uanum, lasciuum, simplicem: & ingenium bonum arguunt, alij dicūt arguere spiritus grossos, ab humoribus grossis.

Dentes siccissimi omnino humiditate priuati, aridiꝑ; omnino, in agroto mortē notant, in sano futuram & citam agrotationem: ostenditur enim humidum radicale consumptū, & corpora eorum sunt sicut lucerna sine oleo.

Dentes rheumate pleni, signāt uitium capitis aut stomachi communitate capitis & pulmonis, causantium corizam, branchum, tussim, synanchiam, & apostemata faucium;

Anima-

Animalia habentia dentes ferratos bibunt lambendo: habentia uerò cōtinuos bibunt sorbendo.

De lingua. Cap. XVII

Lingua ad inferius cōuerſa traulizās aut balbizans, diarrhoeam uētris arguit: ut habet Hippocrates trigelimoſecundo Aphor. ſextæ ſect.

Lingua ad ſapores percipiendos & literas ac uoces proferendas facta eſt.

Diarrhoei fiunt bleſi aut balbi propter materiam descendantem à capite, quæ etiam ingreditur ſpōgioſitatem linguæ ac lacertos. Vnde ingroſſatur, dilatatur & abbreviatur: ideo traulizant, id eſt balbutiunt: alij etiam à natura fiunt, de quibus Aetius.

Lingua antèrius ligata, non recte proferet S literam, & blaſos facit.

Lingua poſterius ligata, nō bene proferet R uel T.

Qui male proferunt R, τραυλι uocantur uel blaſi, & loco eius utuntur L. Aetius Ancylogloſſos uocat libro octauo, capite trigelimoſexto.

Qui male proferunt S, Syali dicuntur,
& uice illius ponunt C.

Blasi sapientum uinum & inebriantur: inde est quod ebrii balbutiunt, & male proferunt trentati.

Linguae grauitas in iuuentute, signat post leuitatem eius subitam mortem.

Grossa & lata lingua, arguit ingenium rude, & humores phlegmaticos.

Traulizans & anteriorem syllabam repetens, paratur ad melancholiam.

Lingua motu contacta ueloci, & corruptione uerborum repetentiam causans, stultum, impetuosum & iracundum notat, propter mobilitatem spirituum & caliditatem festinantem prolationem absque consideratione.

Lingua cum uelut lapis fuerit penè immobilis, pigritiam notat.

Lingua subtilis, ingenium notat subtile, & aliquando biliosam temperaturam.

Lingua longa rubea, sapientis indicium est: denūciat enim laudabiles humores.

Lingua alba paupertatem et miseriam testatur, ut Ptolemæus ait.

Lingua innaturali colore infecta, discrasiam

crassiam & malam dispositionem notat, præsertim uentris & pectoris. Hæc Conciliator.

Lingua longa grossa & rotunda ita ut cum ipsa possit quis nasum abstergere, bouinam arguit naturam.

Lingua imbibita humoribus quibusdam, corrumpit gustum.

Balbi omnes, elati, superbi & corpore rigidi: Græci τραυλὸς uocant.

De uoce. Cap. XV.III

Quitardum & grauem uocis edunt sonum, tranquillī sunt, affabiles, & iocundī. horum & iusti mores sunt.

Grauis & distensa uox, fortem notat. nam à copīa caloris fit. intelligo uocem grossam quasi tubalem.

Grauis, sed corruptæ admodum uocis sonus, dementis, iniuriosi, & gulonis indicium est.

Fortitudo uocis sequitur largitatē uenarum & spirituum multitudinem, quæ omnia fiunt à calido.

Valde magnæ uocis homines, grauitèr uociferantes, apti sunt ferre iniurias:

k 3 refe-

referuntur ad asinos.

Vocantes grauiter magnum non perplezum, fortes: refer ad fortes canes.

Qui à graui incipientes finiunt in acutum sonum, ij iracundi sunt & simul lamentabundi: referuntur ad boues ita clamantes: ut infra.

Vocem grossam & sonoram habens, est bellicosus & eloquens.

Acuta & remissa uox, timidum & inuidum signat: per remissam intelligo gracilem uel debilem, non grossam.

Acuta mollis & rupta, timiditatem notat muliebrem: estq; effoeminati.

Acuta & fortis iracundos arguit: refer ad capras.

Tarda uox, inertem, præcipitem, impudentem declarat.

Debilis uox signat stricture arteriarum & paucitatem spirituum: quæ sunt à frigido.

Mollis sine tensione uox, mansuetos notat: refer ad oues. nam referenda etiam uox, sicut cætera, ad similitudinem animalium.

Anteuocantes, id est incipientes in grauem

dem, & finiētes in acutam, iracundi sunt,
& asperis moribus.

Vox mediocris in sonoritate & grossi-
cie, sapientem, prouidum, ueracem & ius-
tum ostendit. Quorum sonus ingratus
est, stultitiā indicat.

Cuiuscunq; uocis sonus breuis est, de-
sidem pavidumq; censebis.

Velox in uerbis, præcipue si sit uocis
gracilis, improbus, stolidus, importunus
& mendax est. Si uerò uox fuerit grossa,
erit iracundus & malæ naturæ.

Dulcem habens uocem, inuidus est et
suspiciosus.

Qui mouetur frequenter, & loquitur
motu manuum, est immundus, eloquēs,
& deceptor. Qui uerò est abstinēs à mo-
tu manuum, hic est perfecti intellectus,
bonæ dispositionis, & sani consilij.

Quorum uox incurrit in nares, ita ut
resonent nares, mendaces, maleuoli, inui-
dij sunt.

Gentium aliquarum uniuersalis cognitio. Cap. XIX

Gentium uel prouinciarum mores
ut plurimū tales sunt. Ægyptij sunt
callidi

callidi, dociles, leues, temerarij, in Venerem proni, auari. Thraces autem sunt iniqui, pigri, temulenti. Celtæ ut plurimum indociles, fortes, feri. Nam quemadmodum regiones nō sunt similes, sic nec hominū mores: nam (ut Maternus inquit) Scythæ crudeles sunt, Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi & inconsulti (quamuis, inuito Materno, nonnulli etiam sapientes & consultissimi sunt, præsertim qui Euangelium bene nouerunt: sed maior pars uincit meliorem) Græci leues. Afri subdoli. Syri auari. Siculi acuti. Asiani Veneri, ac semper uoluptatibus occupati. Hispani elata iactantiæ animositate præpositi. Ægyptij sapiētes. Babylonij prudentes, &c. Alia differentia sumi potest respectu quatuor mundi partium, ut habet Ptolemæus libro secundo De iudicijs capite secundo. Aliud discrimen à natura loci sumitur, ut ab Hippocrate colligi potest in libello De aere & aquis: nam campestres sunt molliores, mitiores, & minus robusti habitatoribus montium, magisq; diuites & compitiartiumq; cultores. Terra item arenosa facit robu-

robustiores homines, sanos & industrios: argillacea uerò opulentiores, sed infirmiores: ubi uerò opulentia, ibi mores sunt māsuetiores, & cultus artium uiget propter prēmia, & omnia sunt magis ornata. Differentia est & à situ quo ad montes: si enim montes sunt à parte orientis & septentrionis, erunt morbosī, imbecilles & effœminatī: si uerò regio ab his partibus patuerit, mōtes autē sint ab occidente & meridie, erunt incolumes, uiribus firmi, armis dediti, feroces, artium minutarum cōtemptores. Possem & alias differentias respectu aquarum adducere, quę parum etiam doctus ex se potest excogitare ac scire, ne hic ego frustra sim longior. Qui mari uicini sunt, ferē omnes sunt mercatores, aliquando piratę, magis longauī & magis firmi, periti natandi & nauigandi. Rursus in planicie magis sunt equites, in mōtibus agiliores et firmiores. Ex his deduci possent & alia magis particularia. Possunt ex astrorum etiam natura de his coniecturę sumi: exempli gratia, Britannia, Gallia Braccata siue Narbonensis, Germania, Bastarnę (populi

Europelate patētes) propriē subsunt arietī & martī: itaq; harum incolæ sunt communiter feroces, peruicaces, truces. at Italia, Apulia, Gallia togata siue Cisalpina, Sicilia, leoni subiectæ sunt & soli: prestantia, benignitati, amicitiaq; student. Tyrreni uerò, qui & Hetrusci uel Tusci dicuntur, Celtæ siue Celtiberi, Hispaniq; sagittario & Ioui: libertatis, simplicitatis, & mundicię sunt amatores. Maritima minoris Asiæ loca, Cyclades insulæ, ac Cyprus, tauro ac Veneri: ideoq; fermè uoluptatibus, mundiciæ, corporiq; seruiunt. At Græci, Achiui, Cretenses, subditi uirgini & Mercurio: ingeniosiores, doctiores, & animorum cultores euaserunt. Macedones aut, Thraces & Illyrij cum subijciantur capricorno & Saturno: in re quidem paranda non inertes, sed à mansuetudine morum & coniunctionibus alieni. Parthia, Media, Persia, Ioui ac Veneri: qua de re harum regionum incolę florido uestitu utuntur, seq; totos illo præter pectora operiunt, delicatoq; uictui ac mundiciæ dant operā. Virginis & Mercurij est Babylon, Mesopotamia, Assyrij

rii: quibus ideo & eximia mathematicarum disciplinarum cognitio & observatio siderum contigit. Saturno uero cedit propriè India, Ariana, Gedrosia: habētq; eam ob rem cultores informes, fœdos, immanes. Cœlesyria, Iudæa, Idumæa, magis scorpiōis & arietis Martisq; propria: ob eam rem incolas habēt ferè audaces, impios, insidiosos. Phœnices, Chaldæi, sub leone & sole sunt: quod simplices, humanos, siderum observatores, solisq; in primis ueneratores reddit. Arabia felix subest sagittario & Ioui: unde extitit illa consentanea appellationi feracitas & aromatum copia, hominumq; dexteritas & liberalitas uite, contractuum, negotiorum. Hyrcani, Armeni, Matiani propriè referuntur ad geminos & Mercurium: itaque & sunt nobiliores ac subimprobi. Bactrianæ gētes & Caspiæ unà cum Scythiis libræ parent & Veneri: ideoq; diuitias congerunt, musicæ, delicijsq; indulgent. At Sauromatica, Oxianæ uel Oxolæ, Sogdianæ, subiiciuntur aquario & Saturno: habentq; homines immanes, tetricos, feros. Phryges, Bithyni, Colchi pertinent

tinent magis ad cancrum & lunam: quo fit ut uiri ferè leues sint, morigeriq; mulieribus. Qui Syriam tenent et Comagenē, & Cappadociā, subduntur scorpioni & Marti: itaq; multum audēt, improbi sunt, insidiosi, laboriosi. At Lydi, Cilices, Pamphylj, cedunt piscibus & Ioui: suntq; in re paranda attentiores, cōmercia & mercaturas faciunt, liberales, faciles in cōtractibus. Numidæ, Carthaginēses, Afri debentur cancro & lunæ: & hac de causā à coniunctionibus commercijsq; non alieni sunt, inq; omnium rerum affluentia degunt. Qui incolunt Metagonitida, Mauritaniā, Getuliam, scorpio Martiq; obediūt: immanes, bellicosi, carniuori, discrimibus obuī, neglectores uitę, inq; sese mutuo inuadētes. Phizani, Nasamones, Garamantes, subiecti piscibus & Ioui: liberalibus et simplicibus sunt moribus, opus faciunt, consilijs ualent, sordium regniq; fugientes: propter Iouem Ammonis, id est Iouis in forma arietis ueneratores. Cyrenarum, Marmaricæ, in primisq; inferioris Ægypti incolæ adscribuntur propriè Geminis & Mercurio: ideoq; sunt

sunt cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium, sed maxime sapientiæ & diuinitatis, magi, arcanorum initorū institutores, in mathematicis planè excellentes. Qui Thebaida tenēt, Oassim Ægypti ciuitatē, Troglodyticen, libiæ sunt ac Veneris: unde calida natura est illorū, & mobilis, & in abundantia degunt. Arabes, Azani, Medi, Æthiopes dantur aquario et Saturno: suntq; carnitori & pisciuri et pastores, agrestem et feris similem degunt uitam. Cor scorpī nunc afficit Hispaniam et Celticam Galliam, ubi est Lutetia et Normanni et Neustrī, et quos uocant Britannos Gallia: fecitq; rapaces ac subdolos, qui alioquin antiquo tempore erant boni socij, quia erant sub sagittario. Sed qui de his plura cognoscere optat, uideat apud astronomos, præcipuè Ptolemaum in secundo libro De iudicijs, et Cardani commentaria. Rursus Hispania mediocres circa robur homines gignit: sed circa rerum agibilium copiam cæteras orbis gentes facile superant. Et plurimi inter eos sunt, qui et iactu et pernecitate nō unico sed pluribus

bus in modis maxime excellent.

In Lusitania, quæ Portugallia dicitur, homines melancholicos sanguineos magna ex parte nasci compertum est: eorum plurimi satis amplis uiribus abundant, quâuis ingenij perspicacitate nō præstent.

Siculi cholerici melancholici sunt, quorum patria homines & corpore & robore bono procreare solita est. Palastram exercēt, & leues sunt in giris peragēdis.

In Italia, magna ex parte debiles sunt. Nonnulli ex ijs (quâquam rarissimi) plurimo robore præstant, & imitatio potius quàm inueniendo, præstare sunt soliti: inter procures & mediocres statura & graciles sunt.

Germania multos phlegmaticos gignit: qui suæ complexionis naturam aperte ostendunt, quos post phlegma cholera magna in parte consequi solet: eosdem etiam magnos atque corpulentos esse sensus indicat: inter quos uel robore præstantes, uel ad arduas actiones multum habiles uiros uix inuenies, quamuis in rebus quæ manibus effici debent, ingeniosi sint.

Galli phlegmate ac cholera proportionari

tionari sunt soliti: lenti ac debiles nimia ex parte sunt: sed & aliqui eorum singulares, sed ualde pauci, longo interuallo reliquos superant: & uirium copiam possident, sed illis recte uti raro & pauci sciunt. Inuenies igitur ut plurimum ad regionis naturam sequi corpora moresq; hominum. Particulatim autem cibus ac potus uariis aliquos quidem potest sobrios, alios prodigos magis operari, & hos quidem continentiores, aut audaciores, timidos, mansuetos, mites, uel litigiosos & rixosos, & huiusmodi, ut apud Hippocratem & Galenum uidere est, præsertim in libello Quod animi mores sequatur corporis temperaturam.

Colli & aliquarum corporis partium iudicium. Cap. XX

Collum gracile & longum habens, est sonorosus & stolidus, timidus etiam & malignus.

Breue collum habens, ualde est callidus & defraudator: refer ad mores apparentes, ut in catto mures capiente, &c.

Collum grossum habens, est stolidus & comestor magnus.

Qui

Quæ vertebam ceruicis asperam continent, hos morum asperitate præ cateris natura notauit. Ac totum asperum collum habentes, rudis ingenij usquequaq; censendi sunt.

Ceruix obesa in summitate, indocilem hominem, necnon ad iniuriam inferendam propensum denotat.

Collum concretum & accliuæ, improbi, temerarij ac indocilis hominis habet.

Sursum erectum collum, flagitiosi, de mentis, stultæ de seipso persualionis, nisi ob id molliciem agat.

Incuruatum autem collum, fatui hominis, parci, prauis, neq; simplicis, atq; animi rectitudinem habentis indicium est.

Collum in dextram aspiciens, prudentis & ornatu ac prouidi hominis: ad sinistram uerò, inconsiderati, ac insipientis.

Collum tum crassitudine, tum longitudine mediocritatem habens, fortis naturæ, docilis, præclariq; ingenij iudicatio: nonnunquam uastro ingenio ac fraudulento adscribitur.

Venæ circa collum à lateribus, & uenæ circa tēpora, si amplæ & turgidæ sunt naturæ

natura, notant habentes male iræ fore ac
pessimæ. refer ad passionem in iratis, qui
bus sic hæc fiunt:

Vasta ceruix cum prolixitate, animo-
sum, iactantem, superbum asseuerat.

Humerorū eleuationes, signum sunt
asperitatis naturæ & infidelitatis.

Brachia quādo erecto corpore intan-
tum protendunt q̄ manus perueniāt ad
genua, signant habiles operi, audaciā, &
probitatem cum largitate. quando uerò
decurtantur brachia, signum est amantis
discordiam, ac ignorantis ac inuidi.

Palmae longæ cum digitis longis, signi-
ficant bene dispositū ad multas artes, pre-
cipuè mechanicas, & sapientem in operi-
bus: signum est enim boni regiminis.

Digitorum grossicies, signat stolidita-
tem & insipientiam, magnumq̄ epar.

Metiendum quoq; est spaciū ab um-
bilico usque ad pectoris finem, & usque
ad originem collī: si maior pars pectoris
fuerit, prudentiam indicat. Si quod intra
pectus est usq; ad umbilicum maius fue-
rit, uoracem hominem declarat. Latius
tūde infra capite 23.

I

Venter

Venter si nimio recessus est, tanquam inanis, timidum, malignum & uoracem indicat.

Venter aliquanto mollior atque impressior, uirtutem animi & magnificentiam monstrat.

Latera tenuia, & angusta, & pressa, timiditatis arguunt. at quæ referta sunt carnis, & dura, indociles homines ostendunt. quæ autem rotunda sunt, tanquam tumentia, loquacitatem inanem declarant. nam refertur ad ranas.

Dorsum latum, solidum, uirile est: & contrarium muliebre. quorum dorsum incuruum est, si in molli corpore fuerit, non tam malum accipiendum est, quam cum in spisso & solido corpore fuerit.

Dorsum conuexum & humeri ad pedes imminentes, prauum esse hominem & inuidum arguunt. Si uero ad hæc & corpus accliuè fuerit, impudenter prauum, inuidum, auarum, & tenacem dixeris. Si gibbositas à natiuitate sit, scis prouerbiū, Caue à signatis à deo.

Spinæ pars inferior, quæ ὀσφύς Græcè dicitur, si latè iaceat, et nimia sit, et mol

li carne circumdata, foeminarum est. quæ proluxa est, & in acutum desinit, intemperantiam libidinis, & timiditatem ostendit. Virilis ergo est, quæ clara ossibus & moderata ac solida est.

Ischia solida & dura, & discreta ossibus, fortem & bellatorem hominem ostendunt. si uasta & carne plexa, muliebri ingenium designant. Quæ autem nimium exesa sunt, rugosa et tenui cute circumdata, simiarum malignitatem indicant. Coxam etiam intellige, quæ est balis nostri corporis.

Genicula cum inter se conuersa sunt, atque concidunt, ad foemineam speciem referuntur.

Qui crassos malleolos tibiasque crassas natura sui habuerint, hi insaniunt maiori ex parte, ac in ecstasim rapiuntur, fanaticique sunt.

Crurium partes imæ, talis proximæ, & calcanea, & pedes imi, cum uasta sunt, & referta carnibus, stultum hominem indicant uel insanium: & eo magis si & humiles digitos, & *lunatas* uastitas in hisdem pedibus esse contingat.

Effceminati, impudici, impuri existimandi, qui tibias quæ ad mallculos descenditur, crassas habuerint.

Pedes imi, discreti nervis, articulis, clarum, generosum & virile ingenium indicant.

Pedes mutili crassique, ferini animi signa sunt.

Molles & amplexa carne circumdati, molle ingenium ac foemininum ostendunt.

Nimum prolixiores, inuigilantem dolis hominem, multis perniciem cogitantem demonstrant, uel malorum artificem.

Pertenuēs & breues, malignum uafumque produunt. Curui pedes, & qui planam longè cauam ac reductam habent, improbandi sunt: nam praua signa sunt hominis.

De incessu, de ceruice, manibus, unguibus, etc. Cap. XXI

Qui longis passibus & tardis incedunt, consulti sunt & efficaces. Parui autem & restricti passus, paruæ mentis sunt. Dolorum artifices, & obscuræ mentis, distorti passus.

Gressus tardus & breuis, consultus, ineffi-

inefficax est. Longus ueloxq̃, efficax & inconsultus. Velox brevis, incōsultus & inefficax. ratio horum est, quoniam longus est efficax, tardus, consultus: uelox, inconsultus: brevis, inefficax.

Celeritas motus cū est erecto corpore & honesto atq; claro, hominem indicat qui adgrediat res agendas, magnasq; perficiendas. Si autem celeriter quid mouetur, submittit autem oculos, & se comprimit, & uultum deducit, atq; omne corpus implicat et colligit, nimium parcum, timidum, uersutū, minus liberalē indicat.

Qui breues passus habet, eosdemq; accelerat, malignus et plusquam timidus & imbecillus habendus est.

Breuis ceruix, re atq; exemplis cognita est, quod sit indicium hominis cum timiditate audacis, qui Græcè *δρακον* dicitur.

Ceruix dura, indocilem hominem ostendit. unde natum proverbium, Homo duræ ceruicis.

Ceruix superius retorta, insolentē, immitem, stultum & inanem indicat.

Cū inflexa est ceruix ad pectoris par

tes, potest cogitationibus occupatū animū ostendere: potest ad parsimoniam uel ad malignitatem pertinere, prout cætera signa congruerint.

Ceruix in sinistram partem declinata, stultitiam aliquatenus, & mollem magis significat.

Aristoteles etiam ad dextram partem inclinationem capitis, mollibus attribuit ex paucō colore.

Guttur asperum, leuitatem mentis, loquacemq; significat: refertur ad aues.

In quo eminet clauicula, illum ignauū iudicat.

Qui aut illā recte dispositā habuerint, prudentia præditos, uiriles, ac fortes uiros denotat.

Scapulæ latæ, fortem uirum, ac nobilissimumq; animi denotāt: in forma ab hac diuersa, diuersa iudicabis.

Humeri tenues, & qui in acutum erecti sunt, insidiosum hominem indicant.

Humeri crassi, haud laudabilis naturæ argumenta sunt.

Tenues cubiti, imbecilles: pleni nimirum, indociles ostendunt. Cum ergo mediæ

diæ soliditatis sunt & articulis, & muscu-
lis insignes, fortem animū & nobile cor-
pus ostendunt.

Digiti cum molles sunt, leuesq; manus
et molles, docilem hominem significāt,
cum duri, fortē seu indocilē demonstrant.

Breues manus & digiti fortes, oppor-
tuni sunt. Admodum breues manus, de-
mentem notant.

Crassæ manus & exiguæ, si digitos ul-
tra modum breues habeāt, tergiuersato-
rem, insidiosum, & furem indicant. Ma-
nus tenues & intortæ, loquacem homi-
nem demonstrant.

Vngues albi, lati, subrubentes, optimi
ingenij dant indicium. Angusti autem
curuiq; & oblongi, stoliditatis & feritatis
indices sunt. Qui inflexi nimium & cur-
ui sunt, impudentes & rapaces sunt: refer-
tur ad aues & ad feras quæ uiolente sunt.

De maculis albis unguum quid signi-
ficent, uide Cardanum De subtilitate, ex
impressionem Basiliensi.

Vngues qui impressi sunt, & nimium
adcorporati, magis feri, & magis stoli-
di sunt.

Nimum breues ungues & nigri, malignum hominem declarant. hoc idem significant pallidi & nigri & asperi.

Ungues qui perrotundi sunt, in Venerem proprii sunt, incestuosumq; testant.

Hæc signa quæ unguib. attributa sunt, per semeipia non satis idonea. Verum coniecta potioribus, nonnullam habent efficaciam.

Digiti cum coniuncti sunt, & coherēt, immundum hominem significant. Qui coniecti sunt & conglobati, malignum & avarū indicant. Parui & tenues, stultū.

Parui & crassi digiti, inuidum, audacē, ferumq; hominem declarant.

Valde uerò parui subtilesq; digiti, de mentis naturæ, nugacisq; ac remissi animi hominem testantur.

Nimum prolixi & nimiū tenues, longè à sapientia sunt.

Qui immoderato spacio inter se distant, leues & loquaces ostendunt. Qui autē moderatæ magnitudinis sunt, & honestæ speciei, & mores optimos indicāt.

Tenue pectus, & inualidum est, & animi imbecillitatem significat. Quod au-

rem

tem cōgestum est carnibus, indociles & ignauos indicat.

Quibus mamillarum partes inertes penderint, & totum pectoris spacium uastum carnosumq; & laxū fuerit, tales omni dubio procul mœchos, nimioq; uino gaudentes iudicato.

Quibus mamillæ dependent, & molli carne circumdatū pectus est, uinolētiam & intemperantiam Veneris assignat.

Qui humeros cōmouet, dirigit tamen collum atq; erigit, superbus atq; insolens rectissime iudicabit: est enim talis equorum incessus. figura etiam erectus, iracundus est.

Qui autem omni corpore mouentur, manifeste atq; euidenter effœminati sunt. Ex his tolerabiliiores sunt, qui cum mouentur, corpus inclinant ad dextram partem. stultiiores autem sunt, qui corpus declinant ad partem sinistram.

De anhelitu, & alijs nonnullis. Cap. XXII

CUm quietus est spiritus, ita ut nullum, aut pertenuē præbeat sensum, incurrēs ac recurrēs, in cogitatione constitutum

stitutum hominem declarat: has cogitationes ferè & oculi indicabunt. Cum spiritus interdum cōquiescit, longo autem post interuallo nimius trahitur, in magna tristitia indicat hominem cōstitutum. Cum autem etiam caput quatit, & ingemiscit, precium rei à se male gestæ, & male dictæ continet. Spiritus cum mugit & granditer concitatur atque editur, feritatem & uinolentiam indicat.

Spiritus qui quasi per interualla fert, sine strepitu procedens, optimam hominis fortitudinem indicat.

Quorum anhelitus ita perturbatus ac spissus est, sicut post cursum esse homini solet, inconsulti & iracundi sunt, quibus omne sit actū atque dictū facile & satis promptum.

Spiritus quibus concitatus tanquam astmatici agitatur, hos consilio carentes, peruerso animo, omniū rerum cupidos, uerbosissimosq; censebis.

Hæc in omnibus signis tenenda est regula, ut nimietatem ad malam partem accipias, medietatem ac temperamentum optimum iudices.

Aristo-

Aristoteles dicit, eos qui cum ambul-
lant calcaneis introrsum, pedibus autem
forinsecus conuersis incedunt, postero-
ra sectari. Inuidos etiam, qui sinistras par-
tes maiores habent, & quibus supercilia
ad genas detracta sunt.

Idem dicit, suras cum retractae sunt ad
genua uel suffragines, indicare hominē
qui ad coitum facilis sit & uelox. Cum hi
spida nimium sunt femina, & curua, pro-
nos in Vencrem ostendere. refertur hoc
ad capros.

Idem dicit, nates sicciores uiriles esse,
nates amplis carnibus, effoeminatum o-
stendere. Nates tanquam abscissas, mali-
gnitatis esse signa: refertur hoc ad ursum
& simiam.

Impudens homo ita esse debet. Oculis
motu concitato patētibus, lucidis; super-
cilia extēsa crassaq; palpebris plurimum
separatis, crassis pedib. & manibus. con-
tra intuentes altius se erigens. rubicun-
dus uel fuluo colore. uocis acutae. huius-
modi impudens iniuriosusq; est.

Diffimulatoris ac contraria consulen-
tis indicia. In dissimulatione oculi imbe-
cilles

cilles uisuntur, aspectu eleganti est: uocē leuissimam edicuer, satili in cessu utitur, ac semper sese concinno motu adaptat.

Indicia auari hominis: Hominem pecuniæ studiosum & auarum ex his signis deprehendes (nisi citius ex effectu et tuo damno cognoueris) Qui membris paruis, facie exigua, atq; oculis modicis fuerit praeditus. qui gressu concitato fertur, qui dorsi recurui est, celeri sermone, & acuta uoce titens, colore subruffo, dicax, ebriosa facie, densas comas, barbam protensam, labia densis oblita pilis, tempora densa, oculos supplices, nitentes, atque undantes ostendit, comam nutriens, ac uino deditus.

Quò fatuum ac improbum agnoscere queas (quem etiam ex sermone ac moribus non difficile est cognoscere) hæc signa sunt. Is capillos extensos habet, caput rigidum, obliquū: aures prægrandes, languidum collum ac ceruicem, malleolos in pedibus rotundos, frontem duram et asperam: oculos tenebricosos, paruos, siccos, concauos, intentē uisum dirigentes: genas angustas, oblongasq; , mētum longum

longum: ore loquaci & soluto est patenti, quasi bifido: facie oblonga quasi corrupta: incurius, uentricosus, crassis cruribus, manuū pedumq; articulis oblongis, alperis, ue, colore subuiridi, sic ut à somno uel crapula excitatus uideatur, uocem balantem, turpem, exiguam, insolentem edit.

Simulatoris est, cuius ea quæ sunt circa faciem pinguiora sunt, ut maxillæ & cætera. Et quæ circa oculos rugosa, ut palpebræ, & facies somnuculosa.

Philodori, id est munerum amatores, inquit Aristoteles, sunt quibus labium superius sursum eleuat, ita ut dentes & gingiuarum appareant, ut in canibus: & qui figura & uultu sunt immodesti, & superrubicundi.

Homo hirsutus, capillis nigris, directis, hirsuto ore ac mento & temporibus, oculis pinguibus relucetibus, furiosus erit, pronus in libidinem, studiosus pantomimorum, & maledicus.

Sic inquit libro duodecimo De subtilitate egregius Cardanus Mediolanensis medicus & philosophus, ut omnes mutili improbi sunt, ita non omnes qui corpo-

re sunt non uitiati, integris sunt moribus: nam plus exigitur ad formandum absq; culpa animum quam corpus. Itaq; pessimi sunt omnium gibbi (nisi passio hæc ob membrorum humorem proueniat) cum error sit circa cor principium totius corporis: post cæci strabiq;, quod circa cerebrum natura deliquerit. Inde muti surdiq;, nam in minus nobili cerebri parte natura defecit. Inde claudi hos sequuntur, qui in magno membro sunt uitiati, post quos sedigiti, & qui digitos habent iunctos: nam in minus necessarijs aberrauit. Vltimus locus est uerrucis ac uestigijs quæ cicatrices æmulantur.

Idem alibi dicit, præcipuum signum dignoscendi gemellos esse, quod caui sunt dorso, osq; sacrum intus sit retracts. Septimestres autem cognosci, quod ungues habeant imperfectos, cutimq; haud expolitam.

Reliquarum partium iudicium, & iudicandi
modus. Cap. XXIII

PECTORIS latitudo, & humerorū proficiēs & tergi, probitatem & audaciam

riam significant cum retentione intellectus & sapientiæ.

Tergi uerò subtilitas significat discordantis nature hominem. Pectoris mediocritas & tergi æqualitas signum est optimum et appropriatum. Laxi humeri infirmitatem animi & timiditatem ostendunt.

Ventrem habens magnū, est indiscretus, stolidus, superbus, amans coitum.

Quibus spacium ab umbilico ad pectus maius est quàm ab umbilico ad pectus, hi brevis uitæ sunt.

Quicunque autem maius habent id quod ab umbilico ad pectoris imum est, quàm quod ab imo pectoris ad collum, uoraces sunt & insensitui.

Vētris mediocritas et strictura pectoris, significant altitudinem intellectus & bonum consilium. uide cap. xx.

Pedes carnosī grossique signant fatuitatem & amorem iniuriæ.

Tibias habēs articulas, neruofas et robustas, est animo fortis. habētes tibias graciles neruofas, sunt uenerēi. Tibias ualde carnosas ac superfluas, quasi admodū disruptas habētes, sunt odiosi & inuerecundi.

Mul-

Multitudo carnis in genub. signat debilitatem & molliciē uirtutis, cynēdosq̃.

Cuius passus lati sunt & tardi, ut plurimum prosperabitur in operibus suis & factis. Cuius uerò passus breues, est impetuofus & impotens, & in operibus mala uoluntatis.

Quod autem ad totum corpus breuiter spectat, Plinius & Solinus terminos longitudinis ac latitudinis humani corporis nondum descriptos esse testantur. Verum physici longitudinē humani corporis naturalem septem pedum esse afferunt: quòd Hercules intra hunc terminū esset compertus. latitudinem autem totidem: nam quantus manibus expansis inter longissimos digitos modus est, tantū esse constat inter calceū & uerticem. hac ratione etiam hominem mundum paruū appellarunt, quòd si circulus fieret, esset perfectē sphaericus: quare qui hanc longitudinem excellit, hic longus corpore dicitur: qui uerò ab hac deficit, paruus est. Cuius autem longitudo ac latitudo non sunt aequales, is incōpositus est. Semper igitur partium uel totius quātitatem respectu

respectu mediꝝ, & ad totius mensuram
referre oportet.

Ille deniqꝫ est bonæ memoriæ beneqꝫ
compositus in natura qui carnes habet
molles, humidas, mediocres inter asperi
tatem & lenitatem: nō nimis longus nec
nimis brevis, albus declinans ad rubedi
nem, uel non ad nigredinem multam: mi
tis aspectu: capilli plani mediocres: ma
gnorum oculorum declinantium ad ro
tunditatem: mediocris & mensurati capi
tis cum magnitudine colli bene disposi
ti aequaliter: cuius humeri parū bene de
clinant: carēs in cruribus, & genubus ni
mia carne, claræ uocis temperata subtili
tate: modici risus, & non deridens: cuius
aspectus est quasi commixtus ex laticia
& iocunditate.

Non tamen oportet te præcipitare sen
tentiam, & iudicium tuum in uno istorū
signorum, sed collige testimonium uni
uersorum: & cum tibi dant diuersa signa
& ad diuersa, declina semper ad meliorē
& probabiliorem partem. nam comple
xiō totius ex complexione partium resul
tat: Tunc etiā per unum signum possu
m
mus

mus arguere affectum, quando in eodem homine non inuenitur contrarium equale. Signa uerò propria in eodem contraria inueniri est impossibile. de communibus autem alia ratio. At tunc maiora minoraq; de quopiam uentura fore prænunciabis, quanto cuiuspiam facta moresq; latius certiusq; noueris, hac uia uidelicet obseruata: uerbis causa: Eos qui perniciose uiuunt, truculenta poena mulctari uel saltem tum ob fauorem, tum ob infortunium aliquod torqueri, incarcerari affligi ue debere: cum maxima ex parte id eueniat.

Si quis item (exempli causa) iracundi nota signatur, & si tunc iram minime ipsum occupet, iræ tamen illum passionibus premi credendum est: idem & in alijs iudicij erit. Hoc etiam ut axioma hac in arte habeto, membri cuiusque bonam & idoneam formationem, signum esse bonæ formatiue & roboris, intellige membrum paruū uel magnum respectu sui corporis. Formæ bene constitutæ, uirtus, male uerò ordinatæ, uitiū conuenit.

Manifestiora uerò signa sunt quæ in principalissimis locis fiunt: principalissimus

mus aut locus est qui circa oculos, & frōtem, & caput, & faciem est. Secundus aut qui circa pectus & humeros, deinde circa crura & pedes: ultima, quæ circa aluū. Vniuersa uerò difficultas ex iudicio pendet, ut etiam in astronomia, & medica facultate. Animaduertendum (ut supra etiā inuimus) signa bifaria esse: alia propria, quæ cum passionibus indicatis conuertuntur, à quouis sumatur loco, ut magna extrema habere signum propriū est fortitudinis: quædam autem nō propria, quæ accipiuntur ab apparenti passione uel à contrario, & cæteris huiusmodi, nec conuertuntur cum passionibus, ut in pluribus. tamē illas ostendūt. Galenus 2. De temperamētis Physiognomones errare asserit circa iudiciū ob multas causas: primò quia uni signorum fidem præbent, quod fatuum est, nisi fuerit proprium, ut supradictum. Vnum enim signum ab una corporis particula sumitur: ex natura autem unius particule non resultat natura unius hominis. Secundò, quia ad naturæ ac ætatis permutationem aliquando non spectant: nam signa interdum naturā præteritam

teritam denunciant, non præsentem: ut si sexagenarius pilosus sit, non præsentem libidinem, sed præteritam denunciat.

Tertiò, quòd excrementa membri arbitrantur semper arguere membri naturā, cū tamen contingat membri naturam esse cholicam, cuius excrementa erunt phlegmatica, ut docet experientia. Quartò, quòd quæ fortia, quæ ue debilia sint, non discernunt. Sint igitur de electione, residua hæc præcepta. Primū, signa quæ mores significant non per qualitates, sed per proprietates, potiora sunt, & primo loco habenda: ut si ponamus Socratē ex signis à qualitatib. sumptis esse liberalē, utpote colorem rubrum, & per alia sanguinis signa: signis uerò sumptis à proprietate, esse avarum, ut quia eius humeri difficulter soluti sint, uel quia eius facies paruifica sit, iudico per signaque à proprietate sumuntur Socratem esse illiberalem, quoniam potiora sunt, cū sequantur materiam, quæ est causa necessaria, & quidem magis quàm forma. Secundum, signa quæ accipiuntur à capite uel ab eius partibus, potissimum ab oculis, potiora sunt

sunt his quæ ab alijs accipiunt: unde Apuleius, totus homo in capite uultus que est, quoniam ibi ratio: potissimum uero ab oculis, qui ut inquit Galenus, sunt cerebri pars, aut de eius substantia producti: postea successiue pari ratione de alijs. Dixere etiam nonnulli, signa quæ ab anteriori corporis parte accipiuntur, semper potiora his esse quæ à posteriori colliguntur: unde et Hippocrates primò infirmis faciem notat. Alij signa potiora esse dixerunt quæ accipiuntur ab his membris per quæ exercetur passio, ut signa quæ ex pectore & costis ad iram signandâ, quæ in corde exercetur intra partes eas sito. Rursus quia per coxas, pedes, brachia & humeros exercetur fortitudo, ideo signa pro fortitudine ab his accepta, potiora sunt. ita de alijs pari ratione & modo.

BREVISSIMA TABVLA SIGNO-
rum & naturarum, quæ in libro
fulius ac distinctissime
tractantur.

CAPVT

Magnum. Hebetes. ad asinos refer.
Minutulum. Fatui. Canes. Mediocre.
boni sensus. naturale. Acutum pinea-
tumq; inuerecundi, iactatores. unguicur
ui. Breue globosum. insipientes, imme-
mores. Pressum in superficie planum.
omni uitio pleni. Oblongum ut mal-
leus. prudentes, sagaces. In anteriori
parte concauitas. dolosi, iracundi.

AVRES

Paruæ. scurriles. simiæ. Magnæ. He-
betes. asini. Flaccæ. stolidi. asini. Mo-
deratæ. boni sensus. naturale. Rotundæ.
indisciplinabiles. Longæ angustæ. in-
uidi. Valde capiti hærentes. maleuoli.
Pilosæ. bene audientes.

FRONS

Valde parua. indociles, mobiles. sues.
Valde magna. tardi. boues. Rotun-
da. hebetes, insensati, iracundi. asini.

Ali-

Aliquanto minus plana. sagaces. canes.
 Quadrata formata. magnanimi. leones.
 Tensa lucida. adultores. canes bladien-
 tes. Nebulosa. audaces. leones, tauri.
 Demissa. tristes. passio. Longa. adula-
 tores. canes. Eleuata. liberales. leones.
 Nimis rugosa. inuerecundi. In tēporib.
 inflata. superbi, iracūdi, ingenio rudes.

OCULI

Parui. pusillanimi. simia. Magni. pi-
 gri, mansueti. boues. Concaui. malefi-
 ci, inuidi. simia. Eminentes. fa-
 tui. alini. Parum concaui. magnani-
 mi. leones. Grandiusculi, parum emi-
 nentes. mansueti. boues. Valde aperti.
 impudentes. Anguli iusto longiores.
 malefici. Anguli carnosī narib. iuncti.
 maliciosi. Oblongi oculi. callidi, dece-
 ptores. Magni tremuli. mulierum cupi-
 di. passio. Parui tremuli. pudentes, ama-
 tores tamen. Quanto maior, tanto mi-
 nor malicia, stultitiaq; maior. Obliqui,
 cōtorti. fallaces, tenaces, iracūdi. Cras-
 si. stolidi, timidi, pusillanimi, inuerecūdi.
 Difformiter moti, nunc currentes, nunc
 quiescentes, temerarij, cogitabundi, pessi-

mi, subtractores. Palpebrizantes. timidi. passio. Oculi uelociter moti cum uisu acuto. fraudulentum, latrones, infideles. Fixe intuentes. cogitabundi & deceptiui. Secundum longum situati. monstrosi, deceptores, inuidi. Vesiculæ ab oculis exeuntes. uinolenti. passio. Vesiculæ ante oculos eminentes. somnolenti. passio.

N A S V S

Extremities nasi crassæ. concupiscentes. boues. Extremities crassæ, euerse. insensitui, segnes. fues. Extremities acutæ. siue iræ. canes. Rotundus extremis obtusis. magnanimi. leo. Rotundus extremis gracilibus. mobiles. aues. Incuruus à fronte ductus. inuerecundi, leues. coruus. Curuus in fronte dearticulatus. aquilinus. magnanimi. aquilæ. Simus. libidinosi. cerui. Patens apertus. iracundi. passio. Longus ad os protensus. probi, audaces.

L A B I A

Gracilia relaxata. magnanimi. leones. Gracilia dura. iracundi. fues. Gracilia mollia. magnanimi. leones. Crassa, superius propendulum. fatui. asini. Superius

rius euerſum gingiuis diſcoopertis, con-
tumelioſi. canes,

FACIES

Carnoſa. pigri. boues. Macilēta. cu-
rioſi. à contrario. Magna carnoſa, timi-
di. aſini. cerui. Faciei tergus parū. pu-
ſillanimi. elurus. ſimīa. Magna facies.
tardi. boues, aſini. Paruiſica. illiberales.
ſuperapparētia. Deorſum ſpectans. hy-
pocrita, maligni. Plana ſine tumore. ri-
xoſi. Vultui ebrīj ſimilis. ebrīj. ſuperap-
parentia. Similis uultui irati. iracundi.
ſuperapparētia. Similis uultui uerecun-
di. uerecundi. ſuperapparentia. Deſor-
mis & obtorta. male morati. ſuperappa-
rentia. Longa. inuerecundi. Exleui
cauſa ſudans. altuti, libidinoſi, edaces.
Valde mīnuta rotunda. ſimplices. Lon-
ga macilēta. audaces. Valde curua lon-
ga macilenta. malicioſi, utiles. à fronte
ad maxillas latior. mendaces. à maxil-
lis ad mentum anguſtior. inuidi, rixoſi.

MENTVM

Acutum. fideles. canes. Paruum bre-
ue. inuidi, immites. ſerpentes. Quadra-
tum. uirtuti apti. Longum uerſus deor-

m 5 ſum

sum acutum. uersipelles. Rotundum,
molles. foeminae. Caro sub mentū uer-
sus gulam. libidinosi. Mentum cum fo-
uea uel duplex. libidinosi.

BARBA

Mulier barbata. luxuriosa. Mulier
cum barba ualde nuda. bene morata.
Barba nimis pilosa. melancholici. causa na-
turalis. Bene formata. bonae naturae.
causa naturalis. Informis. malae naturae.
per contrarium,

COLOR OCULORVM

Superrubescēs. iracundi. passio. Per
nigri. timidi. coloris proprietas. Nigri
flauentes. boni animi. decentia. Glau-
ci aut albi. timidi. coloris proprietas.
Fului. boni animi. leones. Ignei. inuere-
cundi. iucundi. canes. Discolores. timi-
di. passio. Lucētes. luxuriosi. galli. corui.

COLOR FACIEI

Superrubescens. uerecundi. passio.
Genae superrubescētes. amatores uini.
passio. Genae & nasus rubore epatico.
obscœnissimi.

COLOR PECTORIS

Flammeus. iracundi. passio.

COLOR

COLOR TOTIVS

Valde niger. timidi. Æthiopes. Per
 albus. timidi. mulieres. Fuscus. fortes.
 mediocre. Flauus. boni animi. leones.
 Valde rubeus uel rufus. astuti, ingeniosi.
 uulpes. Pallidus; turbatus nili ex agri-
 tudine. timidi. passio. Mellinus. tardi.
 causa naturalis. Flammeus. maniaci, a-
 perti, iracundi. passio. Pallidus non ob
 studia bona. uiriosus, malignus.

COLLVM

Crassum. fortes. masculi. Gracile. de
 biles. foeminae. Crassum carnosum. ira-
 cundi. tauri. Moderatum. magnanimi.
 leones. Longum gracile. timidi. cerui.
 Perbreue. dolosi. lupi, catti. Quæ circa
 colli clauem bene soluta. sensitiui. natura
 lis causa. Confusa. insensitiui. nat. causa.

PECTVS

Magnum formatum. fortes. masculi.
 Amplum compactum. fortes. leones.
 Cum pilo. instabiles, animosi. aures. Si-
 ne pilo. inuerecundi aut timidi. foeminae.
 Carnosum ualde. indisciplinabiles, igna-
 ui. Interstitium à iugulo ad uentriculū
 maius quàm ab imo pectoris ad umbili-
 cum

cum.prudentes. Mammæ pingues de orsum pēdentes in uirīs.molles, effœminati. In pectoris sinistro caro crassa eleuata cum porro aut neruo cum uno aut pluribus pilis, honoris diuitiarumq; argumentum, ut inquit Ptolemæus.

METAPHRENV M

Magnum non carnosum formatũ. fortes.mas. Paruum non carnosum informe.molles.foeminae. Curuum cum humeris ad pectus. malimoris. Supinũ. molles,dementes.equi.

HVMERI

Formati magni.fortes.masculi. Parui informes.molles.foeminae. Bene soluti.liberales.superapparentia. Nō bene soluti,conuulsi. illiberales.superapparentia. In acuto eleuati.insidiosii. Lati.fortes.intellectiui. Graciles.insensitiui.

MANVS

Copulati digiti.immundi.sues. Curti & crassi.temerarij.immanes.

VNGVES DIGITORVM MANVS

Lati albi subruſi.uiriles. Angusti oblongi.feri. Obliqui.impudentes,rapaces.rapaces aues. Exigui. ueteratores.
Planĩ

Plani, albi, molles, subtiles, subrubei, lucidi, ingenio apti, causa naturalis. Asperi rotundi. Veneri, ad proprietatem. Valde breues, maligni, ad proprietatē. Parui, curui, rapaces. Puncta alba unguum, bene nati, causa naturalis. Puncta nigra, inuidi, ad causam naturalem.

VNGVES ET PEDVM DIGITI

Digitum pedum & ungues curui, inuere cundi, aues. Subtiles ungues bene colorati, bene nati, naturale. Coniuncti digiti, pauidi, coturnices.

PEDES

Neruosi magni articulati, fortes, mares. Stricti parui, molles, foeminae. Pars interior plantae non concaua, sed ita plena ut terram toto uestigio tangat, uersuti, causa nat. Arist. in 1. Hist. Crassi atque carnosissimi, fatui, causa nat. Crassi & breues, imbecilles, causa nat. Graciles breues, maligni, causa nat. Nimium prolixissimi, doli, causa nat. Carnosi duri, hebetes, causa nat. Parui pulchri, fornicatores, proprietates signi.

TALVS

Nervosus articulatus, fortes, mares.
Carno,

Carnosus informis. molles. foemine. Latus. fortes. causa nat. Tali partes longe carnosae. stulti. proprietas. Calcanea gracilia. timidi. proprietas.

C R V R A

Nervosa crassa articulata. fortes. mas. Nervosa subtilia. libidinosi. ad aues. Crassa informia. inuerecundi. ad superap. Tibiarum surae crassae. intemperati. Tibiarum uentres molles. effoeminatissimi. Tibiae graciles. ignari. fallit in doctis multis. Surae pleniusculae ueluti grauidae. fordidi. Moderatae magnae formatae. in geniosi.

G E N U A

Genu crassi. cynædi. ad superapparentia. Genua subtilia. timidi. ad superap. Genua arcuata in anteriori. effoeminati. mulieres. Pinguia. timidi. liberales. Macra. fortes. audaces.

C O X A E

Nervosae. fortes. ad marem. Carnosae. molles. ad foeminas.

P E C T E N

Pilosum ualde. libidinosi & foecundi. naturalis causa. Pilis fere nudum. casti. ad causam

causam naturalem.

NATES

Acutæ ossæ. fortes. ad marem. Car
nosa pingues. molles. ad foeminā. Car
ne exsiccata. malī moris. ad simias.

LUMBI

Lumbosi. ferarū amatores. leones. canes

ILIA

Ilia uel hypocondria gracilia & pressa.
timidi. rana. Carnosa. indisciplinabiles.

ANCHAE

Ossa prominētia extra. fortes. masculi.
Gracilia. timidi. debiles. mulieres.

VENTRICVLVS

Quæ circa uentriculum pingua. for-
tes. mares. Non pingua. molles. mulie-
res. Venter magnus prominēs extra.
edaces. Paruus formatus. mēte dextri.
Pilosus ualde ab umbilico infra. loqua-
ces. aues.

DORSVM

Angustum informe. molles. foeminæ.
Magnum formatum. fortes. masculi.
Amplum. fortes. arrogātes. irreuerētes.
Curuum. immorati. A quale formatū.
commensurati. naturale.

COSTAE

Bene costati, fortes, masculi. Angu-
sti & non costati, molles, foeminae. Co-
stati circumtumidi, ut inflati, loquaces,
stultiloqui, boues, ranae. *Vena*

Nervos

UMBILICVS *du*

A pectore imo ad umbilicum intersti-
tium longū, insensibiles, uoraces, ad na-
turalem causam. Aequale, laudabiles,
naturale. Ventriculus ab umbilico ad
pectus carnosus, maleuoli, Palemon.
Mollis & compressus, magnanimi, ma-
gnifici.

DENTES

Canini, longi, firmi, gulosi, irascibiles,
mali, canes, apri. Crassi lati, uani, lasci-
ui, simplices, boues, ignari, hebetes, asini.

Dentes

PILOSITAS PARTIVM

Tibia pilosa. Venerei, hircus. Pe-
ctus & alius ualde pilosa, mobiles in o-
pinionibus, aues. Pilosi humeri, in opi-
nionibus mobiles, aues. Dorsum ualde
pilosum, asperi, belluae. Ceruix siue col-
lum à tergo pilosum, liberales, leones.
Supercilia cōiuncta, tristes, passio. Su-
percilia ante nasum demissa, ad tempora
extensa

extensa. fatui. sues. Erecti capilli. timidi.
passio. Valde crispī. timidi. Æthiopes.
Crispi in extremis. fortes. leones. In su-
periori parte frōtis eleuati. liberales. leo.
Plani capilli. simplices. Capilli multi et
densi. prauī.

INCESSVS ET MOTVS

Tardus longus. consulti & efficaces.
Tardus brevis. cōsulti inefficaces. Lon-
gus uelox. efficaces inconsulti. Brevis
uelox. inconsulti inefficaces. Humeris
incuruatis ambulantes. animo elati. leo.
Pedib. & crurib. cōuersis ambulātes. mol-
les. foeminæ. Corporib. se circūtorquētes
atq; fricantes. adulatores. passio. Inclī-
nati ad dextrā ambulantes. cynædi. super
app. Oculi satis mobiles. acuti raptor-
res. accipitres. Oculi frequenter moti
cū corporis fixatione. intellectiui. passio.

VOX

Magna grauis. iniuriosi passiuē. asini.
A graui incipiēs in acutū desinēs. iracūdi
lugent. boues. Acuta mollis rupta. cy-
nædi. mulieres. superapp. Grauis alta.
ualde iracundi. ualidi canes. Mollis si-
ne contentione. mansueti. oues. Acu-

ta fortis. infani. capræ.

STATVRA

Parui. ueloces. nat. causa. Arist. Val
de magni. tardi. nat. causa. Parui calidæ
ac siccæ naturæ. nihil proficientes. natur.
causa. Parui frig. naturæ. perfectiui. cau
sa nat. Magni frig. nat. nihil perficien
tes. nat. causa. Magni calidæ nat. perfe
ctiui, sensitiui. nat. causa. Incōmensurā
ti & informes. astuti & prauī. passio.

Commēsurati. boni & sensitiui. naturale.

Illud autem in uniuersum memineris,
hæc potissimum ualere in hominibus a
nimalibus, uidelicet non regeneratis ex
dei spiritu & gratia: nam in talibus uerū
est illud de natura in Adam deprauata,
quod naturæ sequitur semina quiscq. suæ.
Qui uerò ex spiritu sancto regenerati
sunt, carnem suam mortificant cum uitijs
& concupiscētijs: quamuis concupiscen
tia & peccati fomes remaneat, ac in
plurimis ad actum deueniat
heu nimium sæpe.

TEMPORVM MV=

TATIONES CERTAE EX PRAE-
 dictione rerū quæ in aere, terra, aut aqua
 sunt aut fiunt, breuiter & clarè, ordinèq;
 alphabetico descriptæ, per Gulielmum
 Gratarolum Bergomatem me-
 dicum physicum.

A

NIMANTES omnes natura
 mutationes temporum senti
 unt, quoniã naturali quodã
 instinctu ex impressiõne cor
 porum cælestium productio, mouentur
 pro ratione dispositionis aeris ad tempo
 rum cognitionẽ, ut necessarium est suis
 naturis, super illud Hieremię capite octa
 uo: Miluus in celo cognouit tempus su
 um, turtur & hirundo & ciconia custodi
 erunt tempus aduentus sui. Animalia e
 nim minus occupata, & corpore imbecil
 lora, mutationes temporum præsentiuñt.

Aues parux in hyemis initio, magna
 in multitudine congregatæ, in campo ci
 bum quærentes, signum dant magni fri
 goris

Triginta

Pluvia

196 PROGNOSTICA

goris, gelu, & ualidarum tempestatum.

Aues marine si alas in litore maris nō expandant, signum est serenitatis: & si à pelago aues fugerint, hyemē significat.

Pluvia

Aues mundantes pennas suas rostris, signant pluuiam.

Pluvia

Aues colentes arbores, si ad nidos fugiant, pluuiam signant.

Pluvia

Aues aquas dulces colentes, si lauent se & in aqua ludant agitando alas, pluuiam notant.

Pluvia

Aues omnes communiter cūm strepitum faciunt alis maiorem quā soleant, futuram pluuiam ostendunt.

Pluvia

Aues fluuiatiles relictis undis prætæquærentes, pluuiam denotant.

Temp. plu.

Aues albæ non consueta apparentes, tempestatem magnam arguunt: quemadmodum & nigrae, si multæ apparuerint, signum dant aquæ.

Pluvia

Aues terrestres cūm clamorem dant circa aquam, ultra solitum se balneantes, pluuiam significant: quia earum completio delectatur aqua, & gaudent præcognitione elementi mutati ad pluuiam.

Temp. plu.

Anseres cōtinuo clangore uociferan-

tes & uolantes, tempestatem signant.

Ardea auis, quæ & erodios Græcè, Germanicè reyer, Gallicè heron, altius uolans, serenitatem denotat: & in medijs aruīs tristis manens, pluuiam.

Pluvia

Anas domestica si subsistens quatit pennas, aquam portēdit: simpliciter quatientes, uentum prædicunt.

Vz 5

Aquatica uolatilia, ut anates, & alia, si in principio gelu quærāt aquas magnas incongelabiles iuxta mare, signum magnæ durationis gelu extat.

gelu

Apes quando non uolant longè, sed in eodem in serenitate conuolant, tempestatem futuram notant.

tempestatem

Arietes ultra solitum salientes, si capitibus concutiant se, tempestates demonstrant.

tempestatem

Aselli se uertētes fricando ad terrā dorsa sua, indicant magnas pluuiæ guttas.

pluvia

Asinus quatiens aures, tempestatem indicat.

Tempestatem

Araneorum telæ multæ, latæ, uentum aut tempestatem significant: cum per aerem feruntur, uentum nunciant.

Ventum

Aquam quæcunq; significant, & tempestatem

AB

pestatem ducunt: si autem nō aquam, ni-
uem & tempestatem.

Pluvia

Aqua pluuialis quæ ceciderit, si citò
desiccetur ultro solitum absq; uento, plu-
uiam indicat magnam.

Pluvia

Aqua stagnans si ultra solitum calidi-
or fuerit, abiente sole magnam pluuiam
notat.

Pluvia

Aqua si alicubi scaturiat, ubi non sole-
bat aut uberius solito, pluuiam grandem
indicat.

*Pluvia
uer.*

Aque hyemales si ut frequenter fiant,
uer ut plurimum fit siccum: si autem sicca
hyems, aquosum erit uer.

pis.

Arcus seu iris apparens aere existente
sereno, pluuias portendit: cū uerò ar-
cus extulerit se temporibus pluuialibus,
serenitatem significat, ut Ptolemæus in-
quit: habet enim nonnihil calidi & frigi-
di pluuiosi, calidum in sereno signat ele-
uari, & ecōtra in pluuioso. fit enim arcus
à nube rorida sparsa. In diuersis tamen lo-
cis diuersa significat: à meridie enim or-
tus, magnam aquarum uim uehit, notat
siquidem magnam aquarum uim esse in
aere, quæ in meridie dominari possit. Si
circa

circa occasum refulserit, tonabit & leuiter pluet: si ab ortu circa uesperū surrexerit, serena promittit. Quo magis arcus fuerit uiridis, tanto magis pluuias portendit: si uerò magis rubens, uentorum indicat flatus: qui si tranquillo aere apparuerit, pluuias & uentos indicat: Sin autem hyemali aere apparuerit, per uētos & pluuias breues, aeris claritatem indicat. Iris circa lunam aut lucernam apparens, australes significat aquas: & si duæ perpendiculares irides fiant, & una quidem ab Austro, altera à Borea, & halo similiter, aquam significant.

Iride apparente, nō potest esse diluuiū uniuersale usq; ad magnum tempus. Est enim fœdus (ut Moses Ge. nono scribit) quo apparēte deus hominī promittit nō futurum uniuersale diluuiū. Poetę hoc haud ignorarunt, cum iridē ſingunt deorum nunciam. Virgilius: Irim de cælo miſit Saturnia luno: nā ab *εἰρῆνῃ* uenit, quod nūciare ſignificat. In iride enim duo ſunt colores, rubeus & uiridis: Rubeus ex humido inflāmato fit, ſignificatq; aqueum elementū non omnino preualere igneo,

cum ignea natura in iride non nihil sui habeat. Viridis autem color causatur ex aqueo incocto, ac ideo signat naturam igneam non omnino aquae praevalere simili ex causa: quare apparere iride, nec conflagratio nec diluvium, nisi multo post tempore, fieri potest, videlicet cum altera natura alteri praeualebit penitus: quamobrem tradunt nonnulli sacri scriptores, quadraginta annis ante iudicium non visum iri arcum, ratione in D. litera inferius scribenda: sed hic physice loquor: nam secus, credo diem illum & annum palam haud futurum, ut sinus parati, & cat.

B

Pluv.

Serenitas

B Oves contra pilum se lambentes, pluviam indicant. Incipiente pluvia, si boues fortiter comedant, pluviae durationem signant. Bos anteriorem pedem mordens, tempestatem aut aquam significat: si autem in celum respiciens olfacit, aquam portendit. Boues magis solito comedentes, & in dextram iacentes, tempestatem indicant. Bos in sinistram coxam iacens, serenitatem indicat.

Buffo.

Buffones uel rubetæ, extra cauernas proprias uespere gradientes, magni in quantitate corporum, & multi numero, pluuiam monstrant.

C

Catulus seu felis, pedum priorum illinctu, caput cum interscapulis peccinantis in modum & abluentis, si diu palpauerit, pluuias ingruere non inepte com monstrabit.

Corui stantes contra solem, si rostra aperiant, calorem significat. Corui singultu quodam si latrent, rumoremque in exercitu uolantes faciant, quatientes alis proprijs plus solito, pluuię signum dant. Coruus si depediculetur se super oliuam, aquam significat.

Coturnices, referente Solino, austro flante, nunquam exeunt, flatum humidorem timentes: aquiloni se credunt, cuius siccitate ac uehementia facilius prouehuntur.

Coruus si in serenitate non consuetam uocem habuerit, & superuociferauerit, aquam significat.

Corui siue monedulę si sursum uolent

n 5 &

& clament ut accipiter, aquam signant.

Pluv. Cornix, krahe germanicè, balneans se in aqua, & maxime in hyeme, & ultra solitum uociferans si spatiatur in sicca arena, signum est pluuiæ, ut inquit Virg.

Tum cornix plena pluuiã uocat improba uoce,

Et sola in sicca secum spaciatur arena.

Pluvia Cornix super petrã cantans, quã inundatio submergit, aquam significat.

Tempestas Cornix si uelociter bis aut ter clamet, tempestatem arguit: si mane clamauerit, serenitatem arguit: in uespere autem tempestatem, quietẽ cantans.

Cygnus in auspicijs semper latissimus ales:

Hunc optant nautæ, quia nõ se mergit in undis.

Pluvia Canũ intestina si murmurauerint, pluuiam significant. *Canis* uolutans se in terra, uenti magnitudinem significat: in dextram coxam procumbens, tempestatem arguit.

Pluvia Columbæ si uespere ad columbare tædius accedant quam soleant, signum est pluuiæ.

Cicada

Cicadæ multæ factæ, morbiferum an-
num significant.

Caligo post pluuias, serenitatem.

Campanarum sonus longius auditus
quàm soleat, significat pluuiam, nisi sit uen-
torum causa.

Coopercula uasorum ligneorum siri-
ctiora solito, pluuiam significant.

Calor in æstate intērior & magis pun-
gitius quàm solebat, pluuiam etiā signi-
ficat. Æstate si minus tonat quàm coru-
scet, pluuiam ostendit.

Calor inferius ad nostras regiones ex-
pulsus, futuræ niuis extat indicium: & ideo
cūm nīngere debet, aer offuscatur quadā
alba tenebrositate: cūm uerò futura plu-
uia est, nigra quadam tenebrositate aer
conturbatur.

Calor temperatus eleuat uapores.

Coruscatio est pars aeris ex impetu ac-
ris ignita & splendens. Fit autem post to-
nitruum, quia uisus in instanti fit: auditus
in tempore.

Coruscatio ab aquilone tanum, in po-
steram diem aquam portendit, & ab ea
parte uentum ualidum.

Coru-

le h. in

Serenitas

Pluuia

Pluuia

Pluv.

Pluuia

Nix

fulgura

fulgura

h. t. p. Coruscatio ab Austro uel Fauonio non est serena, uentum & imbrem ab his partibus indicat.

h. t. p. Coruscatio aere existente sereno, significat calorem. Coruscatio iuxta horizontem absque tonitruo, serenitatem ostendit.

h. t. p. Aestate uespertinae coruscationes, aquam ante tres dies indicant.

h. t. p. Coruscationes quietant uentos, & quanto tonitrua & coruscationes sunt ualidiores, tanto magis uenti quietantur: uere autem & hyeme minus, si eadem signa.

h. t. p. Coruscationum magnarum tempore capiuntur anguillae quam plurimae: quia tunc aquae cauernarum in quibus illae latitabant, redduntur amarae, & nutrimento illarum inconuenientes, ac lutosae subuersaeque propter descensum exhalationum ad illas, et sic fugientes capiuntur. Flores etiam & herbae ea de causa arescunt.

h. t. p. Caelum cum plusquam solito plenum stellis uidetur, uapores iam aerem ascendisse significat, & ideo pluuias effundet. *h. t. p.* Cum multa ignium iacula in aere apparent ad modum stellarum cursus, qui sunt uapores igniti currentes & micantes stellarum

larum luminibus, relinquētes post se caudam, uentorum flatum portēdunt. quōd si fuerint tales uapores ex multis mundi partibus currentes, diuersos demonstrāt uentos, tonitrua & fulgura ex partibus à quibus uapores ignitæq; trabes fluunt.

Serò rubens cælum, manē indicat esse serenum: cū manē rubescit, uentus uel pluuiā crescīt. Caelo sereno existente, nebula parua uentum procellosum dabit: facta pluuiā, cessant uenti celerius.

Cometes secundum Aristotelem, nō est stella: sed creatur & fit ex exhalatione calida & sicca. Accēduntur autem uapores ita collecti in magnam molem, à motu sphaerarum caelestium, mediocri igneo principio, ita ut nec cito conflagrent, nec perpetuo ardeant, affluentibus etiā alijs uaporibus ex terra. Cæterum quōd estum faciant cometæ, facile est iudicare, cū tam ingens multitudo & uis exhalationum in aere ardeat, per sex integros menses aliquādo, ut Seneca testatur: breuissimū uerò durationis tempus (inquit Plinius) septem dierum annotatū est, maximum octuaginta. Cardanus dicit horum

rum

tonitru

pluuia

cometæ

rum naturam mediam esse inter corpoream & imaginariam, ac in cælo fieri. Significat autem secundum ipsum Aristotelem, tempestatem uentorumq; intemperantiam, nam siue uno siue pluribus apparentibus cometis, uentus magnus semper emergit aut duratione, aut magnitudine. Quod autem portendit uredines & siccitates, testantur historiae, & ratio persuadet. Cumq; siccitatem in aere magnā significet, nil mirum si etiam quaecunque sunt consequentia portendat: sunt uerò hæc, penuria, sterilitas & fames: est enim siccitas nouerca fructuum terraq; nascentium, aliquorum magis, aliquorū minus, ut rusticis quoq; notum. Ex his sequitur pestis. Quoniam autem ab humore sicco cum in aere abundet siccitas, sequitur melancholici incrementum, ideo etiam manias, dæmoniacos morbos, rabiem canum, luporum et uulpium, & morbos ex cholera & melancholia: deniq; ut habet Aphorismus 7. tertiæ sect. Hipp. in siccitatibus febres acutæ fiunt: & si annus magna ex parte talis fuerit, qualē fecerit constitutionem, tales plurimū morbos oportet

tet expectare. Licet autem cometes mala homini significet, deus tamen bona inde elicit: nam si moritur rex unus, fiet fortasse alter melior: si succedit pestis, renouatur mundus, uel corrigitur. Est item signum corruptionis aeris et destructionis terræ nascentium ob æstum, quo etiam accensa bile & alijs corporum humoribus, facile ad iram homines prouocantur, & ad rixas & contentiones. Virgilius de scribens ciuiles motus secutos mortem Iulij Cæsaris, inquit:

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec dirî toties ardere cometa.
Est quoq; signum terræ motus, bellorû,
mutationis regnî, & etiam mortis cõmunis hominum, & animalium uiuentium in calido & humido, & maxime regum, & principû, diuitumq; magis quàm pauperum in illo climate ubi apparet, ob uictus rationẽ diuersam, &c. Arguit enim penuriã & defectum leguminû & segetum. Cometę apparitio, totû annû reddit suspectum, non autem solum tempus sue apparitionis & durationis: potissimû uero minatur illi parti uersus quam radios suos

suos dirigit, & omnibus habentibus signum pro ascendente, in quo talis cometa apparet. Si scire ulterius uelis ubi detrimenta futura sint, locū ad quem tendūt: ibi enim praelia, seditiones, uenti, sterilitates, & morbi acuti erūt: atq; si hæc in eclipsibus contigerint, proculdubio naturaliter eueniunt: ubi autem præter illas, nō ita, nisi magnæ & crebræ fuerint. quid uerò magis ex supradictis euēturum sit, ex cometarum ratione dicendum. De generatione illarū, uarietate, duratione, ac locis, &c. potes uidete apud Cardanum in Commentario 5. lib. 2. De iudicijs Ptolemaei: in nocte uidētur pulcherrimè sub crepusculis: non ita in die, nisi potētī modo. Locus cometes facile dignosci potest planisphærio: nam si in ariete, erit in Germania uel Britannia: & inspiciendo quò tendat cauda, hac poterūt distinguī. Si diu fulgent, diuturnus erit effectus: Si matutinæ, celer: si parum, breuis. Non dico tamen cometam esse prædictorū causam necessariam, sed inclinantē. Frequentius autem circa septemtrionem apparēt: nec sunt unius & eiusdem formæ, sed multi

ti & uarij ac dispares magnitudine, dissimilesq; colore.

Cardui echinus spinosus ex agris, ubi habitior factus est domum comportatus & in ardiū tabularis, camino uel contiguatione, aut alibi appensus, horrentes aculeis, & patentes suas alas si clauferit, seq; ueluti in nouū habitum pro tempore composuerit, uenientis pluuię signum renouabit, ut in Prouincia omnibus notum est.

D

DElphines, mehrschuue in Germaniæ, tranquillo mari lasciuentes, flatum uentorum ex ea parte qua ueniunt, significant: sed quando mare est turbatū, aquam si sparserint, signant tranquillitatem, inquit Aristot. Delphin super mare natans & super eleuans se & immergens frequēter, aquā aut tempestatē denotat.

Diluuij signa recensurus, à remotis prius incipiam. Arescentia igitur & siccitas humidorum corporum signum est remotum futuræ pluuiæ: nam significant uapores humidos, qui sunt antecedentes pluuiarum causæ, eleuatos esse, ac continuo
o. eleuat

elevari, donec vapores (sunt enim de natura aquæ) absentibus stellis calidis frigescent ac inspissentur, & in causas pluviarum coniunctas trāseant. Sequitur hinc ex mente Theophrasti, nunquam fore diluviū uniuersale nec particulare, quin in eadem regione uel sibi contermina ad minus per annum pluuiæ omnino abfuerint: quoniam magnum effectum oportet causam magnā antecedere. non enim potest diluuiū esse, nisi vapores multi & magni ueluti antecedentes causæ præcesserint. Secundum signū & ualidius est, si cum antecedente ueridine ac siccitate fuerit naturalium fontium siccitas: quoniam plurimum fontium hæc siccitas fuerit, eo futurus imbrium excessus erit maior. Tertium adhuc maius, si cum siccitate naturalium fontium, fuerit fluuiorum aliquorum, uel plurimum deperditio, in ea regione in qua hæc euenerint, diluuiū esse futurum significant, uel in sibi cōtermina. Quartum adhuc efficacissimū, si cum fontium ac fluuiorum arescentia uerit maris alicuius aut aliquorum, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluuiū si
gnificat

gnificat regionis, uel plusquam prouinciale. Declarauit siquidē Aristoteles, maria noua fieri ex reliquijs magnorum diluuiorum: arescere uerò denuo per generationem nouorum diluuiorum: per hūc enim modū probauit, quod nunc est mare, olim fuisse terram: & quod nunc terra est, multoties fuisse mare. Quintum, si in æstate apparuerint iacula, trabes, dolia, comete plerumq; magnæ: quo namq; plures maioresq; fuerint, hyemem significabunt diluuiosam, uel magnis pluuijs et imbribus abundantem, uel si nō hyemē (ob propinquitatem) saltem uer tale fore demonstrabunt. Huius signum fuere igneæ acies sanguinem emittentes, quæ anno Christi 570. apparuere: nam post has pluribus diebus, continujs imbribus tanta aquæ uis auctus est Romæ Tyberis fluuius, ut magna populi strage humiliora loca submergeret: ac similiter alijs quibusdam in ciuitatibus & locis contigit. Sextum, si æstate in caelo aut etiam in terra hiatus, quos Græci chasmata uocant, frequenter pluribusq; in locis apparuerint, hyeme sequente uel uere in ea regio

ne diluuium portendunt. nam magnam uaporum copiam exhalationumq; ad caelum ascendisse portendunt, quae demum in aquam uertuntur. Septimū, si in caelo uoces, soni, armorum strepitus, tubae, aut sub terra uel è terra mugitus ut boum audita fuerint (ut in paludibus contingere posse Aristoteles probauit in Problematibus) in proxima hyeme diluuiū praefagiunt, tanto quidem maius, quāto haec pluries & pluribus in locis audient: quoniam haec uapores multos & magnos eleuatos esse ad caelum, eleuariq; continuo, designant, qui pluiarum & illuuium causae sunt. Proxima uerò signa & cōiunctae causae plures sunt, de quibus in libro hoc particulatim diximus, quae scilicet pluuiam indicant, ut halo, iris seu arcus caelestis prope orientem, luna uel sole occidente: & si nocte dieq; pluries. Aliud signum sunt duo soles uel duae lunae, licet rarissime uisi sint, cum tamē in austro spectantur, diluuium signant in die soles, in nocte lunae. Significant enim uaporū ingentem multitudinem imò ingentissimā esse in nubes pluuias conuersam. Ex anima-

animalibus etiam uerissima colliguntur signa, ac ferè impossibile est naturaliter fieri diluuium, nisi noua quedam animalia, quæ aut sub terra, aut in syluis, aut in aquis degebant, præapparuerint, uaporum motu perterrita: quæ uerò ab aquis uictum quærūt, ex magna siccitate aquarumq; inopia regionatim mouebuntur, ut aquas quærant. Vnde fit ut terrestria è syluis montibusq; ipsi ad plana cultaq; ipsa loca ueniant, uocibusq; horridis ac uarijs pro diluuij futuri metu langueant: ut de lupis alijsq; notum est. Sciendum tamen naturaliter uniuersale diluuium fieri non posse: non enim fit nisi propter excessum imbrium in tota terra, modò sol nec per se nec uì alterius stellæ potest habere æqualem uim in tota terra, ut talem excessum faciat. nec potest esse uniuersale, nisi uniuersaliter nubes colligantur supra totam terram: at sub torrida zona nō colliguntur, ergo uniuersale esse non potest: oporteret enim ut sol absens esset ab omni regione. Noeticum diluuium fuit penitus supernaturale. Idem de uniuersali conflagratione dico.

Gelu
frax
Desiccatio rerum in tempore hyemali
& pluuioso subito facta, ut papyri & mar-
moris, signum est gelu.

E

ericius
Echinaceus, echinus Græcè, igel Ger-
manicè, uulgo ericius terrestris, fa-
cit duo foramina ubi habitat, unum uer-
sus Boream, aliud uersus austrum: quod-
cunq; horum obstruerit, ea ex parte uen-
tum significat: si autem utrumq;, uenti ar-
guuit magnitudinem.

F

Formica
Formicæ cōcursantes si ante oua gra-
diantur, signant pluuiam. Formicæ
in concauo loco existentes si oua extule-
rint ex centro ad circumferētiā, seu ex
intus ad extra, aquam significāt: si autem
deorsum tulerint, serenitatem.

Fulica
Fulica (Græcè dicitur *λίπφο*, uulgo
Italico follata siue follega) & anates tā syl-
uestres quàm domesticę quatientes alas,
aquam significāt: submergentes uerò se,
& alas quatientes, uentum præ se ferunt.

Fauilla
Fauillæ ex lucerna, uentum significāt
aut aquam.

Fuligo
Fuligo cadens, ab euaporarijs magis
quàm

quàm soleat, pluuiam significat.

Falx nigra quę secuit herbas, pluuiam indicat.

Fumus albus si cleuetur (ante solis ortum & post solis occasum) supra aquas & paludes ac prata, calorem & serenitatem diei proximę significat: si manet, eadem die nocte, diem crastinam calidam indicat.

Fulmē est pars aeris collisione aliqua usq; ad obstaculum cum impetu ueniens: uel est exhalatio calida & sicca à nubis lateribus uiolēter extrusa cum impetu uel incendio. Non est ergo fulmen semper lapidea substantia, ut quidam asserunt: si enim lapidea substantia esset, non huc & illuc discurreret, nec rursus reuerteretur: cumq; aliquod corpus feriret, carnem diuideret, ossa confringeret. Est autem materia crassa, terrestris, uiscosa, ualde decocta & exusta, & sæpius in nigrum uel rubrum lapidem uertitur, aut lapideum fulmen: eius uerò forma est ut sit acutus altera ex parte, propterea quod ad eam uapor primo inclinabatur cum decoqueretur: hic uerò cadēs à nube muros & arbores penetrat, nedum animalia, ut notū

est. Si ergo exhalatio illa, quæ est fulmẽ, sit plus calida quàm impetuosa, partes superficiales alterat sine interiorũ partium læsione, quoniam propter modicum impetum moram sufficientem in superficia libus partibus efficit, atq; ita caliditas sine penetratione cõburit pilos totius corporis sine uulnere. Sin autem fuerit ualde impetuosa, sed crassa & multa, ac corpora quib. occurrit fuerint dura, illa frangit ad innatas partes: aliqua percutit, cū uulnere ruina, fissuris, ut in arborib. cernere est. at ubi hæc exhalatio fuerit æqualis quo ad impetum & caliditatẽ, utrunq; facit, quoniã alterat & uulnerat. Plinius libro 2. cap. 53. fulminum plura genera facit: quæ sicca ueniunt, non adurunt, sed dissipant: quæ humida, non urunt sed infuscant: tertium quod clarum uocant, mirificæ est maxime naturæ. Ideo autem citius fulmen alta sternit, quia cū ab alto obliquando descendat, citius alta reperit. Sola uerò exhalatio ea facit fulmen ledens, quæ crassa est, ideoq; resolutioni resistit, adeo ut in terram cadat antequam resoluator. Cuius autem exhalatio est re-

nus, nō pertingit ad terram. Effectus uero fulminum circa ea quæ contingūt, potius sunt admirādi, quam causa inde quærenda. Quis enim dignam inueniat causam quomodo fulmen integris & illæsis oculis aliquando conflat argentam: manente uagina, gladium liquefacit: circa lignum dilatatum ferrum, distillat: quod fracto dolio, uinum stare facit, nec ultra triduum ille rigor durat? Vinum quoque fulmine gelatum, cum ad priorem redit habitum, potatum aut exanimat, aut dementes facit. Sed cum phisicus sim, conabor effectuum causas proprias immediatasque reddere. Vnus est igitur effectus quod in casu magni tonitruū magnæque coruscationis, uina in dolijs corrumpuntur atque subuertuntur: imò (ut Plinius inquit) dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloque alio uestigio derelicto: huius autem causa est, quod putrefactio est extraneatio quædam propriæ atque innatæ caliditatis: cum uerò exhalatio sit calida & sicca, subtilis multum ac penetrans, magnoque impetu descendens, magna cum uolentia per dolij poros transit ad uini substantiam

stantiam, alteram eius propriam & innatam caliditatem, demumq; illud corrumpit: imò etiam, ut dictum est, aliquando doctum fulmine percussum frangitur, & tamen adhuc stat uinum, nec effunditur: cuius causa est, quoniam exhalatio illa quæ cadit cum fulmine ignea est, ideo in uino circūcirca crustam inducit ad pellis modum, quæ durans per tempus retinet uinum ne effundatur: simili ratione de alijs liquoribus. Secundus effectus est, quòd omne fulminatum redditur uenenosum, ut uinum, uel animal, aut quoduis: nā exhalatio illa sicca atq; usta urens multas uiri partes, uel animalis humiditates per uiam suffocationis aut prohibitæ transpirationis, ea reddunt uenenoſa: & propterea sapore & odore sulfurea fiunt omnia. Tertius est, quòd bibens uinum fulminatum (ut supra dixi) uel animal fulminatum comedēs, aut subito moritur, aut fit demens. Causa uerò est, quia ex ueneno derelicto hæc uis acquiritur, quæ uel necat, uel dementem reddit. Qua etiam ratione fit, ut animalia uenenoſa si fulminentur, in sua uenenoſitate corrigantur,

(nam uenenum ueneno pellitur sapius)
 quia propter coruscationis exhalationē
 humor uenenosus extinguitur, paulatim
 cum fulminis exhalatione evaporando.
 Quartus quod in casu tonitruī & magne
 coruscationis oua gallinarū aut frangun-
 tur, aut sterilia fiunt: causa uerò, quoniam
 coruscatio quæ est exhalatio cum oua fe-
 rit, aut est crassa, & sic illa frāgit: aut est te-
 nuis, & sic penetrans per poros ouorum
 spiritum gignitiuum caloremq; innatum
 in albumine contentū dissoluit, sicq; ste-
 rilia redduntur. Præterea fulmen aliquan-
 do corporis pilos urit, ut inguinis, axilla-
 rum, & femoris, non lædens corpus. Ali-
 quando corporis colorem alterat, & ni-
 hil præterea aliud. Aliquando interficit,
 nullumq; uestionis uel fulminis uestigium
 derelinquit. Aliquando contrā in interfe-
 cto à fulmine apparet uestionis signū. Præ-
 terea omne percussū fulmine, caput uer-
 tit contra fulminis impetum. Arbor insu-
 per fulminata, astulas euulsas contra ful-
 men erigit. Miraculum non paruum scri-
 bitur à multis, quod cum tres homines
 deambularent, ex casu fulminis, is eorum
 qui

qui prauior erat raptus fuit ad secundam usque aeris regionem. Multa quoque alia scribuntur, quorum causae perspicuae sunt ex his quae diximus. Post haec opportunum est, ut cum medicus sim, etiam remedia contra fulmen describam. Ac primum quidem est murus aheneus, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa: nam conscientia bona uitaeque innocentia tutum apud Deum reddunt, sine cuius nutu nec folium cadit, ac propter peccata ueniunt aduersa. Naturalia uero remedia sunt primo, ut inquit Plinius, laurus arbor: unde antiqui fulmen timentes, lauri coronam suo capiti imponebant, ut Tyberium caelo tonante solitum esse, scribit Suetonius. Vitulos marinos fulmen non percutit, ideo tabernacula fiant pellibus eorum. Antiqui corrigiam ferebant ex horum pellibus contra fulmen ualidam, naturali antipathia. Aquilam non ferit fulmen, hac ratione principes per eorum castra solebant aquilas educare, quod a fulmine praeseruarerent, ut lib. 2. dicit Plinius cap. 57. Fulmen occaecat, & aspicienti ipsum facies intumescent: remedium est in fulminis ictu faciem oculos

oculos, totumq; corpus operire, beneq;
integere, aures etiam obturare, ne nimio
sonitu dissoluantur. Valet à proprietate
contra fulmen ferrum: unde & ferentes
ferri multum, à fulmine non leduntur, po-
tissimum si tempore ictus ferrum multa
aqua aspergatur. Narrant autores boni
corallum contra fulmen ualere. Ferunt la-
pidem qui cū fulmine cecidit (ut aliquan-
do contingit) si in ostio suspendatur, do-
mum à fulmine præseruare. Fertur etiam
dormientes ac pregnantēs nequaquam
fulmine rangi. Est & remedium ut (amo-
ta superstitione) omnes urbis campanæ
sonentur imminente illo tempore: nam
ui soni mouentis aerem sursum & ad late-
ra, exhalationes ad tertiam aeris regionē
expelluntur. Tempora et loca fulminum
etiam referente Plinio libro 2. hyeme &
æstate rariora fulmina, contrarijs de cau-
sis fiunt, quoniā hyeme densatus aer nu-
bium crassiore superficie inspissatur, om-
nisq; terrarum exhalatio rigans ac geli-
da quicquid ignei uaporis accipit, extin-
git. Vere autem & autumnno crebriora
fulmina sunt, corruptis æstatis hyemisq;
causis

causis. Crebriora spectantur cum sol per sagittarium decurrit, & hanc fere ob causam poetæ signum illud sagittarium appellarunt. Hac ratione nec Scythia nec Ægyptus fulgurant. Scythia enim præ nimio frigore exhalationem non habet: Ægyptus præ nimio calore illas resoluit. qua de causa in Italia fulmina crebra sunt, quia mobilior aer mitiore hyeme, & æstate nimborum semper quodammodo uernat, uel autumnat. In Campania hyeme & æstate fulgurat, quod non in alio situ cernitur: nam illic semper uer est. Quid autem portendant, breuibus accipe: Quo in anno fulmen magna ædificia præcipue templa elidit, frugum inopiam ac sterilitatem præfagit, & maxime fructuum sui temporis.

G

G Allinæ si ultra solitum se concutiāt in aqua, uel se regentur plures earum in uno loco simul, & in pluuia principio quarant tecturam aliquam se protegentes à pluuia, signum est magnæ futuræ pluuia. Galli cantus in nocte citius quæ solet, mutationem aeris aut uentum ostendit. & paulo post occasum solis
cantans

cantans, indubitata pluuiam prædicit: modo non æstate fuerit: motum enim uaporum qui sursum petunt sentiēs, expergefit & cantat.

Grues ab imis uallibus fugientes, pluuiam significant. Quando grues uolāt nec reflectuntur uel non reuertuntur, serenitatem significant: non enim uolant, nisi utiq; uolātes prius serenitatem uiderint. Grues abeuntes, tempus hyemandi indicant.

Gelu primum quod anno quouis accidit, si dissoluatur cum pluuiā, quodq; gelu subsequens illo anno, cum pluuiā pro maiori parte dissoluēt: si in principio gelu uenti fuerint durantes orientales, gelu duraturum significant.

Herodius, id est ardea, in matutinis clamans, aquam significat: super uero mare uolans & uociferans, uentum præsignat.

Halos si æqualiter constituatur & appareat, serenitatem significat. Est autem corona quæ circa solem aut lunam cōgregatur: cum enim in nubem nigram finitur, imbrem

224 PROGNOSTICA

imbrem prælagit. eoq; plus, quò sæpius
aut continuatis diebus & noctibus appa-
ret: nam etiam de illuminatione timendum.

Lupus Hirundo circa aquam uolitans, si sæpe
percutiat aquam proprijs pennis, uel uen-
tre paludes uerberet, pluuiam indicat.

I

Lupus Ignis flamma si flexuose uolitet, aut cū
luminaria ex se flāmas elidunt, uel uix
accēdantur, aut sublatiis ollis ab igne eis-
dem carbo ignitus adhæreat, aut cūm ig-
nis scintillas emittit, uel cūm cinis in ig-
ne concrefcit, carboue ignitus uehemen-
ter pellucet: hæc omnia significant uen-
tos, coruscationes & tonitrua: simul sunt
futuræ pluuiæ signa.

Lupus Iuncturæ patiētium podagras, & ossa
fracta non bene curata, si doleant, plu-
uiam notant.

L

Lupus Vsciniæ domesticæ (præsertim ma-
res) ineuntem brumam cātu admo-
dum uocali tacentibus reliquis prodūt.

Lampyridarum seu noctilucarum stel-
lantes uolatus, maturitatis ordeis signum
dant rusticis.

Lupus

Lupus ululās, tempestatem significat: lupus cūm ad laborata, id est culta uenit, & tempestatis tempus haud sit, tempestatem confestim significat.

In æstate, interlunio tēpus est calidiū, quia luna nobis proxima est: in plenilunio frigidius, quia cūm sol sit nobis proximus in æstate, luna illi opposita erit à nobis remota. in hyeme autem plenilunia faciunt tepidiōres noctes, quia luna nobis proxima est: ut nouilunia frigidissimas, quia luna abest à nobis.

Lunam conspice tertia die ante cōiunctionē, quādo scilicet luna apparet cum cornibus subtilibus, aut post tres dies à solis coitu quando apparet in occidente cum cornibus: quæ namq; luna apparuerit in talibus temporibus clara & nitida, & à nullo uapore circumdetur, aerem serenum significabit: sed si luna subtilis apparuerit & rubea, & illa pars lunæ quæ non est luminosa à sole apparuerit clara, & cum quadā agitatione, uentorū flatū portendet, qui ex illa mundi parte procedent, à qua colores ueniunt & circa lunā recedunt. Si uerò luna nigra in talib. præ-

dictis temporibus apparuerit aut uiridis
& spissa, hyemalem aerem atque pluuias
nunciabit. Ægyptij obseruauerunt, si luna
quarta exorta puro nitore fuerit, esse cer-
tum serenitatis signum: quod & Plin. lib,
2. cap. 46. Conuenit quoq; ut lunā con-
templeris tertia die ante oppositionem,
scilicet quando est plena, uel die post op-
positionem: & sic etiam tertia die anteq̃
luna sit media in lumine, aut tertia die
post dimidiationē sui luminis: quæ si cla-
ra sit & nitida, & à nullo circumdetur ua-
pore, serenitatem significat. Si uerò ru-
bea fuerit, & pars nō illuminata à sole cla-
ra apparuerit cum motu quodam scintil-
latiuo, flatus uentorum significat: utq; sit
perius diximus, ab illa parte procedent
uenti, ad quam ipsam declinat. Si uerò ni-
gra fuerit aut uiridis & spissa, hyemalem
aerem atq; pluuias nunciabit. Est & alius
iudicandi modus, ut circulū respiciamus
qui apparere solet circa lunam: qui si fue-
rit unus & clarus, qui paulatim destrua-
tur, significat aeris claritatem: si uerò cir-
ca lunā duo apparuerint circuli aut tres,
significant aerem hyemalem, quia uapo-
rum

rum abundantiam indicant & crassarum fumositatum. quod si circuli tales fuerint clari, ad ruborem uergentes, & quasi abscissi, fumositates Martis naturam sapientes demonstrant: abscissi, motum fumositatum significant, & ideo uentorum potentissimos flatus portendunt & aerem hyemalem. Si circuli tales fuerint liuidi, seu nigri, aut turbulenti, aerem hyemalem cum grandinibus significant. Circuli circa lunam abscissi, si ad nigram uiriditatem declinauerint, significant aerem hyemalem pluuiosum cum grandinibus & uentis: & quanto plures fuerint, tanto magis multam demonstrant fumositatem & spissam. Circulus lunæ si dilapsus fuerit equaliter, & in semetipsum euauerit, significat futuram aeris tranquillitatem. Cum uero in unam partem quasi ruptus cesserit, illic uentus erit unde scinditur: si pluribus locis ruptus fuerit, tempestatē in mari nauæ expectant.

Circa lunam plures halones, pluuiam nunciant.

Plena luna nigra, præfagit a quas.

Lunæ reſtitudo quando inclinatur, bo-

realis est mensis: quando autem fuerit de orsum, australis. Intelligo autem lunā primam post contum, & per rectitudinē, cornua recta.

Luna rubens ueniat, pallor pluit, alba serenat.

Lunæ motus per cæli quadras, magnū habet dominium super corpora humida: & ideo per suum lumen, & principalius per specialem eius influentiam, facit mare tumescere & detumescere, fluere & refluxere secundum diuersos eius respectus ad ipsum, & secundum quod sunt in maiorib. aut minoribus fortificationib. suis. Hoc etiam fit quia luna habet proprietatem cum oceano non cum alijs. Vnde dum luna mouetur ab oriente in meridiem, facit ipsum mare tumescere, & ex consequenti fluere: cum autem mouetur à meridie in occidentem, facit ipsum detumescere atq; refluxere: & consimiliter dum luna mouetur ab occidente ad angulum noctis, mare iterum fluit: & dum mouetur ab angulo noctis seu à septentrione ad orientem, iterū refluit. Sunt tamen aliqua maria adeo crassa seu spissa, quòd

quòd talem effectum à luna recipere nequeunt, ut sunt maria mediterranea: & aliquod est mare in crassicie medio modo se habens, q̃ solùm semel in mense fluit & refluit. Flumina autem & stagna propter eorum subtilitatem insensibiliter euaporant, ideo tumescentiã aut detumescentiã notabiliter non patiuntur.

Littora clamantia, uentosa sunt, & potissimum si subleuentur.

M

Montes halitū densum & crassum Musque adeo ut ne à sole quidem & uento dispici possit, perspirare uisū, futuræ pluuię signa omniū oculis admouent. Mons qui ante est, si sonuerit, uentosum est.

Milui ludentes & spaciantes in aere, alter cum altero uolando, signant calorem, siccitatem, aerisq̃ serenitatem.

Muscæ parua, si parum ante solis occasum congregentur ante solis radios ad modum formæ pyramidalis & ludant, signū est caloris & serenitatis crastinæ diei.

Muscæ atrocius mordentes quàm soleant, petentes os aut oculos hominis, al

riusue animalis, pluuiam significant.

Maris tumor & agitatio significat tempestates, uentos & pluuias. Mare subleuatum, & littora clamantia, uentosum. In mari si fiant pappi multi qui fiunt à spumis, uentum significant magnum.

Marina in tempestate canentia, serenitatem notant.

Mergorum è flumine celer uolatus & clamor, pluuiam & uentos significabũt.

Mare plus solito cæruleum apparens, Austros nũciare tradũt: atrũ, Aquilones.

N

NOctua in imbre garrula uel sereno tempestatem indicat: quæ & uociferans in tempestate, serenitatem notat: & nocte, tempestatem, quiete cantans.

Nubes dum est integra, & spiritus intus discurrens, sonum æqualem & continuum atq; mugitibus similem reddit, huiusmodi tonitrua uenturi imbris sunt prænuncia. Sed cum nubes in modum uesicæ eliditur uel exploditur, fit sonus acutus, quo educto concidunt homines & exanimantur, quos propriè Attonitos dicimus.

Nubes

Nubes cū sereno celo in altū feruntur, ex quacūq; mundi parte fiat, uentos emerfuros ab eadem mundi parte significant. Si nubes globarent, appropinquantēq; sole discutiantur, & hoc ab aquilone fiat, uentos demonstrant.

Nubes parua, si post serenitatē factam apparuerit in aere distensa & diuisa, nondum cessat tempestas. Nubes apparentes in aere quæ assilantur floccis lana, aliquando significant pluuias cum frigore, sed non multas: nam flocci uaporum crassiciem ostendunt.

Nubes quæ apparent gradatæ & siccæ ad modū ouīū gregis, uentos denūciant.

Nebulosa tēpora sunt serenis calidiora, cæteris paribus: causa autem est, quia serena tempora sunt exhalationum magis expertia: nebulosa uerò plena sunt exhalationibus, quæ suo calore aerem cale faciunt.

Nubes nigræ in aere pluuias inducūt: albæ uerò grandines tempore æstiuo: hyemali uerò tempore, albæ nubes, niues demonstrant.

Nubes in montium cacuminibus inci-

dentes, pluias significant.

Quædam est caligo seu nebula cōtingens tempore sereno, quæ si sursum petat, per condensationē transit in nubem, estq; signum pluię. Altera accidit in pluiā, & decidit ex nubibus ut eius excrementum, estq; serenitatis signum.

Nebulæ igitur in aere apparentes, si cadant & nō ascendant superius, aeris purificationem significant, & serenitatem.

Nubes albæ cū multæ apparuerint, & præcipuè in horizontis parte in uespere per duos aut tres dies continuos tempore hyemis, frigoris & niuis extat indicium. Turbatio aeris ad pluiā, & nubes si sint magis quàm soleant albæ, significant niuem, & præcipuè cū post talem apparentiam, aer aliquantulum calefactus sentitur, propter calidum quod de nube expellitur.

Nebula maris, si terram petat uēto sibi contrario, pluiam significat.

Niues cadētes in principio gelu, si subtiles & minutæ fuerint, fortius gelu notant: si uerò latæ partes cadētes niuis, significant citam gelu dissolutionem.

Nemo.

Nemorum fragor, & commotio foliorum, uentos & tempestates indicat.

O

OVes tenellas, si ante maturum tempus Venerem experiantur, futura pestis esse præsagium affirmant.

Oues præter solitum nimis pascentes pluuiam præsentunt.

Olei scintillatio in lampadibus ardentibus, pluuiæ signum est.

Oues aut capræ quâdo coiuerint, tempestatem longè significant: oues si manè coeunt, manè tempestatem indicant. Autumno si oues aut boues fodiunt & iaceant uniti ad inuicem habentes caput, hyemæ tempestuosam portendunt: tardè coeuntes, serenitatem.

P

Pluuia aut nix quia rarò absq; uento cessare abigiq; solet, idcirco utraq; si insignis erit, flatuosum aerem nō procul abesse testabitur.

Pluit rarò uel parum frigidissimis temporibus aut calidissimis: nam frigoris accessio nimia, uaporum eleuationem atq; inde nubes prohibet, calor nimius citò

p 5 nubes

nubes dissoluit, uel diuidit.

Solus Pruina cadens in uere & autumnos, serenitatem illius diei & caliditatem significat aliqualem, secundum anni tempora. Fit autem in locis et temporibus frigidis. fitq; ex uapore qui immediate uertitur in gelicidiū: significat etiā cum apparet in triduo futuram pluuiam, ob uapores maiores.

Humidus Pedes si sudauerint, australis est mutatio, idemq; signum nebulae.

Humidus Pruni si bene fructificauerint, tempestates multae uehementer fient.

Humidus Porci seu sues manipulos foeni si dilacerent & abscondant, pluuiā ostendunt.

Humidus Passer clamans mane, tempestatē signat.

Humidus Pecora exultantia si indecora lasciuiā ludant, pluuiam portendunt.

Humidus Pulices mordaciores existētes, pluuiā significant.

Humidus Pauones ultra solitum clamantes, pluuiam declarant.

Humidus Picus auis, Specht Germanicē, quae & pluuiā auis antiquis dicta est, ualidiusq; pro more stridere si obseruabitur, certo imbres indicant.

Plane

Planetae in suis stationib. maxime suas vires exerunt: Saturnus enim frigiditatē facit, Mars calorē, Iupiter temperamentum & serenitatem, Venus pluuias. Ingressus quoq; planetarum in signa sui casus, tempora mutant.

R

Rana plus solito suum prosequētes garritum, pluuiam significant. Et ueterē in limo ranæ cecinere querelā.

Ros si manē non apparuerit, dum tamen à uento non impediatur, pluuiā uel gelu significabit, secū dum anni tempus.

Ros sit ex uapore qui immediate in aquam conuertitur. sitq; in temporibus & locis temperatis.

■

Salamandra uisa, signum pluuiæ est. Starnes si manē uolauerint coadunate, manē erit tempestas: si autem tardē, tardē & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur uolantes, tempestatem significant.

Sciurus, Germanicē eychhorn, tempestatem præuidet, obturatisq; quā spiraturus est uentus cauernis, ex alia parte fo-

res

res aperit, ut inquit Plin. lib. 8. cap. 38.

Sol cum oritur aut occidit clarus, ita quod non tegatur ab aliquibus nubibus, serenitatem aeris in tali die significat. Si uero in eius ortu circulus aliquis circa solem apparens diuerforum colorum fuerit, uel ad igneum ruborem declinauerit, aut solis radij per nubes transeuntes rubei fuerint & protensi, ita quod uideantur eius radij tanquam iacula, & rubei extra circulum separatim, talia accidētia significant uentos fortissimos: colores namque rubei Martis naturam indicant, quare furiosos & siccos uentos demonstrant.

Sol occidēs ruber, uentosus est: quod si post occasum solis in occidentali plaga nubes rubæ ut carbones accensi apparuerint, certum uentorum signum sunt.

Sol si ruber uel puniceus ante eius occasum uideatur, præsertim per magnum tempus ante occasum, uel per totum diem, & in occasu appareat magnæ quantitatē, uentos sine dubio nunciat.

Sol cum oritur aut occidit, si circa ipsum nubes fuerint nigre aut uirides, aut nigre cum permixtione uiriditatis, & circulus
circa

circa solem sic apparens, aut ascenderit cum nubibus nigris, aut uiridibus, aut ad uiriditatem tendentibus, aut ab ambabus partibus sol habuerit nubes extēsas, pluias & aerem hyemalē in tali die aut nocte significat: pro diurnis qualitatib. obseruatur in ortu, pro nocturnis in occasu.

Sol si magnus exoritur aut occidit, pluiarum præco est. quia solis illa magnitudo apparet propter aerem crassiorē, atq; ita significat uapores pluuiosos inter solem & nos interponi. Halo circa solē cū non celeriter resoluitur, nūciat pluuiā. Fit enim roridis & pluuiosis uaporibus interpositis. Parahalius circa solem unus uel plures, est magnum pluuiæ signū, eadem causa. Sol concavus aut maculosus, uel sub nube oriens aut occidens, est pluuiosus: causa ex prædictis est.

Scillæ flos, ut Berytius scribit, uirgata specie profiliens, modo non celeriter emarcescat, largos siugū prouētus signat. Sole descendente si substituerit nubes à qua fundant radij, tempestatis est signū: & quando æstuose occidit aut orit, si nō fiat uentus, aquæ signum est.

Sol

Sol ubi nascētē maculis uariauerit ortū,
Conditus in nubem, medioq; refugerit
orbe,

Suspectū tibi sint imbres. Virg.

Sol oriens calidus & non scintillans,
uentoium est signum: & si concavus ui-
deatur sol, uenti aut aquæ signum est. Et
si multis diebus calidus, siccitatē & uen-
tos diurnos significat.

Signa in sole & luna, nigra quidem a-
quæ, rubea autem uenti. Sole occiden-
te tempore hyemali, si clarior & rubicun-
dior apparuerit quàm soleat, & tunc Bo-
reas aut alius frigidus uentus flauerit, in
sequenti nocte gelu significat.

Serenitatis signum est in pluuijs, cum
splendor apparet in septentrione: in au-
stro uerò tumorosa nubes plerunq; sere-
nitatis signum est.

Senes & alij qui læsa ossa habent, &
quartanarij, cum frigore læduntur, gelu si-
gnificant.

Salsæ carnes uberius si humectentur,
& sal in uase liquefcens ultra solitum, si-
gna sunt pluuiæ.

Stellæ undecunq; uideantur currere,
uentus

uentus exinde erit: si autem undiq; uentos multos indicant: nam prius illic uentus est quàm apud nos, ab eoq; feruntur. Stelle si in hyeme clariores apparuerint, magni extat frigoris indiciũ. Stellæ scintillantes hyemali tempore, magnum frigus & gelu demonstrant.

Stellæ si maiores apparent quàm consueuerint & lumine & quantitate, uentũ significant.

Sterilitatis est signum, si in galla quercus nascatur aranea: est enim aranea frigidum ac siccum animal, quæ qualitates generationi omni ac uitæ sunt contrariæ.

Frugum semina cum leuia fuerint aut corrupta, sterilitatem in eo genere futuram nunciant.

In fructibus etiam illud ferme perpetuo uerum est, ut maximam ubertatẽ maxima sterilitas subsequatur, seu exhaustis arborum uiribus, seu quomodocunq; læsis germinibus.

Sterilitatis etiam aut penuriæ signum, imò uerò causa potius, sunt horrida bella, per quorum deploratam licentiam, & penè dixerim fatalem tyrānidem, armen

ta arationi destinata passim abduci, horrea compilari, granaria incendi, aut ab avaris claudi, sementes euerti, & colonos partim trucidari, partim captiuos agi: ne mo sine lacrymis, & suorum proximorum iactura irreparabili audit, uidet, experiri: qua etiã de re Psaltes inquit: Dissipa gentes quæ bella uolunt.

Si in uere sint signa frigoris & siccitatis, in fine ueris cadet pruina iuxta plenilunium, & erunt paucissimi fructus eo anno, uini semè nihil. Si uer futurum sit sic cum, pauci erunt fructus & boni & penuria frumenti. Quod si uer frigidum, fructus erunt serotini. *✓ d. 5. m.*

Si uer & æstas humiditate superflua maderbunt, aut caligo uel pruina cum austris pluribus diebus (dum omnis parturit arbor, dum omnis floret ager) inualefcere deprehendetur, fructuum inopiam illo anno, aut saltem corruptelam ualide formidabis, multiq; erunt morbi.

Si æstas sit siccior, erit penuria frumenti: fructus æstiuu erunt salubres: pisces morietur: morbi acutissimi. Si uerò calidior, erunt & morbi multi, & multa fructuum æstiuo-

æstiuorum copia. Si frigidior, incolumis annus, fructus serotini. Autumnus humidior putrefacit uvas, uinaq; facit quæ uere peruertuntur. Si sit ultima parte humidior, sequenti anno erit penuria frumētī. Si siccior in prima parte, erit eo anno milij penuria. Si calidior, erit morbosus atq; omnino malus. Si frigidior, autumnaliū fructuum fiet iactura in quanto & quali. Hyems frigida & sicca laudabilis est: frigidissima occidit arbores, maxime quæ calo calido gaudent, ut punicū malum, ficum, persicum, malum medicum, ut citria, arantia, limuniaq;. Si magis seuiat, uitem & oliuam, cerasa & chrysomela. Calida uerò & humida hyems, insalubris & segetibus inimica. Omnis deniq; immoderata intēperies, mala: & peruersio temporum etiā mala, uel æqualitas illorū. Ventorum quoq; multitudo noxia fructibus est, paucitas segetibus. Totius anni tranquillitas de pestilētia suspecta est. Vniuersalis temporum diuisio est hæc: Nostro tempore uernum æquinoctium est die decima Martij. Solstitium æstiuū undecima Iunij. Æquinoctiū autumnale

decimātertia Septembris. Bruma, undecima Decembris.

Niues permultæ anno quopiam è cælo peropportune descendentes, frugum terræ (modo cætera consenserint) copiam (ut grandines inopiam) significant, nam cum debitis temporibus nix accidit, herbas foecundat, ac pabulat semina. materia enim niuis multum habet terrei calidi ac rei commixti, quod paulatim egrediens bonum præbet seminibus pabulum, unde gignitiuum spiritum ex calido illo augēt, alunturq; terrestri parte cum humido mixta: foecunditas enim tum ab humore, tum à calore solis fit: unde inutiles ferè & steriles in umbrosis locis nascuntur plantæ.

Virgilius primo Georg.

Sedulus observa cum se nux plurima syluis
Induet in florē, & ramos curuabit olētes,
Si superat foetus, pariter frumēta sequēt,
Magnaq; cum magno ueniet tritura calore
At si luxuria foliorum exuperat umbra,
Nequicquam pingues paleæ teret area
culmos.

Terremotus & locustæ sæpe pestis, frequentius sterilitatis causæ manifestæ & effi

efficaces fuerunt. Piscium abundantia sterilitatem nunciat. ab humiditatis enim copia fiunt pisces: triticum autem ab humido temperato. Sic tritici ubertas ratione contraria, paucos pisces facit.

Eclipses solis praesertim magnae, si in florentem segetem inciderint, eo anno stipulae absque granis colliguntur: & maxime fit illud si sol exoriens deliquitum patiatur: causam uide si uis in Commentariis Cardani in 2. De iudiciis Ptol. comm. 51.

Autum greges relictis insulis & nemoribus, agros, uillas uel urbes frequentare uisi, & graculi turmatim syluis ualedicere itidem conspecti: sterilitatem, ac triste nescio quid antiquis semper indicarunt.

T

Terramotus est passio seu affectio, qua terra mouetur, facta a uentis seu uaporibus siccis in terram inclusis, & a calore solis calefactis atque impulsis. Fiunt magis in uere & autumnino quam in aestate aut hyeme, ut in uentis dicitur.

Terremotus in posterum quoque dira portendit, & in primis pestilentiam praesagit famemque & bella deinceps. At uerius di-

xero nihil portēdere futuri, sed illū ex natura necessitate suo tēpore perfici, ac ob putridos exhalatos uapores aerem inficere & herbas & fructus, atq; inde homines inficiuntur. Inter signa futuri motus est cælum silens, tempestates sopite, & in puteis aqua turbidior fœdiorq; odoris. Est & in cælo signum præcedens futuro motu, tenuis scilicet linea nubis, in longum porrectæ spacium. Existunt maximī motus in solis lunęq; defectu: sed in hac re solis defectus potentior est. Durat aliquando terræmotus duos annos, aliquādo ante quadraginta dies cessat: nam si secundo die accesserit, nō desinet usq; ad 40. quos si transierit, ad unū uel ad duos usq; annos accidet, uel etiā tres, ut inquit Auerr. Potentissimum aduersus hanc luem remediū est, degere in regionibus ad septentrionem uergentibus, maximeq; in his quæ climate siue segmento septimō continentur, ubi uel nulli uel rari motus existunt. Vis esse liber & tutus à terre tremore, alijsq; id genus casib. periculosis: sit tibi animus contemptor mortis, sit mens impauida leti. hoc uerò assequeris

ris uiua in Christum dominum fide, quæ per dilectionem operatur. Media uerò uel remedia uniuersalia sunt primo de loco fugere (si potes) ubi non sit terramotus, ut supra dixi: particularia autem sunt sub terris cloacas cuniculosq; & crebros specus facere: præconceptum enim spiritum exhalant. Tutissimi sunt ædificiorum fornices siue testudines: anguli quoq; parietum, pontes alterno pulsu renitente, parietes latericio lapide facti minore quatiuntur noxa. Remedium autem contra pestem est, terræmotus tempore dormire in alto, non in terrenis, à quibus pestilentes exhalationes manant. Terræmotus uniuersalis in tota terra esset supernaturalis: quoniam cum non fiat nisi ex exhalationibus à sole congregatis in uno loco, non dispersim mouentur illæ, sed unitim eo in loco, & circumuicino.

Tonitrua matutina & hyemalia, ventum significant & aquas: meridiana, imbrem. Tonitrua nouissimæ horæ diei, ingentem maris tempestatem, uel iram cælestem demonstrant. æstate si minus tonet quàm coruscet, pluuiam significat. Toni

trua aestiua in meridie & uespere, aquosum signum.

Tonitruum est, partium aeris sibi cum impetu concurrentium sonus.

Hermes caelestium rerum obseruator tradit, Si Ianuario tonauerit, eo anno in ea regione uentos ualidos portendere, atq; fertilitatem. Si Februario, multorum mortem, praecipue diuitum. Si Martio, uentos ualidos, fertilitatem, & popularia bella. Aprili uero bonum & iucundum annum. Maio autem famem & inopiam. Iunio fertilitatem. Iulio bonam & utilem annonam. Augusto reip. prosperitatem, sed hominum uarios morbos. September fertilitatem, sed potentium caedes. October ualidum uentum, annonae ac fructuum copiam. Nouember frumenti copiam, & annonae iocunditatem. December denique si tonauerit, annonae copiam, & in populo pacem praesagire asserit. Plinius si in cubatu tonuerit, oua perire, sed hoc uniuersaliter negant mulieres.

Talpa si plus solito in terram operentur in minutis partibus fractam, pluuiam indicant.

Vesper-

Vespertilioes si citius in uespere & in maiori eorum quantitate uolant quam solebant, signum est caloris & serenitatis futurae proximae diei. Et hoc etiam de crabronib. intellige, qui tamen si quasi intrantes & se occultantes sint foraminibus, tempestatem significant.

Vermes terreni interrumpentes trifolia (nam ea communiter non ingrediuntur) significant tempestatem.

Vermes exeuntes à terra, pluuiam significant.

Vermes qui dicuntur centipedes, multi in numero reptantes, aquam indicant.

Ventus est exhalatio calida & sicca, à sole facta, quæ impetuose à frigiditate meridiae regionis aeris propellitur.

Auster flat cum oriuntur Vergiliae, id est mense Maij. Aquilo flat oriente Orione, quod fit die sequenti ad ortum Caniculae. Favonius flat mense Februarij cum Fidiacula occidere incipit: confirmatur autem cingulo seu zona Orionis emergente, id est circa decimum Februarij, inde aperitur terra pullulareque incipit.

Obseruarunt mathematici quoties lu

piſter fuerit Lunæ coniunctus, nouos uentos naſci: quoties etiam luna cancrū peragrāt, mouere uētos. Quod ſi luna Iouem petit in cancro, uentorum flatus exoriri ſine dubio uidebīs. Præterea ſi ſol (ut dicunt) fuerit in capricorno, & luna in ſcorpio, uel capricorno, uel tauro, aut uirgine, frigidiffimos uentos concitat. Idem ſol etiam efficit, ſi in aquario & Saturnus in oppoſito, luna alterum horum reſpiciente. Dicunt & Sat. in ſigno terreo retro gradum uentos ſedare. Similiter & Martem. ſed hæc aſtologiſ relinquo, et ſecundum phyſicos aſſero nec temporibus maxime frigidis, nec maxime calidis ſpirare uētos, ſed temporibus inter hæc medijs. Particulatim uerò uēti ſpirare ſolent mane & ueſpere: nam in meridie ob ſolis caliditatem maiorem ceſſant. in media nocte propter maximam frigiditatem extinguuntur. Si ab aurora flare incipiunt uenti, durant magis. auster non incipiens, ſed deſinens, imbrem aſſert, quoniam incipiente adhuc aer calidus eſt, cū e loco calido ſpiret.

Rubedo circa ſolem & lunam, uento-

rum est signum. Æstate ubi coruscationes & tonitrua, inde uentus fortis spirat. Hyeme uerò & autumno coruscationes sedant uentos: & quanto tonitrua & coruscationes fortiores sunt, tãto magis uentos sedant. Somnium hominũ si fuerit de auibus, proximo die certum uentorum signum esse dicunt.

Hyeme uenti circa auroram spirant, æstate uerò circa occasum. Hyeme à parte orientali, æstate à parte occidentis. Si Ethesig, qui temporales boreę dicuntur, multo tempore flauerint, & autũnus est uentosus, tranquillam hyemem nunciãt. Sin autem autumnus est tranquillus, uentosa hyems erit. Auster, Sirochus & Garbinus pluuias adducunt.

Obseruarunt antiqui primam Ianuarij noctem: nam si serena erat sine pluuiã, & tranquilla sine uento, annus futurus, plerunque bonus erat. Si cum uento orientali, pecoribus erat perniciosus. Si cum occidentali, regibus mortiferus erat. Si cum meridionali, populus moriebatur. Si autem nox illa cum septemtrionali uento emergeret, futurus annus cen

sebatur sterilis. Nolo hic morborum prognostica ex quatuor anni temporib. adducere, quæ quilibet ex Hippocrate & Galeno tertia sectione Aphorismorū scire facile potest, Aph. 11. 12. 13. & 14. atq; alibi.

Non Hyems
Si unum anni tempus fuerit serenum, & siccum, oportet alterū esse pluuiosum: ut si autūnus est serenus & siccus, hyems est pluuiosa. Si præcedens annus est siccus (cū in siccitate eleuentur uapores) sequens est humidus. Similiter contrā, si unum tempus fuerit pluuiosum, sequens erit siccum: quia oportet humidum sursum ductum redire, aliter non seruaretur elementorum æqualitas. & humidū deorsum latū oportet sursum reuerti, ut seruetur (ut dixi) æqualitas & proportio.

Vnus & idem uentus contrarios effectus facere potest, & primarios & secundarios, & per se unum, aliud per accidēs: nam Eurus à principio quidē siccus est, si niens autem aquosus. Boreas per se frigefacit, per accidens autem (calidū contrahendo) calefacit.

Venti ualidi omnes refrigerant & exsiccant

siccant & serenitatem pariunt: imbecilles calefaciūt & humectant, pluuias item gignunt.

Venti incipiūt cum sole & oriente luna. Si autem oriente sole & luna cessent, distenduntur venti. Luna diminuta, fiunt magis uenti. Diuturniores autem & fortiores uenti fiunt, qui incipiunt in die quam qui in nocte. Quando Boreas nubes multas mouet flans, magnam serenitatem significat. Eurus solus flans, ad se trahit nubes. Venti orientales sunt sicci, propter uaporum combustionem à sole factam, ideo siccitatem producant. Occidentales humectāt propter uapores crassos à sole relictos nocturno tempore. Pluuia cita præscitur per magnā nubem orientem ab illa mundi parte à qua uenti flant: & quanto intensior ac maior fuerit nubes, tanto citius & certius futurae & citæ pluuiæ signum est.

Auster cum atrocius flauerit, & postmodum Boreas flare incipiat, signum est magnæ tempestatis, & maxime in mari.

Coruscationes cum uento boreali, pluuiam significant.

Toni-

Tonitrua cum orientali uento uel occidentali, pluuiam uel tempestatem ualidam ostendunt.

Annus Borealis melior est Australi. idem uenti præcedente aere sicco faciunt pluuiam: præcedente humido pluuias.

Africo Euroq; uento flante, tum magis, tum maiora monstra præ cæteris temporibus somniare solemus, maxime si cõtunc humiditas in corpore modum excedit. Huiusmodi tamen flatus ad plantarũ auctionem nimium præstant: pulcibus etiam & muscis, reliquisq; istius generis animantibus naturæ nostræ infestis, maximo adiumento sunt. Purgationẽ quoq; cum his uentis assumere, bonum est: tunc enim membra laxa sunt, & medicinae cedunt, quã Aquilo magnopere cõprimit.

Vitreis corporibus ac parietibus perpolititis uel ligno & ferro uapidum nescio quid, & uelut roridũ hæere consequentibus diebus aliquot, absq; manifesta causa: si uidebis, & lacrymabile quiddam, saltem de superficie præ se ferre: pluuiã intra breue tempus adfuturam, haud dubiẽ expectabis.

Vultur

Vultur, Germanicè hafengeir, locum futuro bello septem dies antequam pugna committatur, præuidet, in eamq; partem in qua alterutra pars succumbet, respiciat. Quamobrem reges olim speculatores solebant præmittere, qui renunciarent ad quamnā partem uultures prospicerent. Ait quoq; Plinius lib. xl. Vultures cadauera futura & præsentia præsentire.

Vacca in cælum suspiciens, & captans
naribus auras, pluuiam præfagit,

Z

Zonæ sericæ magis aridæ quàm soleant, pluuiam significant.

Zonæ pellicæ, corrigiæ item, & similes ligaturæ solito contractiores redditæ: adhæc musicorum instrumentorum subtensæ fidiculæ ruptim dissilientes, pluuię signa confirmabunt: nam ex præuia aeris humiditate intendunt, ac ita facilius rumpuntur. Sed longissimum foret ac præter

scopum, hic omnium effectuum
uelle causas reddere.

LECTORI.

MEminerit syncerus lector, quòd
ut omnis non fert omnia tellus, ita
omne ubiq; non dat mortalibus omnia
calum. Erit itaque de constitutione aeris
iudicium ad eum duntaxat horizon-
tem referendum, in quo signa narrata appare-
bunt. Optimū insuper est, signum signo
coniungere, & pluribus in unum
conspirantibus hæere.

VNDECIM SIGNA MOTVS
terræ, ex Antonio Mizaldo, eadem
ferè cum superius dictis
à nobis.

1 ECLIPSIS.

EGIO ad quam umbra eclipsis luminarium cōuertitur, terræ motui obnoxia esse plerumq; solet: idq; certius, si defectus ipse in cauda draconis continget. qui quanto maior erit & universalior, tanto motus ualidior experietur: quanto minor, contrā.

2 SOL

Ante terræ motum sol diebus aliquot sine nube obscurus, & summa sub auroram cum frigore trāquillitas, necnō post occasum (uigente serenitate) nubecula per aerem strictim ac longiuscule exporrecta, sæpenumero apparuit.

3 NVBES

Ignita nubes, columnæ speciem in aere præ se ferens, Callistheni philosopho trepidationis terræ signū uerissimū exhibuit.

Aquæ

4 AQVAE

Puteorum & fontium aquas, ante terræ concussionem absq; manifesta causa turbidas fieri, & salugine foetore' ut aut alio ingrato minimeq; naturali sapore infici, primus explorauit Pherecides, Pythagoræ doctor.

5 TRANQVILLITAS

Summam tranquillitatem, & uentorū silentium in regione terræ motui obnoxia, menses aliquot præcessisse, antiquis obseruatum est.

6 MARE

Nauigantes, futuros terræ motus coniectura non dubia sentire certum est, sine flatibus intumescente fluctu subito, aut quatiente icti. Contremiscunt & in nauibus posita, æquè quàm in ædificijs, crepitūq; motum ipsum prænunciant.

7 NVBECULA

Nubecula in modum lineæ, occasum uersus gracilis, oblonga & alba, terræ agitationem præcedere plerunq; est uisa: quo signo Anaximāder suas hisce de rebus prædictiones serio Lacedæmonijs ali quando confirmauit.

Aues

8

AVES ET QVA

DRUPEDES

Aves cum quadrupedibus plerisque, loca succussationi terræ peropportuna reliquisse, & nouas sedes, quò se ab ingruente iniuria uindicarent, quæsiuisse, tam est obseruationibus probatum quàm priscorum libris testatum.

9

SOL ET LVNA

Terræ motu aduentante, sol ac si delinqueret caliginosus, & colore quadante-nus cū Cynthia sorore ueluti sanguineo oblitus, à quamplurimis est conspectus.

10

MARE ET CAELVM

Nunquam intremiscunt terræ nisi sopito mari, cæloq; adeo tranquillo, ut uolatus auium non pendeant, lubricato omni spiritu qui uehit: nec unquam nisi post uentos, in uenas terræ, & cauernas occulto afflatu conditos.

11

SONVS

Præcedit motum terræ, & plerumq; comitatur sonus terribilis, murmuri, & mugitibus, aut clamori humano, armorū uepulsantium fragori perlimilis.

Addo ego duodecimū signum, quod

r

est

est præapparens cometa: nullum tamen horum signorum ad terræmotum significandum sufficiens est: propterea si multa concurrunt, significatio certa est.

APPENDIX

Desinunt tremores cum uetus emer sit: sin uerò durauere, non ante quadraginta dies sistuntur: plerunque & tardius, utpote cum quidā annuo & bienni spacio durauerint. Septies & quinquagesies uno anno fuit: post austros, præcipue noxæ sunt. Vna nocte in Asia xij. urbes perire. Fundata in palustris, uix terræmotus neq; terræ hiatus sentiunt. Specus & cuniculi ualent aduersus hæc. Locris & Crotona neq; pestem neq; terræmotū habuit: Basilæa, utrumq; nam tremuit olim pessime die decima octaua Octobris anno domini 1356. ut uidere est in Cosmographia uniuersali Sebastiani Munsteri libro tertio pag. 408.

LIBROS PRAESAGIA

habentes, hic indico

Albategni.	Hippocratem.
Alex. Aphrodisiæ.	Ioachimum Ring.
Ant. Mizaldum.	Macrobius.
Aratum.	Manilium.
Aristotelem.	M. Catonem,
Auicennam,	Mesue.
Aug. Niphũ Sueff.	Ouidium.
Bedā Anglofaxonē.	Platonem.
Cl. Ptolemæum.	Plinium.
Corn. Agrippam.	Proclum.
Corn. Celsum,	Rasin.
Columellam.	Themistium.
Diarium physicum.	Theophrastum.
Galenum.	Varronem.
Gu. Gratarolum.	Virgilium, &c.
Hesiodum,	

Sic habes apud quos certas rerum futu-
rarum prædictiones repe-
ries, præsertim

Caloris,	Fertilitatis,	Gelu,
Caliginis,	Fulguris,	Grandinis,
Corruptelæ,	Fulminis,	Inopix,
Diluuij,	Frigoris,	Nebularum,

Nivis,	Penuriæ,	Tēpestatis,
Pestis,	Roris,	Terramotus,
Pluviæ,	Serenitatis,	Tonitruī,
Pruinæ,	Siccitatis,	Ventorum.

Sed nullibi copiosius, certius, facilius,
& ordinatius quàm hoc in libello.

PHYSIOGNOMICI LIBRI

compendiosus index.

De physignomia in uniuersali.	Cap. 1
Capitis iudiciū.	Cap. 2
Ex colore capitis iudiciū.	Cap. 3
Capillorū iudiciū ex substantia.	Cap. 4
Coloris capillorū & pilorū iudiciū.	Ca. 5
Frontis iudiciū.	Cap. 6
Superciliorum iudiciū.	Cap. 7
Ciliorū seu palpebrarū iudiciū.	Cap. 8
Oculorum iudiciū.	Cap. 9
Lupini hominis descriptio.	ibid. in fine.
Faciei iudiciū & uultus.	Cap. 10
Nasi nariumq; iudiciū.	Cap. 11
Pudendorum iudicia.	Cap. 11
Aurium iudiciū.	Cap. 12
Maxillarū & genarū iudiciū.	Cap. 13
Oris natura & menti.	Cap. 14
Labiorum iudiciū.	Cap. 15
Dentium.	

Dentium.	Cap. 16
Linguae.	Cap. 17
Vocis.	Cap. 18
Gentium uniuersalis cognitio.	Cap. 19
Colli & aliquarum corporis partium iudicium.	Cap. 20
De incessu, de ceruice, manibus, unguibus, &c.	Cap. 21
De anhelitu & alijs nonnullis.	Cap. 22
Lupini hominis indicia.	
Impudentis hominis cognitio.	Cap. 22
Dis simulatoris & simulatoris cognitio.	
ibidem.	
Auari hominis indicia.	Cap. 22
Fatui ac improbi notae.	ibid.
Reliquarum partium iudicium, & iudicandi modus.	Cap. 23
Philodori, id est amatoris munerum cognitio.	Cap. 22
Effoeminati.	22. & alibi sapius.
Totius corporis moles & commensuratio.	Cap. 23
Bene compositus ac bonae memoriae qui sit.	Cap. 23
Tabula signorum & naturarum.	23

Errata inter excudendum sic corriges
benigne lector.

Pag. 9. uersu 16. cecitate atq; 16. 24. nominatim
appellabat. 35. 13. bibitur per. 41. 23. ligni aloes.
41. 24. ammeos. 50. 3. garyophyllorū. 53. 20. qua.
58. 18. obscœna. 71. 17. parabit. 89. 8. hoc uniuersale.
91. 17. imminet. 166. 10. calore. 167. 23. libro 18.
195. 13. secundum illud Hieremie. 203. 21. uidetur.
207. 21. Arguit etiam. 208. 4. considerabis locum ad
quem. 208. 13. uidere. 210. penult. fuerit. 218. 17. ca
reddn. 234. ult. indicat. 250. penul. concētrando. 253.
8. lib. x. cap. 6.

Vbicunq; in libello De memoria reperies lib. 1. med.
intellige sesquilibram: ita per unc. 1. med. sesquiunciam:
per drach. 1. med. sesquidrachmam.

BASILEAE, APVD NICOLAVM
EPISCOPIVM IUNIOREM,
MENSE MARTIO.
M. D. LIIII.

ine
. .
14.
le.
8.
ur.
ad
ca
3.

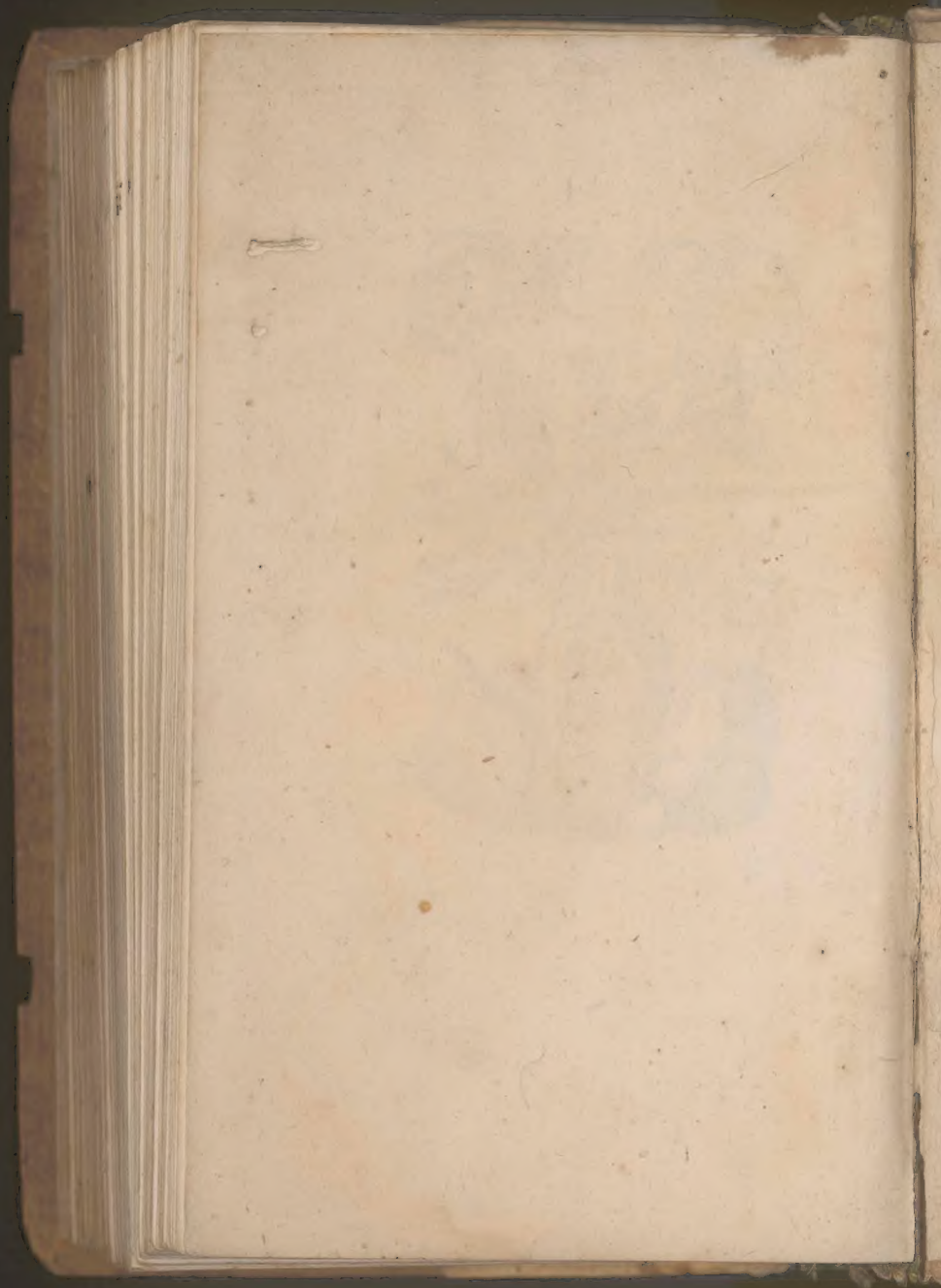
d.
a:

3

1

2

3

